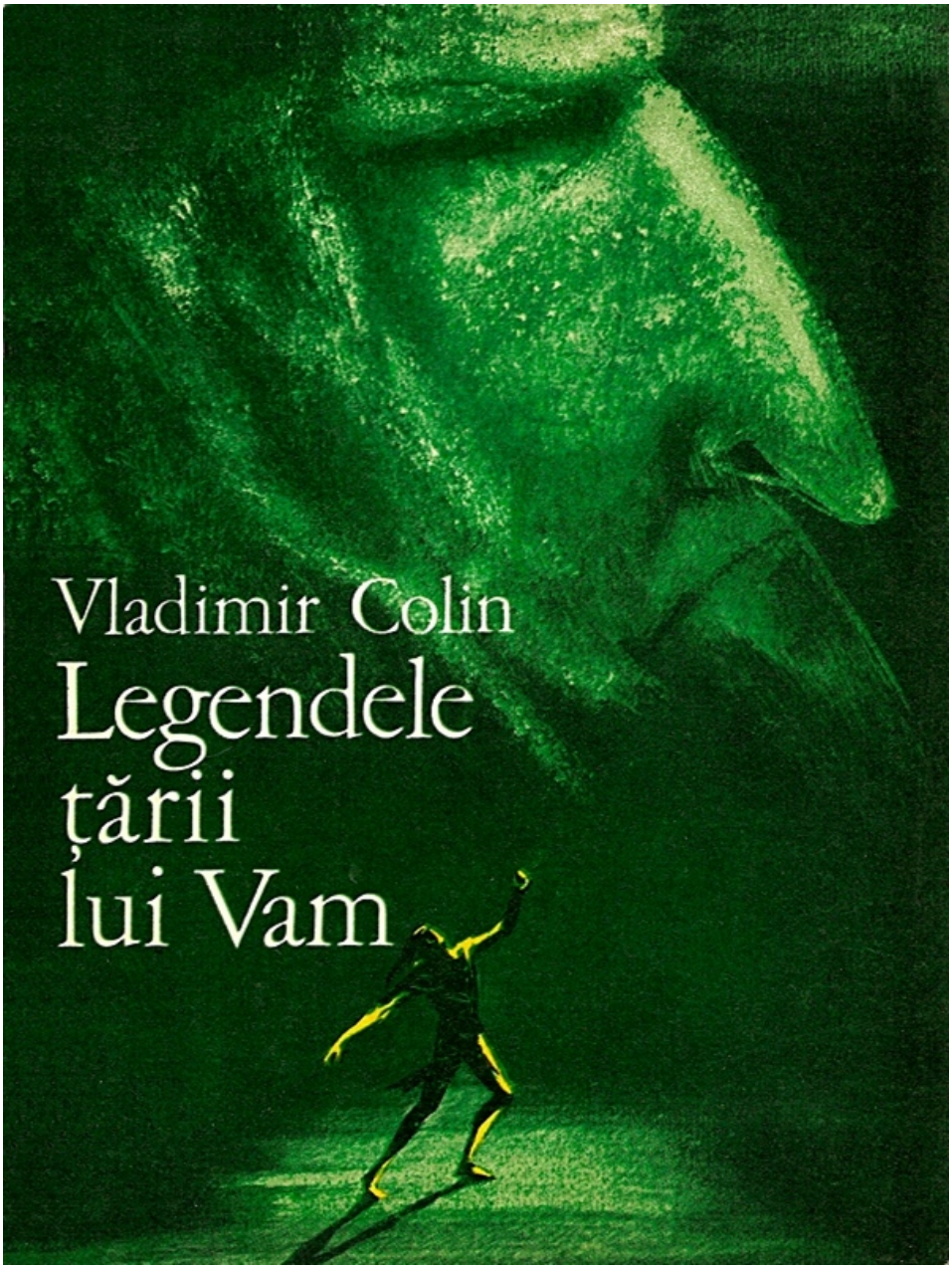
Vladimir Colin
Legendele
țării
lui Vam

VLADIMIR COLIN

Legendele ţării lui Vam

O MITOLOGIE A OMULUI

LISTA PERSONAJELOR PRINCIPALE ALE LEGENDELOR

Oamenii răzvrătiţi

Vam
Una, soţia lui, fiica lui Ormag şi a Aratei, regina fetelor-păsări
Lua, fiica lor
Tarbit, fiul Luei
Milga, soţia lui

Narţii de seamă

Ormag, stăpânul Nartazubei
Zubala, zeiţa nopţii, a făţărniciei şi a vrăjilor
Mastara, fiica lor, zeiţa morţii
Gurz, zeul războiului
Pil, zeul cel strâmb al şotiilor
Ramal, zeul cântului şi jocului
Bolob, zeul bogăţiei

Narţii de rând

Dumvur, zeul mării
Luf, feciorul lui, zeul pescarilor
Taruna, zeiţa dreptăţii
Cadumal, fiul Mastarei şi al lui Saian, zeul somnului
Saha, căpetenia duhurilor bune
Bus, căpetenia duhurilor rele
Suvava, duhul frigurilor

Alte fiinţe fantastice

Arata, regina fetelor-păsări
Saian, leul de aur al cerului
Panca, uriaşul
Vihta, pasărea de fum a dragostei
Gorc, cocoşul ceresc
Hudu, vântul

CUPRINS

LISTA PERSONAJELOR PRINCIPALE ALE LEGENDELOR
CUVÂNT ÎNAINTE
Şoarecele lui Ormag *(prolog în cer)*
Şoarecele lui Ormag
Omul cu inima arsă
1) „Aspapur Ormag ruc u Vam“
2) Calea lacrimilor
„Aspapur Ormag ruc u Vam“
Calea lacrimilor
Povestea strălucitorului Saian şi-a preafrumoasei Mastara
Lua-cea-legată-la-ochi
1) Ura lui Ormag
2) Întrecerea cu Ramal
Ura lui Ormag
Întrecerea cu Ramal
Inima lui Tarbit
1) Sfârşitul slăvitei cetăţi
2) Cumpăna lumii
Sfârşitul slăvitei cetăţi
Cumpăna lumii
Cum s-a născut Ormag
Povestea uriaşului Panca
Zâmbetul lui Vam
Zâmbetul lui Vam
POSTFAŢĂ

CUVÂNT ÎNAINTE

Popoarele se nasc, trăiesc şi mor, lăsând locul altora. Dacă între moartea unuia şi naşterea altuia se scurg milenii, poporul nou-născut nu mai ştie adesea nimic despre cel ce l-a precedat sub soare. În jurul lui se ridică doar movile de pământ năpădite de bălării şi nu-i poate trece prin minte că movilele acoperă cetăţile dărâmate ale înaintaşilor, templele prăbuşite, mormintele cărora nici nu le bănuieşte existenţa. Herodot n-a auzit niciodată despre Sumerieni şi, până la sfârşitul secolului al XIX-lea, civilizaţia cretană părea o legendă.

Cu numai şase luni în urmă niciun tratat de istorie nu pomenea despre poporul Vamiţilor. Dar în vara acestui an cazmalele arheologilor au descoperit undeva, pe malul românesc al Mării Negre, urmele unui popor necunoscut. Înainte de a-i dezgoli aşezările, înainte de a-i afla mormintele, întâmplarea a făcut să i se afle scrierea. Descoperirea a făcut senzaţie şi Congresul de Arheologie ţinut la Roma a considerat-o de „importanţă capitală pentru cunoaşterea legendarilor Hyperborei, pe care scriitorii antici îi pomenesc atât de des“ (prof. Giovanni Ducati).

Profesorul Vasile Theodorescu, de la Universitatea din Bucureşti, a fost cel care a dat în peştera Mariei (Istria) peste o bucată de piatră de dimensiunea unei cutii de chibrituri. Pe piatra îngrijit şlefuită se afla gravată o inscripţie cu caractere apropiate de cele ale scrierii lineare A din Creta[1]. Se ştie că, dacă scrierea lineară B a fost descifrată de Ventris şi Chadwick în 1952, scrierea lineară A nu putea fi citită. E de aceea explicabil răsunetul pe care l-a avut în cercurile ştiinţifice vestea că prof. V. Theodorescu a izbutit să descifreze misterioasa scriere lineară A. Dar, odată această piedică ridicată, savantul român s-a aflat în faţa unei alte dificultăţi, ce părea de nerezolvat: limba în care fusese scris textul de pe piatra din peştera Mariei era o limbă necunoscută.

Nu e locul să urmărim aici etapele parcurse, tezaurele de cunoştinţe şi ingeniozitate puse la contribuţie de savanţii români, în vederea rezolvării enigmei lingvistice reprezentată de limba Vamiţilor. Cititorul va fi mulţumit să afle că limba necunoscută a fost, în cele din urmă, citită. O mână de mult prefăcută-n pulbere, aproape cu 500 de ani înainte de vremea războiului troian, gravase următoarele cuvinte pe piatra găsită de prof. Theodorescu: „*Aspapur Ormag ruc u Vam*”, care se traduc prin: „Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam“.

Nimeni pe lume nu auzise vreodată de Ormag şi nimeni nu mai ştia nimic despre Vam…

Cercetările au scos apoi treptat la iveală, pe lângă unelte, ceramică

şi statuete, un şir de preţioase tăbliţe de piatră, foi de aramă, mese de sacrificii etc., pe care se aflau gravate legendele necunoscutului popor, ce-şi zice „seminţia lui Vam“, şi din care înfăţişăm, cititorilor, în continuare, ciclul care ni s-a părut cel mai reprezentativ. Pentru lămuriri de ordin general şi pentru unele comentarii, privind Vamiţii şi legendele lor, am adăugat, la sfârşitul volumului, o postfaţă.

Şoarecele lui Ormag

(prolog în cer)

Şoarecele lui Ormag

O, seminţie a omului cu inima arsă, ascultă glasul vremii de demult… Femei, lăsaţi-vă pruncii să doarmă! Cu scuturi de piele, veniţi lângă foc, luptători!

Talgerele glasului recheamă făptura lui Vam. Ascultă, seminţie a omului cu inima arsă, ascultă-nceputul răfuielii…

Odată, de mult, oamenii vânară din belşug. Şi, sorbind fumul înmiresmat al jertfelnicelor, ospătară zeii, lacomi de măruntaie aburinde, băură zeii, setoşi de sânge fierbinte… Iar în încăperea cea mare a Nartazubei{2} se aşezară apoi pe înaltele jilţuri de pâclă, în vreme ce, înfăşurat în mantia-i de ger, Ormag, stăpânul narţilor nemuritori, îi cerceta pe rând, şi ochii vineţi i se întunecau şi-o brazdă i se adâncea între sprâncene.

— O, Ormag, spuse atunci vicleana Zubala, puternica nartă a nopţii, a făţărniciei şi a vrăjilor, de ce oare ne priveşti cu ochi întunecaţi şi de ce ţi se adânceşte brazda aceea între sprâncene?

Iar, aplecând înspăimântătorul semn regesc, marea secure de os a puterii{3}, pe care o ţinea cu dreapta, Ormag vorbi, ridicând din umeri şi stârnind o vijelie între pereţii ceţoşi ai Nartazubei:

— Am mâncat, Zubala, şi nu mai mi-e foame; am băut, şi nu mai mi-e sete. Doar silă mi-e de toate, Zubala, şi silă mi-e de voi, înainte de toate!… Iată de ce vă privesc cu ochi întunecaţi şi iată de ce mi se adânceşte între sprâncene brazda despre care întrebi!

Atunci, auzindu-i vorbele, săriră ca la un semn de pe jilţurile de pâclă zeii şi zeiţele şi, silindu-se întru descreţirea frunţii lui Ormag, cântară cu toţii, iar bolţile de ceaţă ale Nartazubei vuiră, însoţindu-le larma glasurilor:

„Ormag, eşti numele spaimei, cântau narţii, şi-naintea privirii tale pământul tremură ca o căprioară, cumplit Ormag, secure de os a puterii!

O, leu cu coama zbârlită, cu pieptul de-aramă şi ghearele de criţă! O, rege crunt al bolţilor ceţoase, tu, cuibărit în slavă…“

— Tăceţi, strigă însă Ormag. De veacuri vă ştiu cântecul pe de rost, narţi şi narte, căci de veacuri n-aţi mai fost în stare să născociţi un altul!

Şi se tulburară puternicii narţi, şi nartele nemuritoare se schimbară la faţă, dar Zubala, zeiţa nopţii, a făţărniciei şi a vrăjilor, spuse din nou:

— Priveşte, călăreţ al norilor negri!

Şi-şi scutură mantaua-ntunecată, bătută cu stele, şi din podelele de ceaţă ale Nartazubei ţâşni un şarpe galben. O fată galbenă se

desprinse apoi din flacără şi jucă la picioarele lui Ormag. Ba era cât degetul, ba creştea, atingând bolta cu fruntea, iar jocul îi era atât de desăvârşit, încât Ramal, zeul cântului şi jocului, se făcu galben la faţă ca şofranul, simţindu-şi inima săgetată de ghimpele pizmei.

— Destul! răcni însă Ormag. Pe fata ta galbenă, Zubala, mi-ai mai arătat-o de nouăzeci de ori până azi. Ştiu că ai să născoceşti îndată o veveriţă cu cap de bivol, călărind un armăsar cu coadă de peşte, dar de toate astea m-am săturat, ca de chipurile voastre, o, narţi! M-am săturat, Zubala, înţelegi?

— Înţeleg, zise spăşită zeiţa şi, ghemuindu-se toată, se ascunse în fundul marii încăperi a Nartazubei, tocmai printre zeii mărunţi, în vreme ce Ormag căscă, zguduind lumile de sus şi de jos.

Atunci ieşi la vedere Gurz, puternicul nart al războiului, care îşi zornăi lanţurile de aramă, trecute în jurul pieptului, când scoase o săgeată din tolbă şi, încordându-şi arcul, slobozi săgeata drept către pământ. Iar vâjâitul săgeţii lui Gurz răsună aidoma mugetului unui buhai.

— Vreau să te fac să râzi, mare Ormag, spuse zeul. Priveşte! şi mâna lui arătă săgeata ce mugea, străbătând văzduhul.

— Zadarnic, rosti însă Ormag, fără a se clinti de pe jilţul lui de pâclă. Săgeata ta a ucis dintr-o dată nouă sute nouăzeci şi nouă de oameni, aşa-i?… Ştiu ce vrei să-mi arăţi. Eşti atât de mărginit, o, Gurz, încât nu te osteneşti să schimbi măcar o dată numărul celor pe care-i răpui cu-o singură săgeată…

Şi Gurz îşi muşcă buzele şi, îmbufnat, se aşeză tăcut pe jilţul lui, în vreme ce o undă rece făcu să se-nfioare zeii şi zeiţele din marea încăpere a Nartazubei.

— Mărite Ormag, susură atunci Pil, nartul cel strâmb al şotiilor, ai văzut vreodată o pisică jucându-se cu un şoarece?

— Fireşte, Pil, răspunse cu dispreţ stăpânul narţilor nemuritori.

— Şi te-ai gândit vreodată, o, leu cu pieptul de-aramă, ce straşnic petrece pisica?

— Nu, Pil, la asta nu m-am gândit, spuse Ormag şi, însufleţindu-se, adăugă: Crezi oare că petrece, într-adevăr?

— Alungă-ţi din inimă orice îndoială, răspunse triumfător zeul cel strâmb. Petrece cum nu se poate mai bine, mărite Ormag!

Dar stăpânul narţilor nemuritori oftă şi rosti cu amărăciune:

— Ce folos, prietene Pil? N-am să mă apuc eu, Ormag, să petrec jucându-mă cu un şoarece…

— Dacă vrei, te pot preface-ntr-o pisică neagră! strigă Zubala, nădăjduind că Ormag o va ierta pentru nepriceperea de care dăduse mai înainte dovadă.

Dar Pil vorbi cu dispreţ:

— Închide-ţi poarta buzelor, Zubala! Îl vezi tu pe Ormag, securea de os a puterii şi călăreţul norilor negri, făcând pe pisica?

— De ce-ai mai pomenit atunci de pisică, ticălosule Pil? se mânie Zubala.

Nartul şotiilor nu se învrednici să-i răspundă, ci, apropiindu-se de Ormag, spuse:

— Avem şi noi, narţii nemuritori, şoarecii noştri! Te-ai jucat oare vreodată cu un om dintre oamenii pământului?

— Să mă joc? râse Ormag. Nu, Pil, ce să zic… I-am ucis când şi când pe oameni, le-am trimis ciumă sau secetă, dar de jucat, iată, nu m-am jucat cu ei niciodată!

— Te pizmuiesc, Ormag, încheie atunci mulţumit Pil, căci am pus de mult ochii pe-un şoarece, numai bun să-ţi alunge urâtul. E un pui de om parcă anume făcut să ajungă jucăria lui Ormag, şi netotul are să lupte cu tine până-n clipa lui de pe urmă!

— Eşti sigur? întrebă aţâţat Ormag – şi nările-i fremătară ca şi cum ar fi sorbit fumul unei jertfe de preţ. Am să-mi apăs pecetea pe inima lui şi şoarecele acesta va fi o pildă pentru toţi şoarecii noştri de pe pământ, văzând puterea legii de aramă a narţilor nemuritori. Dar cine-i? Şi cum îl cheamă?

— E Vam, de la Marea cea Mare, stăpâne, mai spuse Pil, prinzând a-şi freca palmele micuţe. Priveşte-l!

Se ridică de astă dată Ormag de pe jilţul lui de pâclă şi, uitându-se cu luare-aminte pe pământ, zări – din înălţimile Nartazubei – o făptură omenească, ce nu i se păru mai înaltă decât un fir de iarbă.

— Ce face-acolo şoarecele meu? mai întrebă Ormag.

— Nu vezi, răspunse Pil. Aşteaptă!

Omul cu inima arsă

1) „Aspapur Ormag ruc u Vam“

2) Calea lacrimilor

Povestea strălucitorului Saian
şi-a preafrumoasei Mastara

„Aspapur Ormag ruc u Vam“

Valurile cântă, sunând din talgerele lor de spumă, şi ierburile de mare foşnesc… Auzi? Glasul li-i unduitor şi trist.

Aici, la malul mării, trăia flăcăul Vam. Stelele de mare mai ştiu cât de frumoasă-i era pielea arămie şi scoicile-nţelepte oftează… Ar plânge scoicile, dar nu vor să plângă: lacrimile scoicilor sunt mărgăritare, iar zeul mării, Dumvur, se bucură când scoicile plâng.

Să nu te bucuri, Dumvur! Eşti vinovat şi tu, eşti vinovat…

Atâtea valuri s-au născut, călătorind de-atunci, atâtea rânduri de flori s-au scuturat şi-atâtea stânci s-au năruit în colb, încât nimeni nu le mai ştie seama. Dar că a fost un flăcău cu pielea arămie şi pletele negre jucându-i pe umeri, se ştie, şi se mai ştie că-i zicea flăcăul Vam.

Iar Vam scotea peşti din Marea cea Mare, îi vindea bogătaşilor din Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase, şi se-odihnea apoi pe malul mării. Căci se afla acolo o stâncă înnegrită de ape – şi pe stânca aceea se întindea Vam. Atunci asculta clipocitul apei şi huietul valurilor şi, din ce le-asculta, dintr-atât desluşea mai bine glasurile mării, de-ajunsese să priceapă graiul din apă şi să pătrundă vorba din undă.

Şi-ntinzându-se flăcăul Vam într-o zi pe stânca lui, numai ce închise ochii şi se lăsă toropit de soare, că îndată desluşi un glas de val, cu sunet de caval:

— De-ai şti ce-am văzut! De-ai şti ce-am văzut!

— Ce-ai văzut, tu, călătorule? întrebă o undă netedă, cu voce de ceteră.

— Am văzut Cetatea Vânătă, spuse valul. Am văzut clopotul strălucind şi-am mai văzut…

Dar Vam n-apucă să audă ce mai văzuse valul, că stânca pe care se afla, stânca înnegrită de ape se smuci o dată din loc ca un bivol pişcat de tăuni şi, greoaie, o porni în larg. Plutea stânca neclintită de veacuri, zorind încotro o mâna puterea narţilor, şi marea mugea, făcându-i loc în silă.

Când se dezmetici, Vam se gândi să sară în apă şi să înoate până la mal, dar nu izbuti să se desprindă de pe stâncă. O putere ciudată îl legase parcă, îl legase cu odgoane nevăzute, şi flăcăul n-avea de unde şti că stânca se urnise din voia lui Ormag şi că se afla cetluit printr-o vrajă a Zubalei. Dar stânca plutea, plutea întruna…

Curând, Vam nu mai văzu malul, şi apa mării prinse a scânteia. Se întunecase de-a binelea. Zubala îşi aşternuse pe cer mantaua bătută cu stele şi-şi scoase capul dintre pernele norilor, căci luna, se ştie, e chipul făţarnicei Zubala.

Atunci zări Vam în depărtare ceva ca nişte neguri vinete săltând la faţa apei, şi stânca pe care se afla se îndreptă către negurile vinete. Doar că, dacă se apropie, în loc să le vadă mai desluşit, negurile pieriră. Nişte ziduri vinete părură că ies de astă dată din mare, dar n-apucă Vam să le privească bine, că Zubala-şi ascunse faţa în nori. Stânca pe care flăcăul plutise se zgudui şi se opri, iar Vam sări acum fără greutate de pe ea şi, simţind pământul sub picioare, înţelese că ajunsese pe un ostrov.

— Ce fel de ostrov? îşi spuse. În marea noastră nu-i doar niciun ostrov[4]…

Şi nemărginită i-a fost uimirea când a desluşit, în lumina slabă a stelelor, că pe ostrovul acela se înalţă o cetate cu ziduri vinete.

— Cetatea Vânătă! îşi aminti deodată vorbele rostite de călătorul val, cu glas de caval.

Iar cetatea se ridica tăcută, vânătă ca mantia de ger a lui Ormag…

— Încotro te poartă nenorocul, străine? se înălţă atunci, tremurător, un glas subţire.

— Să-mi aflu în cetate adăpost peste noapte, rosti mirat flăcăul, căci nimeni nu se afla lângă el, şi nu pricepea cine-i vorbeşte.

— Tare mi-e milă de tinereţile tale, străine… Cată-ţi de drum şi, dacă mă crezi, fereşte-te să te uiţi fie şi peste umăr la cetatea asta! Fugi şi lasă-mă pradă urgiei, fugi cât mai e vreme, străine!

— Cine eşti? întrebă Vam. Şi de ce…?

— Pentru că inima-mi plânge pentru tine şi…

Dar glasul nu izbuti să mai spună nimic. Un bătrân cu trupul acoperit de zdrenţe vinete se ivi atunci ca din pământ, repezindu-se la Vam cum se repede şarpele la puiul lipsit de-apărare.

— Cinste narţilor ce ţi-au purtat paşii, grăi bătrânul, care nu era altul decât Ormag.

— Cinste şi slavă, rosti cam cu îndoială flăcăul Vam, izbit de nepotrivirea dintre cuvintele blânde şi ochii bătrânului, semănând cu două vânătăi.

O suflare îngheţată se împrăştia în jurul necunoscutului, căci Ormag e numele spaimei, şi stăpânul narţilor nemuritori îşi poate schimba înfăţişarea, dar firea niciodată.

— Ci pofteşte, pofteşte, străine, îl îmbie bătrânul. N-ai mai fost pe la noi, de bună seamă, şi nu ştii cât de bucuroşi de oaspeţi suntem aici, în Cetatea Vânătă… Ai unde trage?

— Nu, n-am…

— Ba te-nşeli, ai! Tragi chiar la mine, râse bătrânul şi, niciuna, nici două, îl împinse pe poarta cea mare, căscată în zid.

Şi-l cam luă cu frig pe Vam, auzind cum poarta îndată se închise în urma lui, dar se îmbărbătă cum putu, zicându-şi că tot începutul e cum e, dar de urmări să te ferească duhurile bune.

Şi-l purtă bătrânul când pe-o uliţă şi când pe alta, tot făgăduind că uite-acum, uite-acum ajung şi la casa lui, iar, dacă întoarseră un cot, se pomeni flăcăul Vam singur în uliţa pustie.

— Hei, bătrâne!

Dar mai lesne-ar fi putut zări urma lăsată de vultur printre nori… Intrase bătrânul în pământ, şi Vam pricepu că-l îmbiase cu ospeţia numai şi numai ca să-l ştie în cetate, unde, de bună seamă, îl putea paşte o primejdie. Dar care? Glasul înălţat în afara zidurilor vinete nu mai apucase să-l vestească…

Şi dacă la lumina lunii – că pe Zubala n-o răbda inima ca în ciuda poruncii lui Ormag să nu vadă ce se întâmplă în Cetatea Vânătă, şi ba îşi scotea capul din nori, ba se ascundea din nou, temându-se de mânia stăpânului narţilor nemuritori – şi dacă la lumina lunii mai cercetă flăcăul o bucată de vreme uliţa, nădăjduind că bătrânul tot se va ivi, îşi luă Vam gândul de la el şi-o porni înainte, minunându-se că-n ditai cetatea nu întâlneşte picior de om; că nu zărise unul de când pătrunsese în cetate, şi nimeni nu se arătase cât bătuse uliţele, în tovărăşia bătrânului cu zdrenţe vinete… Iar luna din ce în ce se vedea mai rar, şi nicio lumină nu strălucea nicăieri. Întunecate şi mute, casele vinete păndeau de o parte şi de alta a uliţei; întunecate şi rele, turlele vinete păzeau cetatea. Şi doar mugetul mării, glasul lui Dumvur, răsuna printre zidurile părăsite.

— Dar părăsite să fie oare? se-ntrebă pentru a cine ştie câta oară flăcăul. N-auzise un glas şi nu se întâlnise apoi cu bătrânul? Că n-or fi vieţuind numai doi oameni în atâta cetate, prin care umbla, umbla mereu, de se-ndoia dacă mai are capăt.

Şi, doritor să facă o încercare, se apropie Vam de prima casă vânătă şi bătu cu pumnul în poartă. I se păru că desluşeşte ceva ca un foşnet, sau ca lipăitul unor tălpi desculţe, dar uşa rămase închisă. Bătu din nou, şi din nou, ci nimeni nu-i răspunse, şi nimeni nu-i răspunse nici când bătu în alte porţi. Atunci, scuturându-şi pletele negre, porni mai departe.

Şi merse, merse multă vreme pe uliţe-nguste şi cotite, căutându-şi drumul cu mâinile întinse, ca orbii. Doar se făcuse atât de întuneric, că putea cădea într-o groapă, fără să ştie, sau da cu fruntea de-un zid, fără să-l vadă. De la o vreme se potolise şi marea, iar atâta linişte plutea peste Cetatea Vânătă că-şi auzea bătăile inimii, şi-n bătăile inimii lui părea că s-a strâns toată viaţa pământului…

Când, iată, uliţa coti fără veste şi Vam zări într-un târziu în faţa lui, ca la o aruncătură de băţ, o lumină. Îmbărbătat, zori paşii.

Lumina venea de la un clopot de aur, atârnat în mijlocul unei pieţe, şi sub clopot şedea o fată frumoasă.

— Zile fericite, fată frumoasă…

Fata îşi ridică privirile, şi Vam nu ştiu dacă noaptea era mai întunecată decât ochii ei, sau ochii ei mai negrii ca noaptea.

— Bate clopotul, spuse, încet şi rar, fata.

— Bine.

Hotărât să nu se mai mire de nimic, flăcăul întinse braţul şi, apucând funia, trase cu putere.

— De trei ori ai îngăduinţa să-ncerci, vorbi fata.

Rostea cuvintele încet, istovită, de parcă şi le-ar fi spus singură de mii de ori, de parcă le-ar fi uitat înţelesul, de parcă era silită să le spună.

Flăcăul Vam mai trase o dată de funie, dar clopotul rămase tot nemişcat, şi fata se posomorî. Plângea acum încetişor, ca şi cum s-ar fi temut să n-o audă cineva, iar lacrimile-i lunecau pe obraji şi-i picurau tăcut pe genunchi. Atunci apucă Vam funia cu amândouă mâinile şi-o smuci scurt. Clopotul se urni şi un dangăt prelung se răspândi pe uliţele întunecate, se izbi de pereţii vineţi ai caselor şi se întoarse în piaţă, rotindu-se peste capetele lor ca un liliac.

— Bate, mai bate! strigă neaşteptat de tare fata, iar flăcăul trase de funie mai departe, deşteptând glasul răguşit al clopotului de aur, care umplea cetatea cu hohotul chemărilor lui.

Vuia văzduhul şi tristeţea se şterse de pe obrajii fetei. O nădejde uitată se aprinse-n bezna ochilor ei, atunci când clopotul începu să coboare. Căci, sunând din ce în ce mai tare, clopotul de aur se lăsă pe lespezile de piatră ale pieţii, până se opri, strălucitor şi mare. Iar privindu-l, Vam văzu, în peretele de aur al clopotului, un lacăt.

— Vâră degetul în broască! spuse fata şi, în faţa nădejdii care tremura în privirile ei, Vam nu pregetă să-i împlinească voia.

Îşi vârî degetul arătător în broasca de aur şi-l suci ca pe-o cheie. Degetu-i fu zdrobit de muşcătura aurului, o şuviţă de sânge curse din broască, dar niciun sunet nu trecu printre buzele flăcăului, şi o uşă îngustă se deschise neauzit în peretele clopotului. Iar pe uşa aceea ieşi din clopotul de aur bătrânul pe care Vam îl întâlnise, în zdrenţe, lângă zidul Cetăţii Vinete, bătrânul care era Ormag. Acum purta însă mantia de ger peste straiele de *slam*[5] şi ţinea cu dreapta înspăimântătorul semn regesc, marea secure de os a puterii.

— Ormag, şopti uluit flăcăul, dându-se cu un pas îndărăt.

— Eu eram limba clopotului de aur, spuse Ormag. Află, aşadar, o, Vam, că de mult mă sfădesc cu Dumvur, nartul mării, pentru acest ostrov, pe care am înălţat o cetate vânătă ca mantia-mi de ger. Dumvur socoate că i se cuvine ostrovul, odată ce-i născut din mare, dar eu zic că stăpânul narţilor nemuritori îşi poate lua cu voie, sau fără, tot ce-i place. Tu ce crezi, Vam? întrebă fără veste Ormag, aplecând către flăcău marea secure de os.

— Tot ce-i născut din mare stă sub mâna lui Dumvur, răspunse fără şovăială Vam. Iată ce cred şi iată ce-mi porunceşte inima să-ţi spun…

Dar zeul zeilor începu să râdă şi mantia de ger îi jucă pe umeri.

— Înţelept ai răspuns, flăcăule, răsună atunci un glas răguşit, iar, întorcându-şi capul, Vam îl zări pe Dumvur.

Nartul mării se ivise în piaţă, verde ca licărul mării. Apa şiroia din barba şi pletele lui, curgându-i peste veşmântul de ierburi, bătut cu mărgăritare şi lunecând peste solzii verzi de pe picioare, ce-nchipuiau un soi de încălţări ciudate.

— Nu te pripi, Dumvur, grăi însă Ormag. Priveşte broasca din peretele clopotului şi-abia în urmă vorbeşte, căinându-ţi soarta!

Dumvur se apropie. Dar numai ce zări urma de sânge lăsată de degetul zdrobit al lui Vam, că răcni cu aprigă mânie:

— Ce licoare blestemată curge-acolo?

— O dâră de sânge omenesc, spuse Ormag.

— O, dacă l-aş şti pe ticălosul care-a făcut una ca asta…

Dumvur spumega de ciudă şi sărea de colo-colo, ca peştele urmărit de harpun.

— Iată-l, zise Ormag, arătând cu securea lui către Vam.

Atunci, descumpănit, Dumvur se opri locului şi clipi năucit de câteva ori la rând.

— Ai să mi-o plăteşti, muritor netrebnic! scrâşni apoi, răsucindu-se pe călcâie şi pierind, în vreme ce apa mării se umflă, mugi şi se legănă ameninţător.

Iar, neînţelegând nimic şi sfiindu-se din pricină că doi zei atât de însemnaţi i se arătaseră, flăcăul Vam se apropie de fata cu ochi negri.

— Nu pricep, îi şopti el. De ce…?

— Taci, şopti fata, curmându-i vorba. Ascultă!

— Începând de astăzi, Dumvur îţi e duşman, rosti cu veselie Ormag. Înţelegerea dintre noi hotăra ca ostrovul să fie al meu dacă un muritor va jertfi măcar un singur strop din sângele lui, pentru a face să-mi răsune glasul în cetate, acoperind glasul mării, glasul lui Dumvur. Muritorul acela ai fost tu, Vam, şi se cuvine acum să te răsplătesc, râse stăpânul narţilor nemuritori.

— Eu? Dac-aş fi ştiut, n-aş fi urnit clopotul, strigă Vam. Numai ea e de vină! Se întoarse apoi către fata frumoasă. Ea m-a-ndemnat…

Dar Ormag prinse a râde şi mai tare.

— Nu te supăra pe Una, spuse el printre hohote, căci răsplata pe care ţi-am ales-o e chiar ea. Vă veţi iubi, Vam, veţi locui aici, în Cetatea Vânătă, şi-mi veţi aduce jertfe, pe care le voi primi cu îngăduinţă.

Spuse şi se făcu nevăzut, iar în golul clopotului de aur se ivi, turnat în aur curat, chipul lui Ormag, ca spre a mărturisi că, pentru o clipă, zeul fusese într-adevăr o limbă de clopot. Şi se înălţă pe ostrov *Clopotul lui Ormag*{6}, templul de aur, în vreme ce stăpânul narţilor nemuritori intra pe poarta cea mare a Nartazubei şi se aşeza pe jilţul lui de pâclă, zicând:

— O, Pil, de mult n-am mai râs aşa cum am râs azi!

— Ţi-am ales un şoarece potrivit? întrebă nartul cel strâmb al şotiilor, clipind din ochişorii lui înguşti, în care jucau licăriri viclene.

— Cât se poate de potrivit, Pil! Deocamdată mi-a câştigat un ostrov, s-a certat cu Dumvur şi s-a căsătorit cu Una…

— Cu Una, fiica ta? se miră Pil.

Dar Ormag se încruntă şi bătu din picior, aşa că tunetele zguduiră bolţile cerului albastru, pe care scamă de nor nu se zărea.

— Nu-i fiica mea, prostule, e fiica reginei fetelor-păsări!

Iar, amintindu-şi că lui Ormag nu-i plăcea să i se spună nimic din ceea ce dorea să uite, zeul cel strâmb îşi muşcă buzele şi tăcu.

Pe Arata, regina fetelor-păsări, o iubise Ormag după ce se mâniase pe Zubala, dar pe fiica lor, Una, o urâse din clipa naşterii, deoarece îşi dorise un fecior. Şi-aflând că i se născuse o fiică, mânios, o izgonise pe Arata din inima lui, iar pe Una o surghiunise în ostrov, cu straşnică poruncă să nu iasă din Cetatea Vânătă, dacă nu vrea să cadă pe dată sub puterea întunecatei Mastara{7}, zeiţa morţii. Căci nu-i hărăzise nemurirea.

Acolo, în ostrov, o zărise Dumvur, o zărise rătăcind printre casele cu ziduri vinete, iar Vihta, pasărea de fum a dragostei, îl muşcase de inimă. Dragostea pentru Una, fata cu ochi negri, nu-i mai dădea pace lui Dumvur şi numai din pricina Unei râvnise zeul mării ostrovul. Ştia că fata nu poate părăsi Cetatea Vânătă, fără a coborî în peşterile Mastazubei{8}, şi-nţelegea că cel ce va stăpâni ostrovul o va stăpâni pe Una, cu voia, sau fără voia ei.

— Aşa că Dumvur are acum două pricini să-l urască pe Vam, râse Pil. Pe lângă c-a pierdut ostrovul, a pierdut-o în veci şi pe Una…

— Să vedem ce are să mai iasă dintr-asta, hohoti înveselit Ormag. Pil, cheam-o, până una, alta, pe Vihta!

Iar nartul cel strâmb se grăbi să-i împlinească porunca şi, cât ai clipi, pasărea de fum a dragostei se-nfăţişă înaintea lui Ormag, îşi plecă gingaşul cap şi-ntrebă supusă:

— Ai nevoie de mine, călăreţ al norilor negri?

— Da, Vihta, răspunse Ormag. Şi, arătând cu marea secure de os către pământ: Vezi ostrovul din mijlocul Mării cele Mari, Vihta?

— Îl văd, stăpâne.

— Vezi în ostrov o cetate, şi-n cetate doi muritori?

— Îi văd, stăpâne.

— Ei bine, Vihta, muşcă-le adânc din inimi, aşa ca dragostea să-i mistuie-n flăcările ei necruţătoare!

Iar Vihta îşi plecă din nou capul, în semn că a înţeles porunca şi, tăcută, îşi luă zborul către pământ, însoţită de hohotele de râs ale celor doi zei. Şi-n vreme ce râsul lui Ormag se-mpletea cu râsul lui Pil, Zubala îşi strânse mantaua bătută cu stele, Gorc, cocoşul ceresc, sună din trâmbiţa de argint a zorilor, vestind începutul unei noi zile, şi Saian, leul de aur, se ivi pe boltă.

… Iar în ostrov, în piaţa Cetăţii Vinete, Vam o privea cu ciudă pe Una.

— O, n-am să te iau de nevastă, fată cu ochi negri, spunea flăcăul. M-ai înşelat şi m-ai făcut să dobândesc pentru Ormag, prin înşelăciune, ostrovul cuvenit lui Dumvur… De ce m-ai rugat să trag clopotul?

— De-ai şti de când rătăcesc printre casele pustii din cetate! plângea Una. Ormag a făgăduit să-mi schimbe soarta, doar dacă izbutesc să-i câştig ostrovul. Şi, totuşi, mi-a fost milă de tine şi n-am voit să-ţi căşunez vreun rău, căci ştiu cât de cumplită-i mânia lui Dumvur… Mai ţii minte glasul care te-a îndemnat să fugi, înainte de-a pătrunde în cetate?

— Al tău era glasul? întrebă mirat flăcăul Vam şi, în clipa aceea, pasărea de fum a dragostei i se strecură nevăzută printre buze, şi Vihta muşcă adânc din inima lui.

O dulce durere se răspândi în pieptul lui Vam şi-o simţi dintr-o dată atât de aproape pe Una, încât i se păru că inima lui bate în pieptul fetei.

— O, Una! şopti, şovăind pe picioare, ca şi cum ar fi sorbit o băutură veche. Una, fecioară cu ochi negri…

Atunci pasărea de fum a dragostei ţâşni neauzită printre buzele lui, bătu moale din aripi şi se strecură printre buzele Unei, înfigându-şi ciocul ascuţit în inima fetei. Ochii negri ai Unei luciră şi ea gemu înăbuşit, simţind deodată că flăcăul de dinaintea ei ţinea în mâinile-i puternice toată bucuria şi toată durerea de care avea să aibă parte pe pământ.

— Da, Vam, şopti şi ea, fremătând aşa cum numai aripa fluturelui

freamătă, când atinge faţa roşie a florii de mac.

Şi se priviră amândoi, fiecare încercând să-şi citească viitorul în ochii celuilalt, iar Vihta mai bătu o dată din aripi peste capetele lor şi-şi luă apoi zborul către ceţurile Nartazubei, ca să dea seama înaintea lui Ormag despre felul cum îi împlinise porunca.

Dar noaptea, când Vam se odihnea ţinând-o pe Una în braţe, ea auzi un glas cunoscut, chemând-o încetişor pe nume:

— Una!… O, Una!

Şi Una se desprinse din braţele lui Vam şi, fără ca el s-o simtă, ieşi din casă.

— Tu eşti, mamă? şopti Una – şi-ndată auzi un fâlfâit de aripi şi Arata, regina fetelor-păsări, coborî lângă ea.

Înaltă, albă şi neasemuit de frumoasă, Arata părea o muritoare ca toate celelalte, dar aripile albe şi lungi, crescute din umeri, şi penele scumpe, ce-i împodobeau fruntea, îi trădau făptura nepământească.

— Sunt atât de fericită, biata mea copilă, spuse Arata. Norii mâniei s-au risipit, nădăjduiesc, pe fruntea lui Ormag, şi vei cunoaşte şi tu, în sfârşit, zile mai bune…

— De-ai şti cât îl iubesc pe Vam! şopti Una.

Şi-şi descărcă preaplinul inimii şi-i vorbi despre bucuria dragostei, despre bucuria nădejdii, despre toate bucuriile pe care nu le ştiuse nicicând… Şi clipele treceau, şi Arata nu se îndura să-şi părăsească fiica, dar o geană de lumină prinse a albi în zare, vestind începutul zilnicei călătorii a leului de aur Saian, şi regina trebui să plece. Căci fetelor-păsări nu li-e îngăduit să zboare decât noaptea, când ochii muritorilor nu le pot vedea. Un singur pământean de-ar fi zărit-o pe Arata, aripile i s-ar fi desprins din umeri şi ea s-ar fi prăbuşit din înaltul cerului, zdrobindu-şi trupul. Singure aripile cele albe dădeau fetelor-păsări nemurirea, altminteri cădeau şi ele sub stăpânirea întunecatei Mastara.

— E timpul să plec, spuse de aceea Arata. Tu să nu-i spui lui Vam că nu ţi-e îngăduit să părăseşti ostrovul, o mai povăţui regina. Muritorii sunt atât de ciudaţi…

— Aşa voi face, făgădui Una, iar Arata o sărută pe frunte şi se înălţă în văzduh, în vreme ce Una se furişă din nou în braţele lui Vam.

Şi multe inimi a muşcat Vihta de când inimi bat pe pământ, dar niciodată ciocul ei ascuţit n-a sădit floarea dragostei mai adânc decât în inima Unei, decât în inima lui Vam. De unde fusese vânătă, roşie ca dragostea lor era acum Cetatea, şi zilnic o nouă casă le adăpostea iubirea, căci toate locuinţele din cetate erau pustii, şi ei se mutau zilnic între alţi pereţi. Aveau locuinţe pe zile şi pe luni, iar dragostea

împodobindu-le cum numai ea ştie,
luni stăteau în bordeiul celui dintâi cuvânt de dragoste,
marţi în coliba întâiului sărut,
miercuri în casa jurământului,
joi în foişorul îmbrăţişării,
vineri în turla lacrimilor bune,
sâmbătă în patul iubirii fără margini
şi duminică-n castelul celor mai frumoase aduceri aminte.

Atâtea cântece au răsunat atunci în ostrov, câte nu s-au auzit în toate veacurile de mai târziu… Dar cântecele pluteau pe deasupra Cetăţii Roşii, se avântau prin necuprinderea văzduhului şi se izbeau de pereţii de ceaţă ai Nartazubei, zgâriind urechile lui Ormag.

— Ce tot face prostănacul acela, în mările lui? îi spuse lui Pil, odată, stăpânul narţilor nemuritori, ajuns la capătul răbdării. Am crezut că are să se răzbune pe şoarecele meu şi că am să pot petrece oleacă, dar Dumvur se mulţumeşte să stârnească furtuni pe mare, înotând ca un bezmetic printre corăbii, făcându-le să se ciocnească şi să se cufunde… Nu cumva a dat în mintea copiilor?

— Nu ştiu, răspunse cu băgare de seamă zeul cel strâmb. Nu l-am mai văzut de mult în Nartazuba…

Atunci Ormag se foi nerăbdător în jilţul lui de pâclă şi porunci cu ciudă:

— Să faci bine, Pil, să-l cauţi pe Dumvur şi să-l sfătuieşti să-şi vină-n fire! Dacă nu se răzbună pe Vam, au să râdă de el până şi zănaticele fiice ale Zubalei. Aşa să-i spui!

— Cuvântul tău e în inima mea[9], spuse Pil, frecându-şi palmele micuţe şi, sărind în picioare, adăugă bucuros: Fii pe pace, leu cu gheare de criţă! Bătaia asta de joc are să ia sfârşit, aşa cum te văd şi cum mă vezi.

Şi, numai ce zise, că se zvârli din înălţimile ceţoasei Nartazuba, tocmai în fundul Mării cele Mari, unde începu să-l caute pe Dumvur. Mult îl căută şi-n felurite ascunzişuri, dar până la urmă îl află cuibărit între două stânci, sub zidul Cetăţii Roşii. Zeul mării asculta de-acolo cântecele ce răsunau din cetate, şi era şi mai verde la faţă ca de obicei.

— Tare frumos cântă, spuse cu nevinovăţie Pil, apropiindu-se cu ocoluri.

— Vezi să nu te fac din strâmb drept, mârâi Dumvur, scuturându-şi barba udă şi arătându-i pumnul.

— Hei, unde n-ar da Ormag una ca asta! răspunse Pil, depărtându-se în grabă, ca nu cumva zeul mării să-l poată totuşi ajunge. Ştii, adăugă el apoi, fiindcă veni vorba despre Ormag… Tare se miră că

dragostea pentru cântec te-a prins până într-atât, încât ai şi uitat să te răzbuni!

Iar, auzindu-i vorbele, sări Dumvur de la locul lui şi izbi cu piciorul în valuri. Nouă corăbii se ciocniră atunci în larg şi şapte sate pieriră-nghiţite de ape.

— Să mă răzbun? răcni el, dând frâu mâniei sălbatice care-i ardea pieptul. O, muritor ticălos, n-are Gurz săbii destul de ascuţite şi nu ştie Zubala băuturi îndeajuns de otrăvitoare ca să pieri în chinurile pe care ţi le doreşte Dumvur! Peştii mei să rupă din carnea ta bucată cu bucată, şi tot n-ai ispăşi aşa cum vreau… Caracatiţele mele să-ţi sfarme oasele, să-ţi sugă sângele picătură cu picătură, şi-n inima mea încă n-ar fi pace… Toate lighioanele mele neştiute să te sfârtece, şi nici atunci nu m-aş potoli…

— Ascultă, Dumvur, îi tăie Pil şuvoiul vorbelor, nu cumva muritorul căruia-i doreşti toate astea e bietul Vam?

— Bietul? răcni iarăşi Dumvur. Dacă pavăza mâinii lui Ormag n-ar sta întinsă asupră-i, atunci, ei bine, atunci i-ai putea într-adevăr plânge de milă…

Zeul cel strâmb chicoti frecându-şi mâinile micuţe şi, cutezând să se apropie, susură din nou:

— Ascultă, Dumvur! Calea răzbunării se întinde slobodă-nainte-ţi, căci Ormag şi-a întors faţa de la Vam.

— Nu mă amăgeşti, Pil? strigă Dumvur, dar primind de la zeul cel strâmb toate încredinţările cu putinţă, adăugă bucuros: Ei, pentru vestea cea bună, Pil, cere-mi ce-ţi doreşte inima!

— Ce pot dori eu, mărunt nart al şotiilor, de la puternicul nart al mării? spuse spăşit Pil. Dă-mi şi tu, acolo, piatra neagră care-a căzut deunăzi din mâinile Zubalei şi pe care valurile tale au înghiţit-o.

— Bine, fie precum doreşti, hotărî Dumvur, şi-ndată se şi cufundă în apa sărată, îi aduse darul făgăduit şi se lăsă apoi din nou pe fundul mării, ca să-şi pună în linişte răzbunarea la cale, în vreme ce Pil se întoarse în Nartazuba şi-i dădu seamă lui Ormag despre împlinirea soliei.

Şi nu trecu mult, că într-o bună zi, cum sta Vam întins pe-o stâncă şi se lăsa mângâiat de soare, Una intră în turla lacrimilor bune, în care locuiau în ziua aceea, pentru că Lua, fetiţa lor (o, aveau acum o fetiţă!) începuse să plângă. Şi numai ce se depărtă Una, că Vam auzi un glas pe care-l luă drept glasul valurilor ce clipoceau pe lângă stânci:

— Am fost departe, departe, acolo unde ţărmul se arcuieşte, unde cresc copaci înalţi şi ierburi fragede, spunea glasul. Am văzut turlele din Zinu, slăvita cetate, am văzut tot ce Una n-a văzut nicicând şi-am plâns

de mila bietei Una… O, dacă ar şti Vam ce bucurie i-ar face, ducând-o pe ţărmul verde! La şapte paşi de stânca pe care doarme, o luntre-i ascunsă printre stânci. O luntre verde, printre stâncile roşii… La şapte paşi. Dar Vam nu ştie… O luntre verde, la şapte paşi. O luntre verde…

Glasul unduia nespus de moale, şi lui Vam nici nu-i trecu prin minte că aude vocea lui Dumvur, pe care o ştia aspră şi răguşită. Doar că, atunci când voia, zeul mării se pricepea să şoptească şi să încânte asemenea ierburilor de mare, tot aşa cum ştia să urle cu glasuri de fiară… Dar Vam nu-şi mai putu lua gândul de la ţărmul pe care de atâta vreme nu-l văzuse. I se păru că simte mireasma salcâmilor în floare şi auzi zumzetul gros al bondarilor cu trupul vârstat în negru şi portocaliu.

Fără să ştie când, sări de pe stâncă şi făcu şapte paşi. Luntrea cea verde-l aştepta, ascunsă între stâncile roşii…

— La noapte, îşi spuse Vam.

Şi-nchipuindu-şi încântarea ce-avea să se zugrăvească a doua zi pe chipul Unei, se plecă adânc înaintea valurilor şi le mulţumi pentru fericirea făgăduită, le mulţumi pentru ziua ce-i aştepta.

Iar ziua se scurse încet, chinuitor de încet pentru nerăbdarea inimii lui. Ca niciodată, Una găsea întruna ceva de făcut şi seara i se părea atât de frumoasă, că nu se-ndura să se culce.

— O, Vam, parcă niciodată stelele n-au jucat astfel pe valuri, spuse ea. Parcă niciodată nu te-am iubit atât şi parcă niciodată n-am să mai stau alături de tine, ca acum…

— Culcă-te, Una, răspunse Vam. Ne aşteaptă seri încă şi mai frumoase…

Tăcută, Una privi lung în ochii lui, clătinând din cap:

— Dragul meu Vam, şopti ea, primesc tot ce-mi vine prin tine şi n-am să te învinuiesc pentru nimic. Să nu uiţi asta şi… să intrăm în casă, spuse fără veste, cu glasul schimbat. Cât de frig s-a făcut dintr-o dată!

Şi Una culcă fetiţa şi-apoi, îndată, adormi şi ea. Atunci Zubala suflă din înaltul cerului peste feţele lor, căci aşa o rugase din vreme Dumvur, iar Una şi Lua se cufundară într-un somn vrăjit, adânc ca marea. Şi Vam o luă pe Lua în braţe şi o duse binişor de-o aşeză în luntrea cea verde, după care o purtă la fel pe Una, mulţumit că doarme greu şi nu simte nimic.

— Cum se vor bucura în zori, îşi spunea mai apoi, trăgând la vâsle, cum se vor bucura, văzând ţărmul verde, şi cum mă voi bucura de bucuria lor!

Şi împlânta cu fereală vâslele în apele mării, silindu-se să nu facă zgomot, şi privea cu dragoste chipurile adormite, prinse hoţeşte de Zubala în vraja unui somn adânc ca marea…

Iar, în zori, luntrea se înfipse fâşâind în nisipul umed de pe ţărm.

— Trezeşte-te, somnoroaso! râse Vam, mângâind fruntea albă a Unei. Dar râsul îi îngheţă pe buze. Fruntea albă a Unei era rece, rece ca pietrele netezite de valuri. Una! strigă Vam, cuprinzând-o în braţe. Una, trezeşte-te! Unde-ai plecat, Una?

— N-a plecat ea, spuse atunci Dumvur, ivindu-se din mare. Tu, cu mâna ta, ai împins-o pe marea poartă neagră de după care nimeni, niciodată, nu s-a mai întors…

— Eu? strigă Vam, privind cu ochi rătăciţi către zeul mării. Eu, care mi-aş fi dat viaţa pentru Una?

— Precum văd, acum ai izbutit să-i dai doar moartea, spuse zeul şi, stăpânindu-şi anevoie bucuria, mai întrebă cu nevinovăţie: Oare nu ştiai că Unei nu-i era îngăduit să iasă din ostrov?

Buzele lui Vam albiră şi prinseră a tremura. Cuprinzând-o pe Una încercă s-o încălzească la flacăra vie a dragostei lui, încercă să-i strecoare printre buze suflarea vieţii.

— Ci plângi odată, muritor de nimic, tună atunci glasul sălbatic al lui Dumvur, plângi odată, să-mi sărez inima cu lacrimile tale, că prea de ajuns mi-a fript-o bucuria voastră!

Şi-n braţe cu trupul neînsufleţit al Unei, Vam îi răspunse astfel lui Dumvur:

— Tu vorbeşti de inimă, nart cu pielea verde ca pielea de broască?… Întoarce-te-n palatele tale de apă, Dumvur, şi nu pângări cu ochii-ţi sterpi durerea omenească…

Iar, luând-o din luntre şi pe Lua, care se deşteptase, Vam îşi întoarse faţa de la Dumvur şi porni încet, purtând în braţe moartea şi viaţa, porni cu inima frântă, în vreme ce zeul răcnea ca scos din minţi:

— Ci plângi odată, n-auzi? Plângi, muritor blestemat… Plângi!

Dar Vam nu auzea şi nu vedea nimic. În braţe cu cele două poveri merse, merse afundându-se în codrii bătrâni şi, doar când Lua începu să plângă, se opri.

— E drept, tu poţi plânge, spuse el, privind feţişoara Luei.

Încet, cu băgare de seamă, aşeză pe un pat de frunze trupul Unei, după care îşi sfâşie veşmântul şi, croind două fâşii de pânză, o legă la ochi pe Lua, acoperindu-şi apoi şi sieşi vederea.

— Regină a fetelor-păsări, strigă Vam, lasă-ţi cetatea de cuiburi adăpostită-n vârf de ramuri şi răspunde chemării mele, Arata!

De şapte ori strigă Vam şi, iată, auzind bătăi de aripi, înţelese că regina fetelor-păsări sosise.

— Pentru ce m-ai chemat, Vam? răsună glasul cântător al Aratei, dar glasul i se frânse îndată, şi Vam nu fu nevoit să-i mai răspundă. Copila

mea! gemu Arata, văzând pe patul de ierburi trupul înţepenit al Unei.

Şi plânse Arata, privind pleoapele pecetluite de neagra pecete a necruţătoarei Mastara, plânse şi citi pe fruntea rece toate câte se înlănţuiseră în cer şi pe pământ, ca să-i piardă copila. Căci, dacă nu putea citi în tainele viitorului, Arata avea darul de a desluşi tot ce căzuse în trecut.

— Eu, eu am împins-o pe poarta ce duce la Mastara, se ridică atunci glasul lui Vam. Mi-era mai dragă decât lumina ochilor, şi eu am ajutat-o pe Mastara să-i închidă ochii şi să-i pecetluiască pentru totdeauna pleoapele cu neagra-i pecete…

Dar Arata desluşise adevărul.

— Ormag! şopti ea de aceea. Cumplită joacă ţi-ai făcut cu Una, Ormag…

— Ormag? tresări Vam, ghicindu-i şoapta mai degrabă decât o auzise.

— Nu eşti cu nimic vinovat, fiule, rosti cu durere Arata.

Şi, cu glas stins, îi povesti atunci naşterea Unei şi ura lui Ormag, jocul pe care stăpânul narţilor nemuritori îl începuse cu Vam, îi povesti tot, tot ce citise pe fruntea rece a Unei; iar, ascultând-o, durerea din inima lui Vam se împleti cu o aprigă mânie.

— O, narţi cu inimi sterpe, strigă el, atunci când glasul Aratei se frânse, jur să n-am pace, nici odihnă până nu vă voi cere socoteală!

— Ce spui? Taci! se înspăimântă Arata. Teme-te de braţul lui Ormag…

— Sunt om şi muritor, o ştiu prea bine, strigă Vam, fără a-i da ascultare, dar jur că pereţii de ceaţă ai Nartazubei se vor destrăma prin mâna mea şi jur că narţii se vor căi amarnic!

— Taci, rogu-te! Taci, spuse iarăşi Arata, ridicându-şi cu teamă privirile spre cer.

— Să tac? Ascultă, Ormag, strigă şi mai tare Vam, din clipa aceasta începe răfuiala, auzi?

Un tunet asurzitor bubui peste coroanele copacilor şi glasul lui Ormag se înălţă, hohotind batjocoritor:

— Aud prea bine, şoarece Vam! Drept zicea Pil că ai fost parcă anume făcut să ajungi jucăria lui Ormag… Nu te lăsa, şoricelule! Luptă până în cea din urmă clipă, pe care mă voi îndura să ţi-o aleg. Cu cât vei lupta mai aprig, cu-atât voi petrece mai plăcut!

— Pe dragostea mea ucisă, Ormag, şi pe nădejdea mea vie, jur: va veni o zi când te vei căi, dar va fi prea târziu, spuse Vam. Pe viaţă şi pe moarte, stăpân al narţilor nemuritori!

— Pe viaţă şi pe moarte, şoricelule! mai râse Ormag, şi hohotele lui

răsunară multă vreme pe deasupra codrilor, răscolind frunzarele ca o sălbatică vijelie.

Vietăţile codrului se pitiră în tainicele lor ascunzişuri, simţind cum le împrejmuie spaima, care e numele lui Ormag, apele se zbătură între maluri, iar acolo, în largul Mării cele Mari, Dumvur răcni, vădindu-şi bucuria. Dar Vam nu părea să vadă şi să audă nimic.

— Mamă Arata, spuse, încredinţând-o pe Lua reginei fetelor-păsări, primeşte rogu-te acest vlăstar al durerii, căci pe drumul ce m-aşteaptă nu-i loc pentru lacrimile unei copile. În amintirea Unei, primeşte-o, mamă, din mâinile mele, pe Lua!

Şi-o primi Arata pe Lua cea legată la ochi şi, cu lacrimi amare, se despărţi de Vam. Iar, smulgându-şi pânza ce-i acoperea privirea, săpă Vam o groapă adâncă şi, adunând lespezi de piatră, întocmi o criptă în care aşeză pe pat de ramuri trupul neînsufleţit al Unei. Dar nu presără peste el pulberea galbenă a celor supuşi Mastarei.

— Nu crede, iubita mea Una, că din lipsă de dragoste nu-ţi cinstesc trupul cu pulberea galbenă a Mastarei, spuse atunci Vam, dar cei însemnaţi cu pulberea uitării nu se mai pot întoarce pe pământ şi tu, iubita mea, te vei întoarce{10}.

Iar, grăind astfel, acoperi cripta cu o lespede mare, nu înainte de a rupe din ea o bucată de piatră netedă. O şlefui cu grijă şi, săpând în piatră cuvintele „*Aspapur Ormag ruc u Vam*”{11}, găuri piatra; şi, trecând un curmei prin gaură, îşi legă piatra de gât. Şi piatra cea netedă, ruptă din lespedea sub care dormea Una, se încălzi lângă inima lui. Pe drumurile lungi, deschise înaintea lui Vam, piatra avea să-i bată pieptul, în somn piatra avea să-i apese inima.

— Oh, cum te vei căi, Ormag! mai spuse Vam, cu mâna pe piatra cea netedă.

Şi, fără a zăbovi, aruncând o ultimă privire spre cripta Unei, porni hotărât cu paşi mari, în vreme ce tunetele râsului lui Ormag mai bubuiau deasupra frunţii lui, ciocnindu-se şi neaflând astâmpăr.

Calea lacrimilor

Tăcute-s căile pământului, potecile-ncurcate şi drumurile netezi, tăcute şi-nţelepte… Cine mai bine decât ele-i cunoaşte pe oameni?

Căile fără capăt i-au văzut încrezători şi deznădăjduiţi, veseli şi trişti, cântând şi lăcrămând, căci viaţa oamenilor se scurge între cel dintâi şi cel din urmă drum.

Sunt drumuri ale vieţii şi drumuri ale Mastarei, sunt drumuri ale luptei, pândite de Ormag, dar toate tac. Şi lungă-i calea lacrimilor, o, Vam, şi dincolo de ea aşteaptă altă cale…

Iar, între pereţii de ceaţă ai Nartazubei, bucuroşi de bucuria lui Ormag, narţii nemuritori se întorceau care mai de care, linguşindu-l pe zeul cel strâmb al şotiilor pentru iscusinţa cu care ştiuse să veselească inima posomorâtului călăreţ al norilor negri. Frecându-şi palmele micuţe, Pil se umfla în pene şi, clătinându-şi fruntea sub care ochii înguşti zvârleau luciri viclene, şoptea în dreapta şi în stânga:

— Şi să vedeţi mai încolo! Oho, şoricelul meu e pus pe fapte mari…

— Pil, blestematule, răcni Gurz, hohotind atât de aprig, că lanţurile de aramă cu care era încins zăngăniră, nu ştiu ce răsplată-ţi pregăteşte Ormag, dar eu îţi dăruiesc primele inimi fierbinţi pe care oamenii mi le vor jertfi în luptă. Fie să-ţi înzdrăvenească trupul pirpiriu, o, Pil, ca să te văd o dată bărbat în toată puterea cuvântului!

Aşa hohoteau zeii între pereţii Nartazubei, strânşi în jurul scaunului de pâclă al lui Ormag, când ceaţa tremură în dreptul porţii cele mari şi Mastara se ivi în prag. Ca retezate se stinseră hohotele de râs, căci până şi narţii nemuritori simt un fior la vederea stăpânei lumii din adânc. Iar Mastara păşi încet peste podelele de ceaţă ale Nartazubei, păşi dreaptă şi întunecată şi nu se opri decât înaintea jilţului lui Ormag.

Neasemuit de frumoasă era faţa Mastarei şi mult mai albă decât spuma valurilor răscolite de Dumvur! Vălurile negre-i înfăşurau trupul subţire, strâns la mijloc cu-o cingătoare de argint, de care spânzura pecetea neagră cu care Mastara pecetluieşte pleoapele celor căzuţi sub necruţătoarea-i putere. Acoperindu-i urechile, strălucea argintul capacelor tăcerii, capacele pe care Ormag le prinsese cu mâna lui, astupând auzul Mastarei, pentru ca nicio rugă şi niciun vaiet să n-o tulbure, îmblânzindu-i inima.

Neasemuit de frumoasă era faţa Mastarei, dar mânia o făcea şi mai frumoasă, iar cu mânie vorbi zeiţa când deschise gura, strigând:

— O, părinte al meu, Ormag, cu ce ţi-am greşit de îngădui muritorilor să-şi bată joc de mine?… Au, turta pământului a sărit de pe talgeru-i de piatră{12} şi s-a cocoţat peste acoperişul de ceţuri al Nartazubei? Oare,

voia ta a poruncit apelor să curgă spre izvoare şi focului să zămislească buturugi? Oare, munţii au ajuns văgăuni şi luncile piscuri?… Primeşte atunci pecetea neagră a pleoapelor şi dă-o fiicelor zănatice ale Zubalei, să se joace, pecetluind scoarţa copacilor cu ea!

Aşa, într-o revărsare mânioasă grăi Mastara, smulgându-şi de la cingătoare neagra pecete, pe care o zvârli la picioarele lui Ormag. Şi narţii şi nartele încremeniră, oprindu-şi suflarea, şi până şi Ormag tresări pe jilţul lui de pâclă.

— Ce fel de vorbe cutezi să rosteşti, fiica mea? întrebă stăpânul narţilor nemuritori, iar glasul lui, singurul pe care ea îl desluşea, pătrunse prin capacele tăcerii, izbind auzul adormit al Mastarei. Ridică-ţi pecetea şi prinde-o la cingătoare şi nu stârni mânia-n pieptul meu!

— Dar de mânia mea cine se îngrijeşte? îl înfruntă zeiţa. Oare, nu de la tine-am dobândit puterea de-a opri viaţa-n loc – şi cine se cuvine să-l pedepsească pe cel ce-mi calcă legea?

— Grăieşte lămurit, porunci Ormag şi, iată, pe marea secure de os a puterii, jur să-ţi fac dreptate împotriva oricui!

Iar, auzind jurământul lui Ormag, se plecă Mastara şi, culegând pecetea cea neagră, şi-o prinse la cingătoare; după care vorbi, cu mai puţină pornire:

— Află deci, părinte al meu, că un muritor s-a hotărât să ne înfrunte. După cum ai poruncit, mi-am apăsat pecetea peste pleoapele femeii lui, şi el a coborât-o în pământ, dar nu i-a presărat peste trup pulberea galbenă a uitării, aşa că femeia nu poate trece prin pânzele de foc negru ce-mprejmuie împărăţia Mastazubei.

— Cum o cheamă? întrebă Ormag, încruntându-şi sprâncenele.

— Una, femeia lui Vam, spuse Mastara.

Atunci, auzindu-i vorbele, se puse Ormag pe râs, în vreme ce nartele şi narţii, venindu-şi în fire, chicoteau în fel şi chip, în marea încăpere a Nartazubei.

— Cu adevărat, straşnic şoarece mi-ai ales, Pil, zise Ormag printre hohote, căci, iată, a izbutit să se certe până şi cu Mastara! Fii însă fără grijă, fiica mea, se întoarse el apoi către întunecata zeiţă, în privirile căreia mânia se aprinsese din nou, deoarece nu pricepea tâlcul veseliei lui Ormag, fii fără grijă. La vremea sorocită Una va intra în Mastazuba şi Vam îşi va primi pedeapsa. Eşti mulţumită?

— Cuvântul tău e în inima mea, spuse Mastara şi, fără altă vorbă, se răsuci pe călcâie, îndreptându-se către marea poartă de ceaţă pe care intrase, pentru a se întoarce apoi în întunecata-i împărăţie din adânc.

… Iar Vam străbătea în vremea aceea codri… Piatra cea netedă îi bătea pieptul şi-l îndemna la drum, aşa cum călcâiul călăreţului

îndeamnă armăsarul istovit. Şi era larmă în inima lui Vam, de parcă Gurz ar fi ridicat în ea mulţime de războinici ce se luptau, răcnind şi izbindu-şi scuturile.

Aşa, istovit de drumul cel lung şi de durerea şi larma pe care o purta în el, mergea Vam. Şi Saian, leul de aur al cerului, intră în umbra peşterii lui din Mastazuba, şi Zubala îşi întinse mantaua întunecată pe boltă, scoţându-şi capul dintre pernele norilor. Îndată pământul fu învăluit în albăstreala nopţii şi fire de beteală poleiră trunchiurile copacilor. Nimic nu mai păstra acum limpezimea zilei, totul fiind părere şi umbră şovăitoare.

Atunci Una se ivi înaintea lui Vam şi, întinzându-şi braţele, vorbi rugător, cu glas scăzut:

— O, Vam, iubitul meu din ostrov, pentru ce durerea şi larma din inima ta? Iată, Una se află lângă tine…

Şi Vam se minună, deschizându-şi ochii atât de mult, că Una se văzu în ei, şi el se clătină sub povara bucuriei, şi parcă Vihta ţâşni printre buzele lui, când strigă:

— Una, eşti tu, tu? Braţele tale slabe au izbutit să ridice lespedea grea? Picioarele tale gingaşe te-au putut duce pe urmele mele?

Dar, trist şi mustrător, îi ajunse la urechi răspunsul Unei:

— Vai, n-ai presărat pulberea galbenă a uitării peste trupul meu, şi cumplit mă chinuiesc înaintea pânzelor focului negru ce împrejmuie împărăţia Mastarei. Oare, n-ai ştiut, iubitul meu, că, odată ce pleoapele mi-au fost pecetluite cu neagra pecete, nu mă mai pot întoarce pe pământ, şi plătesc fără folos preţul greu al chinului?… Dacă focul negru al Mastarei mă arde – şi, o, cum mă arde! – ţie ce-ţi pasă! Bucură-te şi alungă durerea din inima ta, căci, precum ai dorit, Una se află lângă tine…

— Nu la mine m-am gândit, ci la tinereţea ta, spuse buimăcit Vam. Oare, de bunăvoie te-ai îndreptat spre neagra Mastazuba şi de bunăvoie ai plecat, fără a-ţi lua măcar rămas bun de la Lua?

— Suntem în mâna narţilor ca lutul în mâna olarului[13], şopti Una. Oare iepurele poate să zboare, şi piatra să călătorească?

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam! strigă înverşunat bărbatul cu inima arsă, apucând în palmă piatra netedă, pe care şi-o prinse de gât. Iepurele zboară în ghearele vulturului, şi piatra călătoreşte în şuvoiul apelor repezi.

Iar, grăind astfel, Vam încercă s-o prindă de braţ pe Una, pentru ca, strângând-o la piept, să-i împrumute ceva din puterea lui. Dar mâna-i întinsă nu întâlni nimic, făptură Unei se topi fără veste, şi Vam înţelese că nu pe Una o văzuse, ci o nălucire de umbră şi lumină, una dintre

zănaticele fiice ale Zubalei.

— Narţi, narţi cu inimi sterpe, gemu el, crud vă jucaţi cu Vam!

Şi nu merse mult mai departe când, iată, Una i se ivi din nou înainte. Şi, dacă întoarse capul, Una îl privi cu mustrare, dacă privi spre stânga o văzu întristată, dacă se uită la dreapta o zări amenințătoare, şi curând pădurea fu plină de chipurile Unei. Erau zeci şi sute şi mii, şi toate cu înfăţişări deosebite şi, cu toate că Vam ştia acum că Una lui nu se afla printre ele, căci toate erau doar fiicele zănatice ale Zubalei, inima-i plânse de parcă securi ascuţite ar fi tocat-o mărunt.

— Pleacă-te-n faţa Mastarei şi-nduplec-o, se rugau miile de mii de buze ale Unei. Întoarce-te şi presară pulberea uitării peste trupul pe care zici că l-ai iubit, o, Vam! Îndură-te de Una ta şi curmă-i chinul şi-ngăduie-i să se-odihnească-n pacea peşterilor răcoroasei Mastazuba!

— Pieriţi, amăgiri! gemea Vam. Porneşte odată pe drumul tău ceresc, Saian, şi-alungă-le cu flăcările tale pe fiicele Zubalei!

Atunci se iviră în poiana codrului toate locuinţele din Cetatea Roşie, pe care Vam şi Una le însufleţiseră cândva, astfel că-n poiană se-nfiripară bordeiul celui dintâi cuvânt de dragoste, coliba întâiului sărut, casa jurământului, foişorul îmbrăţişării, turla lacrimilor bune, palatul iubirii fără margini şi castelul celor mai frumoase aduceri aminte. La fereastra fiecărei locuinţe stătea Una, întinzându-şi braţele într-o rugă mută, şi amintirile năpădiră inima lui Vam, răscolind-o, aşa cum tăişul plugului răscoleşte ţarina moale.

— Ştiu că sunteţi minciuni, striga el, bătându-şi pieptul cu pumnii. Atunci simţi piatra ce-i atârna de gât şi, cuprinzând-o în palmă, răcni deznădăjduit: Da, da, puternicul Ormag e duşmanul lui Vam!

Îndată pieriră toate locuinţele din Cetatea Roşie, şi Gorc, cocoşul ceresc, făcând să răsune trâmbiţa de-argint a zorilor, Saian, leul de aur, se ivi pe boltă. Şi fiicele Zubalei simţiră cum li se destramă făpturile înşelătoare, căci puterea le dăinuie numai sub ocrotirea mantalei întunecate a zeiţei şi sub privegherea lunii – faţa ei amăgitoare… Dar dorul după Una se zbătea în inima lui Vam şi, dacă-nchidea pleoapele, o vedea încă întinzând către el braţe rugătoare, aşa cum i-o înfăţişaseră zănaticele fiice ale Zubalei.

— Oare, nu se chinuieşte, într-adevăr, înaintea pânzelor focului negru? se întrebă el, muncit de îndoieli. Şi bine am făcut, încercând să calc în picioare legile puternicei Mastara?

Piatra cea netedă îi rodea pieptul, de parcă vorbele pe care le săpase în piatră i-ar fi trecut pe piele, arzând-o cu slove de jăratec. Iar, nemaiputând îndura arsura, apucă piatra în mână, o privi şi citi fără voie cu glas tare: „Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam“.

Îndată cuvintele se-adunară, strigând aprig sub ţeasta lui şi strigătul răsună din ce în ce mai tare, bubuind ca şi cum munţi înalţi s-ar fi năruit, vestind că puternicul Ormag e duşmanul lui Vam, ca şi cum pământul ar fi sărit în aer, sub puterea unor crâncene vrăji şi fiecare fărâmă de lut ar fi răcnit că puternicul Ormag e duşmanul lui Vam, ca şi cum mări neştiute ar fi spulberat zăgazurile lumii şi şi-ar fi repezit talazurile peste câmpii, mugind că puternicul Ormag e duşmanul lui Vam… Iar larma aceasta bubuia atât de năprasnic, că el închise ochii şi-şi cuprinse capul cu palmele, încercând să astâmpere vuietul ce părea de nedomolit. Ca o salcie în bătaia vântului se clătină, simţind cum îl sfâşie o durere ascuţită şi, deodată, o linişte adâncă îl copleşi cu o atât de deplină şi nepământească fericire, încât gemu uşor şi deschise ochii.

Se afla în aceeaşi poiană, dar parcă era alta. Aceeaşi era iarba, aceiaşi copacii, dar din iarba moale se-nălţa o pace niciodată simţită, dar copacii-şi legănau crengile într-o linişte nebănuită. O lumină dulce scălda poiana, şi Vam nu ştiu dacă lumina era roşcată, sau aurie. Asemenea lumină, oricum, nu se mai pomenise decât în vechile poveşti despre strălucitoarea coajă a mărului de aur *maun*{14}. Acum, strălucirea aurului roşu lumina pământul, de parcă lumea întreagă se schimbase-n uriaşa coajă a unui nemăsurat de mare măr *maun.*

— Mărire ţie, Saian de aur! strigă Vam, într-o nestăpânită ţâşnire de bucurie.

Şi-şi ridică privirile spre boltă, dar uimirea-l înfioră nespus când văzu că cerul era gol, scăpărând auriu şi roşcat. Şi încă nu înţelese bine că lumina neştiută nu izvora din trupul de aur al leului Saian, şi un cântec fără cuvinte se ridică, mângâindu-i fiinţa, de parcă văluri moi, nevăzute şi neînchipuit de gingaşe, i-ar fi fluturat peste faţă. Şi, cu acelaşi fior de uimire, pricepu că frunzele copacilor cântă singure, ca nişte strune.

Cântecul se înălţa şi se pierdea în şoapte abia ghicite, dar nu era un cântec adormitor. Ca niciodată, Vam cel cu inima arsă se simţi întreg, puternic şi îndrăzneţ. I se păru că nu se află în lume ispravă pe care să n-o poată duce până la capăt, i se păru că ar fi în stare să salte pământul pe palme şi să se avânte, străbătând întinderile pustii ale cerului, scăpărător de auriu şi de rumen, sus, sus, până la cea din urmă depărtare a lumii.

— Un muritor, aici?

Glasul care răsunase fără veste nu aducea cu niciun glas auzit cândva. Vam nu-şi putu spune ce era atât de deosebit în glasul acela, dar ştiu că niciun muritor nu poate grăi astfel.

Liniştit, se întoarse şi privi. Văzu un bărbat cu plete şi barbă căruntă,

o făptură omenească mult mai înaltă decât oamenii pământului. O măreţie liniştită se desprindea din toată fiinţa bărbatului încins peste coapse cu ceva semănând cu-o ţesătură şi o blană totodată, iar Vam nu trebui să privească de două ori pentru a şti că era o bucată de *slam* şi că nimeni, în niciuna dintre cetăţile pământului, nu s-ar fi priceput să ţească asemenea veşmânt şi nici să-l vopsească în culoarea roş-aurie, ce părea smulsă din strălucirea fără seamăn a cerului.

— Unde mă aflu? întrebă Vam, dar bărbatul zâmbi şi nu răspunse, ca şi cum i s-ar fi părut copilăros din cale-afară, sau peste măsură de greu să-i răspundă.

Îl privea doar, cu atâta putere-n luminile aurii ale ochilor, încât Vam înţelese: omul acela, dacă era om, citea în inima lui. Şi, când vorbi din nou cu glasul lui ciudat, bărbatul îi arătă că nu se înşelase.

— Încă nimeni, Vam, n-a izbutit să se desprindă din lumea lui Ormag, şi nimeni până la tine n-a găsit drumul către noi, căci drumul acesta nu-i drum de apă, nici de pământ, nici de văzduh, şi nici de piatră…

Bărbatul cu plete şi barbă căruntă se apropie de omul cu inima arsă şi Vam văzu că mai mult pluteşte decât umblă.

— Toate-s altminteri aici, şopti el.

— Toate, încuviinţă liniştit celălalt, căci aşa arăta lumea înaintea venirii lui Ormag. Oare-ai băgat de seamă, Vam, că nimic nu te-a înspăimântat aici, deşi-s toate altminteri decât te-ai obişnuit să le ştii?

— Adevărat, spuse Vam, iar bărbatul cu ochii aurii urmă să grăiască:

— Aşa a fost pământul vremi multe, dar de undeva, din fundul cel mai întunecat al lumii, de acolo unde gândul nostru n-a ajuns încă, s-a ivit Ormag. Şi totul s-a schimbat, căci Ormag e numele spaimei… Nimeni nu ştie cine l-a chemat printre noi. A bătut însă cândva o inimă ticăloasă pe acest pământ, o inimă ascunsă într-un piept ce părea ca al nostru. Inima aceea a şovăit, o, Vam, şi din şovăiala ei s-a întrupat Ormag. Ceva pândea, pesemne, pe fundul lumii noastre şi nespus s-a bucurat când i s-a dat prilejul să pătrundă-ncoace. Atunci s-a ivit pe pământ spaima, numele lui Ormag. Eram nemuritori, Vam, dar Ormag ne-a şubrezit trupurile şi i-a dat Mastarei puterea de-a ne apăsa neagra-i pecete peste pleoape, târându-ne în întunecata Mastazuba. Aprindeam focul pentru a ne făuri scule şi podoabe, dar Ormag ne-a silit să-l aprindem pentru a-i aduce jertfe, iar din fumul jertfelnicelor s-au alcătuit pereţii de ceaţă ai Nartazubei…

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam, spuse omul cu inima arsă. O, înţeleptule din alte vremi, i-am simţit duşmănia, aşa cum simt arsura focului şi răceala zăpezii!

— Deznădejdea şi ura dreaptă au dat putere răzvrătirii tale împotriva lui, şi de aceea te-ai putut, pentru câteva clipe, desprinde din lumea lui Ormag, pentru a intra cu gândul în lumea noastră, care a pierit de mult. Dar ţine minte, Vam, că Ormag nu-i numai duşmanul tău, ci duşmanul tuturor oamenilor… Şi acum, degrabă, spune-mi cu ce te pot ajuta. Clipele cât vei mai rămâne în lumea noastră sunt numărate şi văd de pe acum că osteneşti…

— Una… Mastara… şopti anevoie Vam.

Se simţea vlăguit, ca şi cum armăsarul gândului pe care călărise fără să ştie s-ar fi împleticit şi l-ar fi prins sub el, iar un început de durere surdă îi strângea tâmplele într-un cerc de-aramă. Împiedicându-se-n cuvinte, şovăind, îşi povesti durerea, şi bărbatul cu ochi aurii n-ar fi înţeles, desigur, mare lucru, dacă puterea privirilor nu l-ar fi ajutat să ghicească tot ce Vam nu mai izbutea să spună.

— Mastara n-are să te-audă, dacă n-ai să-i poţi grăi prin capacele tăcerii, glăsui bărbatul cu barba şi pletele cărunte. Ormag i-a astupat cu ele auzul şi, numai ieşind de sub legea lui Ormag şi punându-te sub scutul unei puteri neasemuit mai mari, vei putea străbate argintul capacelor tăcerii. Tu ai un asemenea scut, o, Vam, şi dacă vei…

Dar Vam nu izbuti să audă mai mult, căci o durere ascuţită îl sfâşie din nou, şi el se clătină iarăşi, ca o salcie în bătaia vântului, şi închise ochii. Iar dacă-i deschise peste o clipă, văzu că se află tot în poiana înţeleptului din alte vremi, dar poiana era şi nu mai era aceeaşi.

Lumina roşiatic-aurie pierise şi pe cer strălucea Saian, leul de aur. Liniştea nebănuită pe care o răspândeau copacii se mistuise o dată cu pacea înălţată din iarbă şi Vam simţi pe inimă greutatea pietrei spartă din lespedea sub care odihnea Una. Cercul de-aramă îi strângea tâmplele. Şi-o oboseală amară îl doborî în iarbă, în vreme ce cuvintele din urmă ale bărbatului cu ochi aurii răsunară în el ca un dangăt de clopot: „Tu ai un asemenea scut, o, Vam, şi dacă vei…“

— Dar cine mă va ajuta s-ajung la întunecata Mastara, îşi spuse Vam, şi care-i scutul puterii neasemuit mai mare decât puterea stăpânului narţilor nemuritori?

Aşa, istovit ca după o crâncenă bătălie, zăcea acum Vam pe iarba din poiană şi, urmărind cu ochii întredeschişi soarele, capul de aur al leului Saian, îşi aminti că şi acela suferise din pricina lui Ormag, îşi aminti trista poveste a celui ce luminează cerul şi pământul. Întins în iarbă, îşi aminti.

Povestea strălucitorului Saian şi-a preafrumoasei Mastara

Pe vremea aceea, Ormag, stăpânul narţilor nemuritori, căzuse în năvodul farmecelor Zubalei, iar zeiţa nopţii, a făţărniciei şi a vrăjilor, îi născuse, rând pe rând, sumedenie de fiice. Pentru cea mai mare, Mastara, dobândise domnia întunecatei Mastazuba, dar pentru celelalte, Ormag, care-şi dorise un urmaş, se arătase neînchipuit de zgârcit: vitregitelor fiice ale Zubalei nu le rămase decât să colinde zănatice pământul, înşelând muritorii, sub acoperirea întunecatei mantale a celei ce le dăduse viaţă.

Dar, stăpână pe inima lui Ormag, Zubala domnea nestingherită, căci ziua încă nu se despărţise de noapte şi-o veşnică beznă scălda turta pământului. Iar Ormag îi dăruise Zubalei un palat în care numai ea şi fiicele ei puteau intra şi o turmă de capre care năşteau iezi de aur şi purtau în ţâţe lapte de aur. Cu stropi din laptele de aur îşi împodobea zeiţa mantaua, şi stropilor acestora le spunem noi, muritorii, stele. Cu bucate pregătite din carnea iezilor de aur se hrănea zeiţa, căci atunci când i se plânsese într-un rând că foamea nu-i îngăduie să aştepte jertfele muritorilor, Ormag zâmbise îngăduitor, dăruindu-i turma caprelor cu lapte de aur.

— Fie dar, spusese stăpânul narţilor nemuritori, îmbucă ori de câte ori ţi-e foame, nesătulă Zubala! Oamenii, în schimb, nu-ţi vor mai aduce jertfe, aşa cum aduc tuturor narţilor adunaţi în ceţoasa Nartazuba.{15}

Nestingherită, deci, domnea Zubala şi mantaua-i întunecată ţinea pământul într-o veşnică beznă, căci toate cele ce urmează s-au petrecut de mult, pe când caprele regelui din Zinu, care păşteau verzile întinderi ale muntelui Cuta, se aflau în seama păstorului Ta. Şi nimic deosebit nu s-ar fi-ntâmplat, de bună seamă, dacă una dintre capre n-ar fi născut, într-un rând, un ied de aur.

Când dădu cu ochii de iedul de aur, Ta rămase încremenit.

— Ce mai stai, dragul meu Ta? îi spuse atunci Glana, soţia lui. Nu te îndoi că stăpânul nostru, regele din Zinu, se va mânia nespus, aflând din altă gură de naşterea iedului de aur. Oare, nu se cuvine ca tu, cel dintâi, să-i vesteşti o asemenea minune?

— Înţelept grăieşti, Glana, răspunse Ta. Am să-i spun regelui cele ce s-au petrecut, ba, mai mult, am să-i înfăţişez şi iedul de aur.

Şi scoase el atunci o pânză de preţ, pe care Glana o primise în dar la nuntă, şi-nfăşurând în pânza cea scumpă iedul de aur, îl luă în braţe şi coborî potecile muntelui Cuta. Şi, ajuns la Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase, ceru să-i fie îngăduit să-nfăţişeze regelui

o minune nemaivăzută.

— Aşteaptă, păstorule, spuse însă straja, căci regele-i plecat la vânătoare.

Şi-aşteptă Ta, păstorul, înaintea porţii palatului, aşteptă până ce, într-un târziu, regele se ivi în carul său împodobit, înaintea căruia alergau slujbaşi de seamă şi-n urma căruia tropăiau slujbaşi de rând.

— Zile fericite regelui, spuse Ta, păstorul. Iată, o minune m-a îndemnat să părăsesc turma caprelor, căci un ied de aur i s-a născut regelui, stăpânul nostru.

Şi, grăind aşa, Ta înfăţişă regelui iedul de aur, în vreme ce slujbaşii se minunau nespus, şuşotind între ei.

— Adevărat, e de aur, spuse regele, după ce cercetă vietatea micuţă. Slavă marelui Ormag!

— Cinste şi slavă! strigară şi slujbaşii, iar o dată cu ei strigă şi Ta, păstorul.

— Vânătoarea noastră se încheie-n chip strălucit, slujbaşi, urmă regele, căci la masa de azi voi cina din iedul de aur!

— Cuvântul tău e în inimile noastre, spuseră slujbaşii, iar unul dintre ei luă iedul de aur din braţele lui Ta şi-l duse la cuhnie, poruncind bucătarului să-şi arate întreaga îndemânare, căci regele dorea să cineze.

Şi regele cină din carnea iedului de aur, care se vădi mai fragedă decât cea a iezilor de rând, şi ospăţul era în toi când o pală de vânt făcu să tremure făcliile din încăperea regească. Uşor ca un fulg, Birgun, crainicul lui Ormag, pătrunse pe fereastră; iar, dând cu ochii de zeul cu aripi de liliac, regele şi slujbaşii se trântiră pe podele, acoperindu-şi capetele cu braţele.

— O, rege din Zinu, spuse Birgun, ascultă ce grăieşte Ormag: „Oare tu, rege din Zinu, nu ştii că mi se cuvine tot ce-i mai de preţ pe pământ? Şi cum ai îndrăznit să mănânci iedul de aur, fără a-mi jertfi, după datină, măruntaiele aburinde, inima şi ficatul roşu de sângele cald?“

— Iertare, gemu regele, ghemuit pe podele, iar slujbaşii gemură o dată cu el:

— Iertare, mărite Ormag!

Dar, ca şi cum nu i-ar fi auzit, Birgun, crainicul, urmă să grăiască:

— „Teme-te de mânia mea, spune Ormag. Pentru ca acoperişul casei tale să nu se năruie peste neamul tău, ascultă, rege din Zinu, porunca mea: degrabă vei sui pe muntele Cuta şi vei alege din turmă capra care a născut iedul de aur. Cu mâna ta vei înjunghia capra pe care o vei jertfi puternicei Zubala, iar mie îmi vei dărui măruntaiele

aburinde şi sângele cald, ca preţ al iertării. Am zis!“

— Cuvântul lui Ormag e în inima mea, spuse regele şi, când ridică fruntea, Birgun părăsise încăperea.

Pe dată se repeziră vătăşeii înspăimântaţi şi, aflându-l pe Ta, păstorul, în bordeiele slujbaşilor, unde hotărâse să întârzie pentru a îmbuca ceva înainte de-a porni spre casă, îl vestiră că are a-l călăuzi către piscul muntelui Cuta pe strălucitul rege. Să nu cuteze a pleca şi să aştepte porunci.

Şi nu trecu mult că, însoţit de făclieri, războinici şi slujbaşi, ieşi regele din palat şi, călăuzit de Ta, păstorul, prinse a sui potecile muntelui Cuta. Înaintea bordeiului însă nu-i aştepta Glana, aşa cum s-ar fi cuvenit, deşi larma alaiului şi făcliile ar fi trebuit s-o vestească de sosirea unor oaspeţi de seamă.

Mirat, Ta pătrunse în bordei. Şi uimirea lui nu cunoscu margini când văzu că, în scurta-i lipsă de-acasă, Glana îi născuse un fecior ce odihnea acum lângă ea, atât de înfăşurat în cârpe, că nu i se vedea nici vârful nasului.

— Priveşte, dragul meu Ta, spuse femeia, şi bucură-te că lanţul minunilor început cu naşterea iedului de aur nu s-a sfârşit cu atât!

— Un copil? strigă Ta. Cum? Şi de unde?

Atunci Glana îşi duse degetul la buze, şoptind:

— Taci, nu-l speria! Mai bine ascultă… Capra care a născut iedul de aur a început să behăie sfâşietor, îndată după plecarea ta. Am priceput că-şi cheamă iedul şi, cum ţâţele-i erau pline de lapte, am început s-o mulg, cu gândul să-i uşurez durerea. Dar mare nu mi-a fost mirarea când am văzut că laptele ce-mi umplea ciubărul nu era un lapte de rând, ci unul de aur!

— De aur? strigă Ta, păstorul, nevenindu-i să-şi creadă urechilor.

— Întocmai, o, Ta. Şi minunându-mă aşa cum te minunezi, am vrut să aflu ce gust are un astfel de lapte. Am sorbit o înghiţitură, dar nu m-am mai putut opri până ce n-am dat gata tot ciubărul, într-atât de dulce şi-nmiresmat era laptele de aur. Iar, dacă a trecut ce-a trecut, am născut un prunc. Şi minunea cea mare, Ta, este însuşi pruncul acesta. Priveşte!

Şi, grăind astfel, Glana ridică pânza de pe faţa copilului şi Ta îşi împreună palmele, văzând că faţa pruncului strălucea ca aurul curat.

— Un prunc cu chip de aur!

— Nu numai chipul, Ta, cuvântă Glana. De la tălpi la creştet, şi de la unghiile picioarelor până la firişoarele de păr de pe cap, pruncul e în întregime de aur!

Şi voi Ta, păstorul, să mai spună ceva, dar o larmă nerăbdătoare se

ridică dinafara bordeiului, de acolo de unde regele din Zinu şi slujbaşii lui rămăseseră în aşteptare.

— Ai dormit, păstorule Ta, sau te-a înghiţit pământul? răcneau care mai de care slujbaşii.

— Îndată, îndată, le răspunse Ta, zorind să iasă din bordei.

Şi se frământă în inima lui, întrebându-se dacă se cuvenea să-i împărtăşească regelui noua minune, dar până la urmă se temu şi-şi aşeză pe buze lacătul tăcerii.

— Sănătate şi izbândă regelui, spuse el de aceea. În femeia mea a intrat un duh de boală, şi iată pricina pentru care nu se poate-nfăţişa slăvitului oaspete. Dar eu am să aduc îndată capra cu pricina.

Şi Ta, păstorul, alese o capră din mulţimea caprelor, ferindu-se să se atingă de capra cu lapte de aur. Şi, apucând cu mâna lui cuţitul, regele jertfi Zubalei capra, şi lui Ormag măruntaiele, le aşeză pe două jertfelnice şi aprinse rugurile cu lemne plăcut mirositoare, peste care turnă din belşug mirodenii şi untdelemn scump, din şipuri cioplite-n nestemate.

Atunci inima lui Ormag se bucură, şi stăpânul narţilor nemuritori sorbi de sus, din Nartazuba, amândouă fuioarele de fum, căci Zubala nu se putea hrăni cu fumul jertfelnicului şi poruncise înjunghierea caprei doar pentru a se răzbuna; iar regele, cu mâinile făcute pâlnie la gură, strigă către bolta cerului:

— Zile fericite şi slavă puternicului Ormag şi măreţei Zubala! Priască-le, fie sănătoşi!

Iar când fumul jertfelor se risipi, regele se întoarse cu toţi slujbaşii lui la Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase, în vreme ce Ta, păstorul, se duse de scoase capra cu lapte de aur din ţarcul caprelor şi, plin de sfială, intră cu ea în bordei.

Şi, numai ce intră, că năzdrăvana capră prinse glas şi vorbi astfel către Ta, păstorul, şi către Glana, femeia lui credincioasă:

— Mărire clipei care-a îngăduit înşelarea lui Ormag şi a Zubalei, şi mulţumire ţie, Ta, care n-ai răbdat să fiu şi eu jertfită! Inima mea plânge după iedul ce mi-a fost răpus, dar se alină ştiind că feciorul Glanei a purces din laptele meu. Să-l creşteţi în taină, bunii mei, căci cu aprigă mânie l-ar urmări Ormag şi Zubala, de-ar afla că voinţa le-a fost călcată-n picioare… Aflaţi acuma că sunt o capră dintre caprele puternicei Zubala, care nu se hrăneşte decât cu iezii noştri de aur. Dar Vihta, care nu-şi alege prada şi muşcă deopotrivă inimile narţilor, ale muritorilor şi ale dobitoacelor cuvântătoare sau lipsite de grai, Vihta m-a muşcat adânc de inimă şi, ştiind că vremea naşterii e aproape, m-am ascuns în turma lui Ta, nădăjduind să-mi scap iedul de la moarte.

Zadarnică, vai, mi-a fost truda!… Dar feciorul vostru, barem, trăieşte, şi-am s-o rog pe Vihta ca măcar pe el să-l ocrotească, ferindu-l de primejdiile ce nu vor întârzia să-i dea ocol. Cât despre mine, mă voi întoarce la turma puternicei Zubala, nădăjduind să mă pierd printre caprele ei fără număr…

Şi, astfel grăind, capra îşi luă rămas bun de la Glana şi de la Ta şi, ieşind din bordei se pierdu în noapte. Iar cei doi soţi întârziară multă vreme, aci privind pruncul de aur care strălucea ca o făclie, luminând bordeiul şi spoindu-i cu aur pereţii, aci vorbind între ei în şoaptă despre neobişnuitele întâmplări prin care trecuseră…

Şi-nţelegându-se amândoi, îl numiră Saian{16} şi, temându-se de privirile scrutătoare ale narţilor, îi lăsau faţa descoperită doar atunci când pruncul se afla în bordei, unde chipul lui răspândea o lumină mai vie decât toate faclele regelui din Zinu. Căci îl înfăşurau tot în scutece când îl scoteau afară, pentru ca neobişnuita-i strălucire să nu-l trădeze în mijlocul veşnicei bezne de pe pământ.

Aşa trecură anii, şi Saian se înălţă, sporind mereu în frumuseţe şi înţelepciune. În afara pieilor de capră cu care-şi acoperea trupul, braţele şi picioarele, purta un obrăzar din piele de capră, anume croit ca să-i ascundă nu numai faţa, ci şi tot capul. Iar când se dezbrăca în bordei, se lumina bordeiul de strălucirea nemaivăzută a flăcăului de aur, şi nu se aflau în lumea întreagă părinţi mai mândri de odrasla lor, decât Glana şi Ta.

Dar o întâmplare neagră schimbă tihna traiului din bordeiul de pe muntele Cuta. Saian se întoarse într-un rând acasă, încălzit de alergătura după o capră ce se răzleţise din turmă şi, nemaiputând răbda pe el pieile sub care-şi ascundea strălucirea, ştiind de altminteri că în bordei nu-l paşte nicio primejdie, se dezbrăcă şi nu păstră decât o fâşie de piele de capră în jurul coapselor. Orbit de strălucirea fără seamăn a feciorului, Ta, păstorul, închise ochii. Şi tocmai atunci răsunară de-afară urlete cumplite şi strigătul deznădăjduit al Glanei, care trebăluia pe lângă bordei:

— Lupii! Săriţi, săriţi!

Fără a pregeta o clipă, Saian se năpusti afară, în beznă, şi lumina pe care o răspândi fu atât de vie, încât lupii se risipiră înspăimântaţi, chelălăind ca nişte căţelandri bătuţi cu varga.

— Fugi, fugi… Intră-n bordei! strigă femeia, venindu-şi în fire. Păzeşte-te, Saian, de ochii narţilor!

Dar era prea târziu. De sus, din înălţimile ceţoasei Nartazuba, Ormag văzuse neobişnuita strălucire spărgând bezna fără sfârşit ce-nvăluia pământul.

— O, Birgun, spuse el cu mirare, tu care călătoreşti întruna şi cunoşti lumea muritorilor mai bine decât oricare dintre narţii nemuritori, răspunde: oare, strălucirea ce se vede pe pământ nu vine de pe muntele Cuta?

— Întocmai, leu cu coama zbârlită, dădu cuvânt zeul cu aripi de liliac, după ce-şi zvârli privirile în vale.

— Strălucirea aceea e o jignire fără seamăn, strigă Zubala.

Atunci, gânditor, Ormag îşi trecu degetele prin barbă.

— Ce poate străluci atât de aprig în preajma bordeiului lui Ta, păstorul? întrebă el.

— Porunceşte-mi să iscodesc, îndrăzni Birgun, iar Ormag rosti înciudat:

— Iscodeşte dar, căci, iată, nu-mi voi găsi liniştea până când nu voi cunoaşte adevărul!

Şi, cât ai sufla puful de pe un fir de păpădie, crainicul se repezi pe pământ şi, răsuflând din greu, se-napoie degrabă-n Nartazuba.

— Ei bine? strigară într-un glas Ormag şi Zubala.

— Află dar, stăpâne, şi tu, puternică Zubala, că strălucirea cea neasemuită ţâşneşte din trupul feciorului Glanei, femeia lui Ta. Iar feciorul acesta, pre nume Saian, are trup de aur, căci a purces din laptele de aur al caprei fugită din turma Zubalei, pe care regele din Zinu nu v-a jertfit-o odinioară, înşelat fiind de Ta, păstorul, ci v-a dăruit în schimb pe jertfelnice o biată capră de rând…

— O, ticălosul! scrâşni Zubala.

— A cutezat? răcni şi Ormag, izbind cu piciorul în ceţurile cu care Nartazuba-i podită.

Atunci sălaşul narţilor fu zguduit şi spaime fără nume brăzdară veşnica noapte. Ca un leu rănit se zbătea Ormag între pereţii Nartazubei şi strigătele lui, găsind ecou în strigătele Zubalei, răzbăteau în chip de tunete până jos, pe pământ, unde oamenii se priveau înspăimântaţi, ştiind că tunetul e glasul lui Ormag.

— O, ticăloşilor cu limbi de şarpe, muritori mai făţarnici decât Zubala, care nart poate pipăi fundul întunecos al inimilor voastre?… Oare tu, vierme, tu, strop de noroi, tu, păstorule Ta, n-ai ştiut cine-i stăpânul narţilor nemuritori? Ca o cârpă murdară am să te storc şi ca pe-o pânză putredă am să te sfâşii, trădătorule şi nemernicule Ta! Iar tu, răzbunare, picură-mi pe buze dulceaţa mierii tale, căci inima mi-e friptă pe grătarul încins al urii!

Aşa răcnea puternicul Ormag, zbuciumându-se ca un leu rănit de moarte, şi Zubala îl aţâţa cu vorbe veninoase, şi zeii şi zeiţele tăceau, necutezând să-i aline mânia.

— Du-te la Mastara, Birgun, hotărî el întru târziu şi, pentru început, porunceşte-i să pecetluiască pleoapele lui Saian, pentru ca Ta să cunoască gheara lui Ormag şi să se zvârcolească-n chinurile cele mai cumplite!

Iar crainicul cu aripi de liliac zori să-mplinească porunca stăpânului, şi-nfăţişându-se întunecatei Mastara, îi împărtăşi dorinţa lui Ormag.

— Cuvântul lui Ormag e în inima mea, spuse Mastara şi îndată, gătindu-se de drum, urcă în strălucitoru-i car de-argint, tras de nouă fiare, negre ca ochii ei.

Asemeni unei săgeţi zbura carul Mastarei, şi-n car, neasemuit de frumoasă, zeiţa stătea în picioare. Din vălurile cernite şi din valurile părului negru, revărsat în inele pe umeri, faţa albă a Mastarei, nicicând atinsă de unda vreunei simţiri, răsărea împietrită şi rece. Căci inima fecioarei întunecate, ce stăpâneşte împărăţia Mastazubei, nu cunoscuse vreodată un fior, măcar că atunci scoicile urechilor nu-i erau încă acoperite de argintul capacelor tăcerii.

Aşa, liniştită şi rece, ajunse Mastara la bordeiul de pe vârful muntelui Cuta. Şi, dându-se jos din carul ei de-argint, intră în bordei, unde Ta, păstorul, şi Glana n-o văzură şi n-o auziră, de vreme ce zeiţa se-arată numai celor pe care-i vesteşte că au a coborî în neagra Mastazuba.

— O, Saian, muritor cu piele de capră, spuse aşadar zeiţa fecioară, văzând că flăcăul, care abia se întorsese în bordei şi n-avusese încă vreme să lepede nici obrăzarul, e acoperit tot de-o blană aspră ca cea de capră, o, Saian, pregăteşte-te, căci clipa drumului din urmă a sosit pentru tine!

— Păcat, răspunse Saian, flăcăul de aur. Dacă-ai fi fost bărbat, m-aş fi luptat cu tine, măcar că ţi-e hărăzită nemurirea. Dar eşti fecioară, Mastara, şi braţul meu nu te poate lovi…

— Prea mult vorbeşti, muritorule cu piele de capră, spuse cu asprime puternica nartă, şi prea nesocotite ţi-s vorbele multe!

Dar, din tot ce rostise zeiţa, Saian auzi doar cuvintele ce-i batjocoreau înfăţişarea neobişnuită.

— Dacă e să cobor în Mastazuba, spuse el de aceea, îngăduie-mi să cobor aşa cum sunt, lepădând măcar acum păroasele piei pe care-am fost silit să le port de la naştere!

Şi, grăind astfel, flăcăul de aur smulse pieile de capră ce-i acopereau trupul şi se-arătă zeiţei în strălucirea lui adevărată. Opaiţul se stinse parcă în bordei şi Mastara scoase un strigăt, apărându-şi cu palmele ochii fulgeraţi de lumina ce ţâşnea din trupul lui Saian.

Şi-n clipa aceea pasărea de fum a dragostei i se strecură nevăzută printre buze şi-şi înfipse ciocul în inima zeiţei fecioare, căci Vihta

veghea asupra lui Saian, aşa cum capra fugită din turma Zubalei o rugase odinioară. Şi inima neîmblânzită a Mastarei se strânse de chinul dulce al dragostei şi, pentru întâia oară de când Ormag îi încredinţase neagra pecete, zeiţa înaintea căreia narţii şi regii se sfiau deopotrivă, tremură şi se sfii înaintea unui muritor de rând. Plecându-şi privirile, zeiţa şopti, abia auzit:

— Strălucitorule Saian, tu, care cel dintâi ai înfruntat-o pe Mastara, nu purta pică celei ce ţi s-a-nfăţişat din înaltă poruncă…

— Ai vrea să mă-nşeli cu vorbe mieroase, după ce până acum m-ai batjocorit? îi răspunse însă cu asprime flăcăul de aur. Dacă mi se cere să-mi las pleoapele pecetluite, iată, sunt gata. Dar păstrează-ţi minciunile pentru tine şi-mplineşte-ţi slujba în tăcere!

Atunci purtătoarea peceţii îşi muşcă buzele şi se clătină, iar pe obrajii neînchipuit de albi ai nartei înflori floarea purpurie a ruşinii, ca urma de foc a unei palme.

— Pe cât de frumos, pe atât eşti de crud, Saian de aur! gemu Mastara, şi Vihta, care fâlfâia încă nevăzută deasupra capului ei, se milostivi de zeiţa fecioară şi, strecurându-se printre buzele lui Saian, îşi înfipse ciocul ascuţit în inima flăcăului.

— Iartă, o, iartă-mi cuvintele proaste, se rugă atunci Saian, văzând pentru întâia oară deznădejdea din ochii frumoasei fiice a lui Ormag. Binecuvântată fie puternica Zubala care te-a adus pe lume, şi binecuvântată clipa în care ai păşit peste pragul acestui bordei! Binecuvântată, neagra Mastazuba, dacă pe întinderile ei îţi porţi paşii, şi binecuvântată neagra-ţi pecete, dacă pecetluindu-mi pleoapele îmi va îngădui să te privesc mereu!

Aşa se revărsa dragostea în şuvoiul cuvintelor lui Saian, şi Mastara le asculta ca pe un cântec, fericită cum nu bănuise că poate fi vreodată.

— Încă şi încă vorbeşte-mi, Saian de aur, se rugă zeiţa, închizând ochii. Leagănă-mă-n leagănul cuvintelor tale şi stăpâneşte-mă cu vraja glasului tău…

Şi Saian rosti toate jurămintele de dragoste pe care Vihta le suflă îndrăgostiţilor, şi lăudă frumuseţea Mastarei, slăvind-o-n stih şi-n cânt. Dar, pricepând că cei doi pot rămâne prea multă vreme faţă-n faţă, uitând de tot ce-i înconjoară, şi temându-se că puternicii părinţi ai Mastarei, Ormag şi Zubala, pot bănui ceva, Vihta izbi cu aripa o oală de pământ aflată pe masă, şi oala căzu, spărgându-se pe podeaua de lut.

Ca deşteptaţi dintr-o vrajă, Mastara şi Saian tresăriră.

— Dă-mi mâna, iubitul meu de aur, spuse atunci zeiţa, şi aşa, cu Saian de mână, ieşi din bordei şi se sui în carul ei de-argint.

Cele nouă fiare negre se-aşternură drumului, şi carul zbură, neauzit

şi nevăzut, prin marea poartă de piatră ce-nchide împărăţia din adânc, prin pânzele focului negru ce-mprejmuie întunecata Mastazuba, pentru a se opri înaintea palatului de stâncă neagră al împărătiţei fecioare.

Cu mirare privi Saian palatul ridicat numai din piatră neagră şi argint curat. Pereţii erau negri şi duşumelele de-argint, oglinzi de-argint priveau din toate încăperile despărţite prin perdele grele de-argint, scaunele şi mesele erau cioplite în piatră neagră şi făcliile ce ardeau prin colţuri împrăştiau o lumină argintie.

Dar o nouă strălucire scăldă palatul de îndată ce Saian păşi peste prag. Şi, dacă tăcerea se-nstăpânise de mult între pereţii negri, cântecele răsunau acum fără-ncetare în încăperile largi. Îmbătată de bucuria dragostei, Mastara nu se îndura să-l părăsească pe Saian şi numai rareori se mai suia în carul ei de-argint, pentru a colinda pământul şi-a pecetlui pleoapele celor ce trebuiau coborâţi în neagra Mastazuba. Iar, când se hotăra, totuşi, să se despartă de Saian, îşi apăsa neagra pecete doar peste pleoapele muritorilor care-o chemau de bunăvoie, lăsându-i la rosturile lor pe cei ce cunoşteau bucuria. Inima neîmblânzită a purtătoarei de pecete se muia îndată ce un muritor o ruga să-l îngăduie pe pământ, şi nici un copil nu coborî în vremea aceea în peşterile Mastazubei.

Căci Mastara şi Saian aveau acum un fecior, pe care-l botezaseră Cadumal.{17} Şi Cadumal era frumos ca şi părinţii ce-i dăduseră viaţă şi-avea ochii negri ai Mastarei şi mâinile de aur ale lui Saian…

Dar, din pricina întunericului fără margini ce domnea pe pământ, Ormag nu văzu multă vreme că oamenii se înmulţesc, puţini fiind aceia pe care-i acoperea pulberea galbenă a uitării. Ci zeii şi zeiţele se adunară într-un rând în jurul jilţului de pâclă al călăreţului norilor negri şi, păşind înainte, Gurz se înfipse bine pe picioarele-i vânjoase, grăind astfel:

— O, leu cu pieptul de-aramă, slăvite Ormag, iată că narţii nemuritori au ochii veştezi, şi tu nu le vezi durerea şi nu-i întrebi de păsurile lor…

Şi se-ncruntă Ormag, iscodind mânios:

— Ce pricini de mâhnire pot avea narţii? Oare Nartazuba nu-i de ajuns de-ncăpătoare pentru ei, şi râvnesc palate osebite în care să-şi ascundă tainele?

— Nartazuba e de ajuns de-ncăpătoare, Ormag, şi narţii n-au taine de ascuns decât faţă de muritori, răspunse Gurz.

— Oare turta pământului a sărit de pe talgeru-i de piatră, şi toate s-au învălmăşit pe pământ, şi narţii nu-şi mai găsesc templele în care le place să fie slăviţi?

— Pământul nu s-a clintit, Ormag, şi templele se înalţă falnice pe

locurile lor, mai spuse Gurz.

— Oare oamenii au uitat de cinstea cuvenită narţilor, şi fumul jertfelnicelor nu mai suie spre înălţimile ceţoasei Nartazuba?

Atunci zeii şi zeiţele gemură, iar Gurz îşi lăsă capul în piept, clătinându-şi tăcut braţele încinse cu inele de aramă.

— Vorbeşte, dar, nart al războiului! porunci Ormag, plecând către Gurz marea secure de os a puterii.

Şi, dându-i ascultare, Gurz rosti astfel, cu amărăciune:

— Nu că vreau să mă ridic împotriva Zubalei, stăpâne, dar, dându-i pe mână pământul, pătimim astăzi cu toţii. Bezna grea ce-nvăluie lumea nu te-ndeamnă s-o priveşti şi nu-ţi îngăduie să desluşeşti cele ce se petrec pe pământ, ba încă mai puţin ceea ce se zvoneşte că se întâmplă în depărtata de noi Mastazuba.

Şi din nou gemură zeii şi zeiţele, întinzându-şi braţele către jilţul de pâclă al lui Ormag, în vreme ce doar Zubala strigă cu mânie:

— Ce fel de vorbe proaste-ţi zboară de pe buze, Gurz? Oare tu, nart al războiului, nu ştii rostul strajei care mântuie ades o întreagă oştire? Şi cum de nu-ţi pui atunci strajă gurii, primejduindu-ţi capul sec, nărodule Gurz?

— Lesne-ţi vine-a grăi, Zubala, se amestecă în vorbă şi Pil, zeul cel strâmb al şotiilor, căci burta plină râde de burta goală! De bună seamă, carnea iezilor de aur e fragedă şi gheara foamei nu te încearcă nicicând…

Şi cu amarnice cuvinte l-ar fi batjocorit Zubala şi pe zeul cel strâmb, dacă Ormag n-ar fi izbit cu piciorul în ceţurile podelei, cerând să se facă tăcere.

— Pune frâu vorbelor meşteşugite, Gurz, şi nu te-amesteca în treburi ce nu te privesc, Pil! strigă stăpânul narţilor nemuritori. Apoi, grăiţi desluşit.

Atunci Gurz îşi umflă pieptul strâns în lanţuri de aramă şi, posomorât, dădu cuvânt:

— Priveşte pe pământ, Ormag, şi numără focurile jertfelnicelor!

Şi privi Ormag spre pământ şi văzu un singur foc din care pornea fumul binemirositor şi, mirându-se foarte în inima lui, întrebă cu nelinişte:

— Au, ce să însemne lipsa focurilor, Gurz?

— Înseamnă că de multă vreme Mastara nu mai pecetluieşte pleoapele muritorilor, care-au uitat de teama şi cinstea cuvenită narţilor! Numai în inimile nartelor şi narţilor nemuritori se mai păstrează legea şi tu, Ormag, n-ai simţit gheara foamei scurmându-ţi prin măruntaie, decât doar pentru că te-am lăsat ades să sorbi fumul unor

jertfelnice întâmplătoare, ce ne erau închinate nouă. Loveşte oamenii care-şi ridică fruntea! Am răbdat cât am putut, leu cu pieptul de-aramă, dar acum, iată, suntem slabi şi trişti şi-abia ne mai ţinem pe picioare… Iar, privind cu luare-aminte către narţii nemuritori, Ormag îi văzu într-adevăr slabi şi trişti şi-abia ţinându-se pe picioare, aşa că neliniştea spori în inima lui.

— De ce? întrebă el, zbuciumându-se pe jilţu-i de pâclă, de ce ne obideşte neînduplecata Mastara?… E vremea să vorbeşti şi să-ţi aperi fiica, Zubala!

— N-am ce vorbi, narţi nemuritori, spuse însă cu teamă Zubala. Nu ştiu mai mult decât voi ce se petrece-n neagra Mastazuba…

Atunci zeii şi zeiţele lihnite de foame strigară-ntr-un glas:

— Zubala e de vină, Ormag! Mantaua-i neagră învăluie lumea, şi nimeni nu poate vedea desluşit ce se petrece pe pământ. Cât despre întunecata Mastazuba, ştii bine, niciunul dintre noi nu s-a încumetat vreodată să-i calce hotarul!

Şi se ridică Ormag şi, încruntat, privi către pământ. Bezna era cumplită, iar licuricii pâlpâitori ai opaiţelor nu izbuteau s-o alunge, focurile mărunte ale făcliilor nu izbuteau s-o spulbere.

— Aşteptaţi-mă, narţi! spuse Ormag şi, împungând văzduhul cu marea secure de os a puterii, se năpusti din înaltul Nartazubei.

Ca undele unui lac în care cade o piatră, cercuri de aer se mişcară prin văzduh în jurul stăpânului narţilor nemuritori, alergând până-n cea din urmă depărtare şi purtând până la ea spaima, numele puternicului Ormag. Şi norii se zdrenţuiau ca pânzele sfâşiate de vânt, şi păsările se clătinau în văzduh ca pe marea-n furtună corăbiile, şi pe unde trecea Ormag se răspândeau valuri de tăcere.

Aşa se năpustea prin nemărginirea întinderilor întunecate, se năpustea cu barba şi pletele fluturând cumplit, iar mantia-i de ger lăsa în urmă o dâră vineţie. Şi nu se opri Ormag decât în valea stâncoasă, închisă de marea poartă de după care nimeni, niciodată, nu s-a mai întors.

Neagră şi înaltă era poarta de piatră. Zăvorâtă era cu nouă zăvoare. Şi-o linişte grea, ce apăsa urechile ca o durere, o linişte grea domnea-naintea marii porţi de piatră a Mastazubei.

Dar Ormag atinse pe rând cele nouă zăvoare cu marea secure de os a puterii, şi zăvoarele se desfăcură, iar cele două laturi ale porţii de piatră se deschiseră încet şi fără larmă peste pânzele focului negru ce-mprejmuie împărăţia Mastarei. Pânzele focului negru săltau şi se zbuciumau, aci repezindu-se până la înălţimi ameţitoare, aci căzând şi jucând la un stat de om. În jurul lor nu se simţea căldură, şi doar licăriri

argintii fulgerau în bezna flăcărilor întunecate, ca nişte săgeţi însufleţite de-o ciudată viaţă, fără seamăn în lumea vie de pe pământ.

Încruntat, Ormag îndreptă marea secure de os a puterii către zbaterea pânzelor de foc negru şi, cu glas tunător, vesti:

— Sunt Ormag şi numele meu e spaima!

Atunci zidul flăcărilor negre se nărui înaintea stăpânului narţilor nemuritori şi flăcările se plecară în lături, ca împinse de spaimă, şi leul cu coama zbârlită trecu printre ele. Flăcările întunecate alcătuiră apoi îndată din nou stavila vie, iar poarta de piatră se închise neauzit. Şi neasemuit de mare fu uimirea lui Ormag, dacă văzu că, dincolo de pânzele focului negru, începea o ţară de lumină.

Împărăţia Mastarei se-ntindea cât vedea cu ochii, pietroasă şi aspră, ca scobită-ntr-o singură stâncă nemăsurat de mare. Tălpile lui Ormag călcau peste piatra neagră, lustruită de noianul de tălpi ale celor ce de veacuri căzuseră sub puterea întunecatei zeiţe. În dreapta şi-n stânga, departe, se înălţau pereţii de stâncă în care se căscau, la înălţimi felurite, vestitele peşteri ale Mastazubei, şi-n gurile lor se mişcau umbre întunecate, umbre de bărbaţi, de femei şi copii. Tufe de iarbă neagră, umbre de iarbă, răsăreau printre stânci; trunchiuri negre, umbre de trunchiuri, se înălţau ici şi colo, purtând cuiburi negre, umbre de cuiburi, pe crengile negre. Când şi când, o pasăre neagră, o umbră de pasăre, fâlfâia, lăsându-se pe unul dintre cuiburi. Şi, în toată întinderea aceea neagră, stâncoasă şi aspră, aerul fremăta neauzit, de parcă sumedenie de buze l-ar fi sorbit şi i-ar fi tulburat încremenirea, rostind cuvinte ce pluteau prin văzduh, umbre de cuvinte, zbătându-se nevăzut, ca o mare mulţime de aripi moi. Dar niciun sunet nu se auzea, nici un glas nu răzbătea prin apăsătoarea tăcere a Mastazubei, măcar că Ormag simţea pe faţă, pe mâini şi pe picioare mişcarea adierilor abia ghicite, în care bănuia că se ascund rugăminţi, umbre de rugăminţi nedesluşite.

Iar, ciudată şi nepotrivită cu locul, o lumină aurie scălda întregul tărâm al Mastarei, fără ca stăpânul narţilor nemuritori să poată înţelege de unde izvorăşte…

Încruntat, merse mai departe, străbătând întinderile pe care niciun nemuritor nu cutezase să le cerceteze, şi mantia de ger îi juca în jurul trupului, ca o ameninţare tăcută. Pe măsură ce-nainta, lumina aceea aurie sporea parcă şi, când ajunse înaintea palatului negru al Mastarei, văzu că lumina ţâşneşte pe ferestre, revărsându-se-n şuvoaie ce se răspândeau în întreaga lume din adânc.

Pufnind pe nări, pătrunse în palat şi, dând în lături o perdea de-argint, o văzu pe Mastara şezând în jilţu-i negru. Un muritor de aur, de-

o orbitoare strălucire, îi stătea la picioare, cu capul în poală, iar în încăpere răsunau hohotele unui băiat, cum stăpânul narţilor nu mai văzuse, un băiat cu ochi negri şi mâini de aur.

Dar unda îngheţată ce se răspândea din fiinţa lui Ormag ajunse până la Mastara. Un strigăt îi ţâşni printre buze, şi ea se ridică din jilţu-i negru, plecându-se neliniştită înaintea vinetelor priviri de gheaţă ale celui ce stăpâneşte-n Nartazuba.

— Fii binevenit, părinte al meu, spuse cu voce tremurătoare zeiţa.

— Făţarnică fiică a făţarnicei Zubala, rosti posomorât Ormag, cine sunt aceştia care domnesc în palatul hărăzit Mastarei, narta fecioară?

Atunci se apropie Saian, de mână cu băiatul Cadumal.

— Sunt Saian, feciorul lui Ta, păstorul, vorbi el hotărât, şi Cadumal e feciorul nostru, al meu şi-al Mastarei.

Dar, ca şi cum nu l-ar fi auzit, Ormag nu-l învrednici cu vreo privire.

— Oare, pleoapele lui Saian nu trebuiau pecetluite, şi Ta, păstorul, nu trebuia să presare pulberea galbenă a uitării peste trupul de aur al feciorului său? întrebă stăpânul narţilor nemuritori. Oare, Mastara nu trebuia să rămână pururi fecioară, neînduplecată şi rece, ca spada lui Gurz?

Atunci zeiţa îşi birui tremurul, îşi îndreptă trupul şi-l înfruntă cu-amare şi aprige cuvinte:

— De ce mi-ai dăruit o inimă, părinte al meu? Iată, Vihta mi-a muşcat inima… Toate nartele nemuritoare să se bucure de sărbătoarea dragostei, şi numai fiica puternicului Ormag să rămână-n veci închisă în cuşca stearpă a fecioriei? Îl iubesc pe Saian şi nimeni, nici tu, părinte, nu-l va putea scoate din inima mea!

Frumoasă era astfel Mastara, răzvrătită şi fremătând, şi cu privirile-aprinse de focul viu al dragostei! Dar frumuseţea-i pasăre albastră şi zurgălău de cleştar, iar vrerea lui Ormag – săgeată de aramă şi călcâi de cremene…

— Făţarnică, de nouă ori făţarnică Mastara! scrâşni stăpânul narţilor nemuritori. Nu-i loc de două spade-ntr-o singură teacă, n-ai ştiut?

Şi, grăind astfel, întinse marea secure de os a puterii şi-i atinse, pe rând, urechile-amândouă.

Şi două capace de-argint astupară auzul Mastarei, lipindu-se de pielea albă a urechilor ei.

— Saian! Cadumal! strigă zeiţa, dar glasurile lor nu trecură prin capacele tăcerii, şi-n van se strădui Mastara să-şi desprindă zăvoarele de argint de la urechi.

Saian o cuprinse în braţe şi Cadumal i se agăţă de vălurile cernite. Le vedea buzele mişcându-se, dar nici un sunet nu-i răzbătea în auz, şi

doar glasul lui Ormag trecu prin capacele tăcerii, aspru ca goarna lui Gurz, când vesteşte-nceputul măcelului:

— Surdă vei fi de azi înainte la glasurile vieţii, auzi cu spaimă stăpâna lumii din adânc, iar Cadumal le va aminti în veci muritorilor că au a se întinde cândva în casa de piatră, în care nu-i loc decât pentru un singur trup! Stăpâni vor fi pe jumătate din vremea ce li-i hărăzită, dar cealaltă jumătate va fi încă din anii vieţii lor a ta, Mastara, ca pedeapsă pentru călcarea legii şi pentru jertfelnicele stinse.

Apoi, chemându-l pe Cadumal la sine, Ormag îi atinse buzele cu marea secure de os a puterii.

— Părinte, strigă zeiţa, ce faci? Ia seama, buzele copilului sunt fragede…

— Pace, Mastara. Iar tu, Cadumal, suflă asupra mamei tale!

Şi suflă Cadumal printre buzele-atinse de marea secure de os a puterii şi, iată, pleoapele Mastarei bătură de câteva ori încet, trupul i se destinse şi zeiţa se lungi pe duşumelele de-argint, închizând ochii. Zadarnic o sprijini Saian, zadarnic se strădui să-i ridice pleoapele.

— Ce face? întrebă nedumerit Cadumal.

— Doarme, răspunse Ormag, aşa cum toţi muritorii vor dormi de azi înainte o jumătate din scurta lor viaţă. Iar ceea ce sufli tu printre buze, Cadumal, se va numi somn… Cât despre tine, Saian de aur, nu te teme, că nu te-am uitat!

Şi, vorbind astfel, Ormag se întoarse, dădu la o parte perdeaua de-argint şi-i făcu semn să-l urmeze. Şi merse cu Saian până la unul dintre pereţii de stâncă neagră, şi-n faţa unei peşteri se opri.

— Voi, cei dinăuntru, porunci Ormag înălţând marea secure de os, părăsiţi peştera!

Şi-o mulţime de umbre se năpustiră pe gura peşterii, şi aerul fremătă de glasurile lor neauzite. Saian le privi cu milă, când, şoptind cuvinte nedesluşite, Ormag îl atinse cu marea secure de os, şi bărbatul de aur simţi cum o putere de neînvins îi apasă grumazul. Se sili să i se împotrivească, dar puterea aceea năprasnică îl doborî, şi el căzu întâi în genunchi, apoi se sprijini cu palmele în piatra lustruită de tălpile tuturor celor intraţi în Mastazuba, de la începutul veacurilor.

Şi braţele i se schimbară în labe, degetele-n gheare, gura şi nasul i se prefăcură-n bot, şi-o coadă prinse a-i bate coapsele, în vreme ce trupul i se acoperi cu-o blană de aur, scurtă şi deasă. Înspăimântat, Saian se repezi în peştera din care umbrele se năpustiseră la porunca lui Ormag, care atinse acum buza de piatră, făcând să se ivească o poartă zăbrelită, o poartă de aur ce-nchise gura peşterii. Saian voi să grăiască. Dar nimeni n-avea să afle vreodată ce năzuise să spună, căci,

în locul vorbelor omeneşti, răcnetul unui leu zgudui întinderile negrei Mastazuba.

Şi răcnetul acela răsună atât de cumplit, încât palatul de argint tresări, şi Mastara se deşteptă din somn, ridicându-se de pe argintul duşumelelor.

— Saian, strigă ea, nevăzându-şi în încăpere bărbatul de aur. Saian al meu, unde eşti?

Cadumal încercă să-i spună că Saian plecase cu Ormag, dar glasul lui nu trecea prin argintul capacelor tăcerii, şi neliniştea se zbătu în inima Mastarei. Atunci răcnetul care-i zguduise palatul răsună din nou şi, simţind că duşumelele i se clatină sub picioare, înspăimântată, zeiţa se năpusti afară, unde dădu cu ochii de Ormag.

— Saian! gemu ea, întinzându-şi braţele către Ormag. Părinte al meu, îndurare…

— Saian trăieşte-n Cadumal, pe care m-am îndurat să-l trec în rândul narţilor nemuritori, spuse stăpânul ceţoasei Nartazube, atingându-i pieptul cu marea secure de os. Iată, pun cerc de gheaţă-n jurul inimii tale, Mastara, pentru ca pe viitor să nu-mi mai ieşi din voie!

Atunci focul viu al dragostei se stinse în privirile zeiţei, şi faţa neobişnuit de albă i se împietri. Buzele roşii se strânseră, ca pentru a strivi geamătul inimii, care se linişti în cercul ei de gheaţă. Şi-o mare tăcere îşi răspândi nepăsarea în vinele zeiţei.

— Ce porunceşti, părinte al meu? întrebă Mastara, iar glasul ei sună alb şi rece, aşa cum doar glasul unei făpturi din Mastazuba poate suna.

Şi-o petrecu Ormag până-n dreptul peşterii zăbrelite, şi i-l arătă pe Saian, leul de aur.

— Mastara mea! gemu Saian, zgâlţâind aurul zăbrelelor.

Dar zeiţa nu auzi răcnetul leului, aşa cum n-ar fi auzit glasul iubitului.

— Îţi încredinţez leul meu de aur, spuse Ormag. Va colinda cerul, dând lumii lumina ce se va numi zi, pentru ca din înaltul Nartazubei să pot vedea mai bine pământul, şi se va întoarce aici, pentru a lumina întunecimea Mastazubei, lăsând în urmă bezna ce se va numi noapte.

— Cuvântul tău e în inima mea, spuse Mastara.

Şi se-ntoarse Ormag între pereţii ceţoşi ai Nartazubei, şi leul de foc prinse-a colinda pe cer cât e ziua de lungă, pentru a se înapoia pe seară şi a-şi petrece noaptea-n peştera lui din Mastazuba, pe care Mastara o închidea cu mâna ei. În van încercă Saian să se facă-nţeles, în van linse mâna ne-nduplecată ce-l zăvora de fiece dată. Ca sub puterea unui blestem lumina pământul, zorind s-o vadă pe iubita-i Mastara, iar, când o întâlnea, zeiţa-l privea nepăsătoare, zăvorând cu mâna ei poarta zăbrelită a peşterii ce-i despărţea ca hotarul a două

lumi. Căci acesta a fost chinul născocit de Ormag, drept preţ pentru dragostea strălucitorului Saian şi-a preafrumoasei Mastara.

De-atunci se pomeneşte de zi şi de noapte, de-atunci se pomeneşte de somn. De-atunci jertfelnicele narţilor nemuritori ard fără greş, de-atunci Mastara pecetluieşte pleoapele tuturor celor hărăziţi Mastazubei, şi spaima, numele lui Ormag, domneşte-n voie. De-atunci, din vremea depărtată, când caprele regelui din Zinu, care păşteau verzile întinderi ale muntelui Cuta, se aflau în seama păstorului Ta…

— De-atunci! oftă Vam, omul cu inima arsă.

Şi-ntins pe spate-n iarba din poiană, privi din nou către feciorul lui Ta şi-al Glanei, care-şi urma calea pe cer, zorind să ajungă-n neagra Nartazuba, şi-o nădejde nebunească îl îmboldi, făcându-l să sară-n picioare. Piatra şlefuită îi bătu pieptul, când strigă către boltă:

— Saian de aur, îndură-te de cel ca şi tine lovit de Ormag şi du-l în împărăţia din adânc, tu, călător pe căi nicicând bătute!

Atunci i se păru că soarele, capul de aur al leului Saian, se opreşte-n loc, şi slab, ca de la depărtări nebănuite, auzi răcnetul nefericitului fecior al păstorului Ta. Iar ceva, ca un şarpe de foc peste seamă de strălucitor, lunecă prin văzduh, şi Vam înţelese că Saian îşi întinsese coada de aur spre pământ.

Nepregetând, o apucă, şi cu amândouă mâinile prinse a sui pe coada de aur a leului Saian, sui ca pe odgonul celei mai minunate corăbii de pe lume şi, înălţându-se-n văzduh, simţi ceva din cutezanţa de nebiruit ce-l înfiorase-n poiana înţeleptului din vremi trecute.

— Vai, călăreţ al norilor negri, susură atunci între pereţii de ceaţă ai Nartazubei glasul viclean al strâmbului zeu al şotiilor, Pil, ia priveşte, rogu-te, colo-n vale!

Iar, dacă privi încotro îl îndemna Pil, foarte se miră Ormag şi se ridică de pe jilţu-i de pâclă.

— Vam? strigă el, nevenindu-i să-şi creadă ochilor.

— Mi se pare că şoarecele tău se cam întrece cu gluma, spuse cu teamă Pil. Oare, n-ar fi timpul să-l zvârli în cea mai adâncă prăpastie, pentru ca sângele să-i hrănească pământul şi oasele să-i sporească pulberile-n veci neadormite?

Dar stăpânul narţilor nemuritori pufni plin de dispreţ, fulgerându-l cu aprige priviri.

— Tocmai acum vrei să-mi stric jucăria, nărodule Pil?… Şoricelul meu se socoate, de bună seamă, neînchipuit de puternic şi râde în inima lui, dar, pe spaima care-i numele meu, îţi spun, tot Ormag va râde în cele din urmă! Şi tocmai asta-i bucuria jocului, Pil…

Zeul cel strâmb îşi clătină capul, dar nu cuteză să mai spună o

vorbă, căci unde bubuie glasul lui Ormag nu mai rămâne loc pentru nimic.

Iar Vam se căţăra mereu mai sus pe coada lui Saian, îmbărbătat de mârâitul leului de aur. Trăgea în piept aerul înălţimilor şi vedea întinzându-se sub el turta pământului, cu petele albastre ale mărilor scânteietoare, cu ostroavele verzi ale codrilor legănaţi de vânt, cu dinţii albi ai munţilor copleşiţi de zăpadă. Când ajunse sus, voi să se agaţe de drumul pe care păşea Saian, dar niciun drum nu se vedea în văzduh, ci doar departe, deasupra capului său, zări ridicându-se pereţii ceţoşi ai Nartazubei.

Saian scoase un sunet blând ca o poftire, şi Vam înţelese că leul de aur îl îndemna să i se urce-n spinare. Era singurul chip în care omul cu inima arsă putea călători pe bolta neînsemnată de nicio cale, alta decât calea nevăzută a dorului ce-l mâna pe Saian către sălaşul din adânc al Mastarei.

Şi Vam încălecă pe leul de aur şi se prinse cu mâinile de coama-i stufoasă, rostind bucuros:

— Mulţumire ţie, fecior al lui Ta!

Iar leul de aur îl purtă prin albastra câmpie a cerului, coborând apoi uşor pe drumu-i nevăzut, până-n valea stâncoasă, închisă de marea poartă de piatră, de după care nimeni, niciodată, nu s-a mai întors. Şi trecu Saian peste marea poartă şi gata era să treacă şi pe deasupra pânzelor focului negru, când Vam îl trase de coadă, strigând înfiorat:

— Opreşte! Pe umbra bunei Glana, opreşte, Saian!

Şi, privind în jos, leul de aur văzu umbra unei femei chinuindu-se înaintea pânzelor focului negru. Se-avânta deznădăjduită în rugul străbătut de săgeţile de-argint şi, plângând, se trăgea îndărăt, pentru ca peste o clipă din nou să se-arunce în flăcări şi să sară din nou înapoi.

Iar Saian înţelese că, în umbra aceea, amintirile sunt vii. Doar umbrele celor peste trupurile cărora s-a presărat pulberea galbenă a uitării şi care şi-au lăsat amintirile-n cripta de piatră în care le odihneşte trupul, doar umbrele lipsite de gânduri pot înfrunta pânzele focului negru, căci flăcările întunecate muşcă altminteri, şi amintirile dor.

— Una mea chinuită! gemu Vam, coborând lângă umbra aceea de femeie.

Umbra Unei nu-l mustră însă, aşa cum încercase într-o noapte să-l înşele fiicele zănatice ale Zubalei.

— Iubitul meu din ostrov, strigă Una, fără a-şi deschide ferestrele pecetluite ale ochilor, oare urechile nu mă-nşeală? Şi-ai putut veni pe urmele mele, tu, cel căruia Mastara nu i-a zăvorât pleoapele?

— Iartă-mă! gemu Vam. O, iartă-mă pentru chinurile pe care le-ai îndurat, pentru lacrimile pe care le-ai plâns!

Şi, vorbind astfel, încercă s-o cuprindă în braţe, dar, tot ca-n noaptea aceea, braţele-i trecură prin umbra Unei ca printr-un fum, şi Una vorbi cu tristeţe:

— Sunt doar o umbră dintre umbrele supuse Mastarei, iubite, şi, dacă ai fi presărat pulberea uitării peste trupul meu, mi-aş fi pierdut amintirile şi n-aş mai fi fost în stare să desluşesc nici unduirile glasului tău… „Primesc tot ce-mi vine prin tine“, aşa ţi-am spus în cea din urmă seară. Îţi aminteşti?

— Una, gemu omul cu inima arsă, chinuita mea Una!

— Vorbeşte-mi despre Lua, îl rugă însă umbra, şi Vam povesti cum îi încredinţase Aratei copila.

Aşa stăteau faţă-n faţă, un om şi o umbră, şi înaintea pânzelor focului negru grăiau despre lumea oamenilor, pe care amândoi o aduseseră cu ei în sălaşul din adânc al Mastarei… Dar Saian mârâi încetişor, amintindu-le că pragul Mastazubei nu-i locul potrivit pentru vorbă.

— Încalecă, iubita mea, o îndemnă Vam, iar Una, care trecuse printr-atâtea, nu se miră, nu întrebă nimic şi, uşoară, se săltă-n spinarea lui Saian.

Atunci leul de aur sări peste pânzele focului negru şi, gonind pe lespezile de piatră neagră, străbătu întinderile aspre ale împărăţiei din adânc, oprindu-se doar înaintea Mastarei, ce aştepta la gura peşterii cu poartă zăbrelită.

Faţa albă a purtătoarei peceţii răsărea ca de piatră din valurile părului negru şi din vălurile întunecate ale straielor, iar argintul capacelor tăcerii fulgera îngheţat la fiece mişcare a capului ei.

Când umbra Unei sări de pe spinarea leului de aur, Vam descălecă şi el, plecându-se înaintea zeiţei. „Tu ai un asemenea scut, o, Vam, îi răsunau în minte cuvintele înţeleptului din trecute vremi, şi dacă vei…“

— Ce fel de scut? se-ntrebă, pentru a cine ştie câta oară.

Şi, fără veste, o lumină răsări parcă în mintea omului cu inima arsă şi, apucând în palmă piatra şlefuită ce-i bătea pieptul, făcu să răsune Mastazuba de strigătul lui:

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam!

Atunci Mastara se-nfioră, căci, pentru întâia oară după veacuri lungi, prin argintul capacelor tăcerii, auzi un glas care nu era glasul lui Ormag.

— Cine eşti tu, muritorule, şi ce puteri ascunse stăpâneşti, de-ai izbutit să-ţi trimiţi cuvintele până-n auzul ferecat al Mastarei? întrebă zeiţa.

— O, purtătoare a negrei peceţi! răspunse Vam. Pe mâinile de aur ale feciorului tău Cadumal şi pe dragostea pe care i-ai arătat-o cândva nefericitului Saian, ajută, rogu-te, celui ce nu pentru a te jigni a înfruntat pânzele focului negru!

Dar Mastara nu părea mânioasă. Ca izbită în inimă, se trase cu un pas îndărăt şi se sprijini de peretele negru, îngăimând abia:

— Saian, ai spus, muritor ciudat, cu glas fierbinte?

Leul de aur scoase un geamăt şi-şi clătină deznădăjduit bogata coamă, în vreme ce Vam rosti cu blândeţe:

— Saian am spus, într-adevăr, o, nartă…

Atunci inima Mastarei bătu cu putere şi sparse cercul de gheaţă ce-o ţinea ferecată.

— Vorbeşte, muritorule, se rugă zeiţa – şi parcă glasu-i era însuşi glasul îndelung stăpânit al inimii – vorbeşte, dacă ştii ceva despre Saian şi, pe neagra-mi pecete, jur să-ţi împlinesc orice dorinţă!

Şi, mai deznădăjduit, gemu leul de aur, iar omul cu inima arsă vorbi astfel, în puţine cuvinte:

— Părintele de aur al lui Cadumal, puternică nartă, se află înainte-ţi. Şi e chiar leul de aur pe care cu mâna ta îl zăvorăşti zilnic în peştera cu gratii de aur!

— Saian? strigă Mastara, încercând zadarnic să desluşească, sub cumplita înfăţişare a leului, ceva din frumuseţea iubitului.

Ca rătăcite sticleau privirile zeiţei, şi ea îşi apăsa pieptul cu palma, încercând să-şi domolească bătăile inimii scăpată din cercul de gheaţă. Saian îşi freca botul de picioarele ei, scheunând înăbuşit. Atunci Vam atinse botul leului de aur cu piatra şlefuită ce-i atârna de gât, şi glasul leului Saian ajunse-n auzul Mastarei, şi graiul de fiară sună-n urechile ei cu dulceaţa graiului de demult al iubitului.

— O, Mastara, auzi ca-n vis zeiţa, tu, dragoste pierdută şi aflată…

Şi omul, cu inima arsă de cruda nepăsare a zeilor, se înduioşă văzând cum puternica nartă a lumii din adânc se prăbuşeşte în genunchi ca fulgerată, cum cuprinde în braţe capul de fiară al leului Saian, acoperindu-l cu sărutări.

— De ce nu pot plânge ca muritorii? spunea Mastara, îmbrăţişând chipul schimbat al iubitului. De-aş putea sparge stavila şi de mi-aş putea revărsa durerea în şuvoiul sărat al lacrimilor… Vai, narţii nu pot plânge, şi trupul mi-e neîncăpător pentru zbuciumul din inima dezgheţată acum fără veste…

Şi tremura purtătoarea negrei peceţi, şi ochii-i nescăldaţi în lacrimi sticleau ca prinşi de friguri.

— Ce greu apasă mâna lui Ormag! spuse atunci Una, care se

mulţumise să asculte, tăcând în toată vremea.

— Cine eşti tu, umbră în care văd amintirile roind ca-n inimile celor în viaţă? strigă zeiţa, privind către ea, cu ochi rătăciţi.

Iar, ştiind că Mastara nu-i poate auzi glasul, Vam se grăbi să răspundă-n locul celei întrebate:

— E Una, femeia mea, şi pentru ea am înfruntat răceala Mastazubei. Căci, dacă vrei să-mi împlineşti dorinţa, puternică nartă, deschide-i pleoapele pecetluite şi-ngăduie-i să păşească din nou peste iarba verde şi să-şi oglindească faţa-n oglinda lacurilor albastre!

Zeiţa îşi muşcă buzele, ştiind că ea singură-i ceruse lui Ormag pedeapsa ce-avea să se abată asupra celor doi muritori, dar Saian o rugă cu blândeţe:

— Pentru bucuria de azi, Mastara, ascultă şi-mplineşte…

— Fie dar, încuviinţă purtătoarea pecetii. Cuvântul dat e scris pe tăbliţa Tarunei{18}, şi nimeni, cu nimic, nu-l poate şterge-n veac!

Şi, întinzându-şi dreapta, Mastara atinse pleoapele Unei, şi neagra pecete-i căzu de pe pleoape, şi Una deschise ochii, iar Vam se oglindi în privirile ei.

— Văd, şopti Una.

Dar n-apucă Vam să-i audă şoapta, că Una îndată pieri, aşa cum piere fumul.

— Suie-n carul meu, îi spuse atunci Mastara. Nu te teme, Una te aşteaptă pe pământ.

Şi carul de-argint al stăpânei lumii din adânc se ivi fără veste, tras de cele nouă fiare negre şi, numai ce sui Vam în carul Mastarei, că fiarele mieunară şi se-aşternură drumului. Şi-n vreme ce purtătoarea negrei peceţi intra cu Saian în palatul în care leul de aur avea să se-napoieze de-aci înainte seară de seară, scăpând de temniţa peşterii cu poartă zăbrelită, Vam zbură peste pânzele focului negru, peste marea poartă de piatră, peste munţi, peste codri şi ape, iar carul de argint îl lăsă lângă mormântul Unei.

În clipa când coborî, carul se făcu nevăzut. Şi Vam apucă marea lespede de piatră ce-nchisese odinioară cripta în care-o aşezase, pe pat de ramuri, pe Una, o împinse şi-o dădu în lături. Iar Una se ridică încet, ca deşteptată din somn, şi-şi întinse braţele către el:

— Ajută-mă, iubite din ostrov!

Vam o ridică, o strânse la piept şi, pentru întâia oară după multă vreme, inima lui arsă se potoli. Un cântec lin răsuna acum în ea şi spadele ciocnite de scuturi, spadele şi scuturile războinicilor lui Gurz, încetară să-şi reverse larma.

Dar un tunet răsună atunci în văzduhul albastru, frunzele copacilor

fremătară şi, îngălbenindu-se, căzură fără veste, iar Ormag se ivi lângă cripta goală a Unei. Mantia de ger i se zbătea pe umeri şi-o undă îngheţată se-mprăştie în preajmă, când hohotele râsului i se-nălţară:

— Ha-ha, oare inima ta s-a potolit, şoarece Vam? întrebă cu prefăcută blândeţe călăreţul norilor negri, îndreptând către Vam marea secure de os a puterii.

— Pentru o clipă, răspunse întunecat bărbatul.

Atunci Una păşi înaintea celui ce dorea să uite că-i e părinte.

— Piei din ochii mei! strigă cu ură Ormag, văzând cât de neadevărată-i fusese blândeţea.

— Oare vremea încercărilor n-a trecut, şi mânia ta nu cunoaşte alinare? spuse însă Una.

— Piei, am zis, tună Ormag, şi suflă asupră-i cum ai sufla peste-o gâză supărătoare.

Trupul Unei se frânse, lunecând pe iarbă, dar Vam cuprinse atunci cu dreapta piatra şlefuită care-i bătea pieptul, şi-n faţa stăpânului narţilor nemuritori zvârli cuvintele ţâşnite din plămada de ură şi durere a inimii lui:

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam!

Şi văzduhul vui de răcnetul omului cu inima arsă, crengile dezgolite ale copacilor se ciocniră-ntre ele, norii se zdrenţuiră pe boltă, şi sus, între pereţii de ceaţă ai Nartazubei, zeii şi zeiţele nemuritoare albiră la faţă.

— Tu, strop de noroi! scrâşni Ormag. Din clipa asta jocul se sfârşeşte.

Şi, înălţând mâna care ţinea marea secure de os a puterii, o repezi înainte, odată cu înspăimântătorul semn regesc. Vam însă nu se înspăimântă, ci izbi cu pumnul în braţul lui Ormag. Degetele-i fură zdrobite, dar marea secure de os a puterii scăpă din mâna zeului, căzu pe lespedea grea ce-acoperise cripta Unei, şi omul cu inima arsă îşi puse talpa peste ea.

Atunci palatul de ceţuri al Nartazubei se zgudui atât de cumplit încât narţii şi nartele nemuritoare se prăvăliră de pe înaltele jilţuri de pâclă; văzduhul le răspândi vaierul glasurilor până departe. Tolba lui Gurz se răsturnă, săgeţile-i căzură pe pământ şi, acolo unde căzură, prăpăstii adânci se căscară, căci săgeţile se-opriră numai în inima de aramă a pământului.

Iar, lipsit de înspăimântătorul semn al puterii, Ormag se trase cu un pas îndărăt. Mantia de ger i se zbârci pe umeri.

— Sunt Ormag, şi numele meu e spaima! răcni cu trufie, dar răcnetul ce făcea să se clatine lumile de sus şi de jos nu-l clinti măcar pe Vam,

care înaintă cu un pas.

Din flacăra privirilor lui ţâşniră două fulgere ce pârjoliră faţa năpădită de barbă a stăpânului narţilor nemuritori.

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam, spuse de astă dată liniştit omul cu inima arsă şi, plecându-se fulgerător, apucă şi ridică de jos marea secure de os a puterii.

Iar, când o repezi asupra lui Ormag, vâjâi securea şi izbi umărul drept al călăreţului norilor negri, care se răsuci ca o jucărie stricată şi se prăbuşi la pământ, cutremurând lumea şi făcând să sară apele din albiile lor. În Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase, acoperişurile se năruiră şi oamenii căzură cu feţele-n praf, iar sus, în sălaşul zeilor, pereţii de ceaţă prinseră a se destrăma.

Dar narţii şi nartele nemuritoare pândeau cu sufletul la gură din înălţimile Nartazubei şi, când îşi văzură stăpânul prăbuşit, se năpustiră ca un roi de viespi. Nartele-l apucară pe Ormag şi, cât ai clipi, zburară cu el în Nartazuba, în vreme ce narţii făcură cerc în jurul omului cu inima arsă.

— Ucide! Ucide! strigă Gurz, zvârlindu-se-nainte, dar se opri îndată, căci marea secure de os a puterii strălucea ameninţător în mâna cu degete zdrobite a lui Vam.

— Iată, muritorule, susură atunci Pil, zeul cel strâmb al şotiilor, strecurându-se printre ceilalţi şi ieşind la vedere, iată, totul s-a petrecut întocmai cum ai vrut. Pereţii de ceaţă ai Nartazubei se destramă prin mâna ta, şi amarnic se căiesc narţii nemuritori… Oare, nu asta ai jurat lângă mormântul Unei, atunci când ai început a te răfui cu Ormag? Dă-ne deci marea secure de os a puterii şi du-te slobod unde te vor purta paşii, căci pace va fi de azi înainte între narţii nemuritori şi Vam.

— Pace, spuse zeul cântului, Ramal.

— Pace, scrâşni Dumvur, storcându-şi barba udă.

— Pace, mârâi şi Gurz, zăngănind inelele şi lanţurile de-aramă ce-i încingeau braţele şi pieptul.

Atunci, venindu-şi în simţiri, Una se ridică din iarbă şi, punându-şi mâna pe braţul lui Vam, şopti rugătoare:

— Pace, Vam! Gândeşte-te la Lua…

Iar omul cu inima arsă şovăi o clipă, apoi oftă şi, plecându-şi capul în piept, întinse marea secure de os a puterii, pecetluindu-şi soarta printr-o singură vorbă:

— Fie!

Îndată Gurz păşi înainte şi-atinse cu buzele semnul regesc al puterii. Apoi apucă securea.

— Ce stai? Ucide! strigă ascuţit Pil şi, cât ai clipi, narţii nemuritori se

repeziră.

Se frământau atât de aprig în jurul lui Vam, încât Gurz şovăi să repeadă securea, de teamă să nu-i atingă. Iar Vam luptă cu narţii, luptă singur, căci Una, prea slabă, nu-l putea ajuta, luptă împărţind lovituri cumplite. Narţii gemeau şi blestemau, dar Pil izbuti să-i pună piedică, şi Dumvur îl izbi cu pumnul în tâmplă. Atunci Gurz îşi smulse lanţurile de aramă, şi narţii-i ferecară cu lanţurile lui pe Una şi pe Vam, târându-i îndată prin văzduh, până-n depărtata Nartazuba, unde-i lepădară la picioarele lui Ormag.

Stăpânul narţilor nemuritori şedea posomorât pe jilţul lui de pâclă, în vreme ce Zubala-i descânta umărul, sfărâmat de lovitura lui Vam.

— Priveşte, leu cu pieptul de-aramă, şi primeşte marea secure de os a puterii! spuse Gurz, arătând perechea înlănţuită şi înmânându-i semnul regesc.

Iar, apucând Ormag marea secure de os şi cercetând-o, văzu o crăpătură adâncă ce-o străbătea dintr-o parte într-alta, căci osul plesnise, lovindu-se de lespedea ce-acoperise cripta Unei. Şi, înfiorându-se, înţelese că sfârşitul puterii-i începuse. Dar tăcu şi nu se trădă, rostind cu glas tare doar amarele cuvinte ce-i stăteau pe buze:

— Rău gând ai avut, Pil, atunci când mi-ai ales acest şoarece…

Spuse şi, întinzând mâna, smulse de la gâtul lui Vam piatra şlefuită, pe care omul cu inima arsă îşi săpase strigătul de răzmeriţă.

— De mult te-am vestit să curmi jocul, stăpâne, vorbi însă Pil, vârându-şi capul între umeri.

Atunci Vam îşi veni în fire şi, văzându-se la picioarele lui Ormag, înlănţuit împreună cu Una, se zbătu zadarnic şi strigă:

— Narţi înşelători, acesta vi-i aşadar cuvântul, şi-aceasta pacea făgăduită!

— Pace pentru noi! răspunse Pil. Dar cum gândeai tu, nărodule Vam?

Şi, auzindu-i vorbele, se bucurară narţii şi nartele nemuritoare, iar, după spaima prin care trecuseră, izbucniră-n hohote de râs. Şi săltau, râzând pe-naltele jilţuri de pâclă, iar, înlănţuiţi la picioarele lui Ormag, Una şi Vam le-auziră hohotele şi vorbele batjocoritoare, şi durerea-i înecă în valurile-i grele, şi mânia le umplu inimile, până nu mai rămase-n ele decât mânie neagră. Dar piatra, piatra şlefuită nu mai bătea pieptul lui Vam, şi doar ochii omului cu inima arsă fulgerau în răstimp, în vreme ce lacrimile Unei curgeau fără-ncetare, căzând pe pământ ca o ploaie.

— Luaţi-i şi legaţi-i de-o parte şi de alta a marii porţi de ceaţă! porunci Ormag. Le dau viaţă veşnică, pentru ca veşnic să se chinuie-

naintea ochilor mei, şi pentru ca veşnic să-mi amintesc, văzându-i, că muritorii au a fi ţinuţi din scurt, spre slava narţilor şi a legii lor de-aramă.

Şi narţii împliniră porunca, şi Una fu legată de-o parte, şi Vam de cealaltă parte a marii porţi de ceaţă, căscată-n pereţii Nartazubei. Şi plouă pe pământ când Una plânse, şi fulgeră când Vam zvârli priviri aprinse către Ormag, care-l blestemă cu glas de tunet. Dar piatra şlefuită ce bătuse pieptul omului cu inima arsă a fost ascunsă de Ormag pe fundul cel mai întunecat al lumii, în nădejdea că nimeni, niciodată, n-o va mai găsi…

Şi iată cum sfârşeşte cu jale povestea lui Vam, spre bucuria narţilor nemuritori; dar sfârşitul acesta e doar un început. Teme-te, Ormag, de tot ce va să vie şi tu, seminţie a omului cu inimă arsă, ascultă mai departe. Sfârşitul acesta e doar un început, căci de pe-acum îşi ridică fruntea Lua şi-şi smulge legătura de pe ochi!

Lua-cea-legată-la-ochi
1) Ura lui Ormag
2) Întrecerea cu Ramal

Ura lui Ormag

Veninoşi sunt şerpii pământului, şerpii nemuritori, dar nu-i şarpe mai cumplit decât şarpele galben al pizmei: ticălos se târâie, şi fără leac e nevăzuta-i muşcătură. Unde a muşcat pătrunde şi numele lui Ormag. Nu-i fier înroşit să-l alunge, nici descântec nu-i!

Crapă capul şarpelui!

Lângă apa neadormită a Satei se-nalţă trunchiurile de cremene ale copacilor *caru*[19], iar departe-n văzduh, în coroanele lor întinse, se află cetatea de cuiburi a fetelor-păsări. Fiece copac adăposteşte un cuib uriaş, şi-n cuiburile căptuşite cu fulgi albi locuiesc fetele-păsări. N-are uliţi cetatea, nici scări: aripile albe poartă fetele-păsări prin văzduh. Şi-n mijlocul cetăţii de cuiburi se-nalţă un cuib mai mare şi mai alb, cuibul-palat în care locuieşte regina fetelor-păsări, Arata.

Trişti sunt ochii Aratei! Slăbită faţa, pălite buzele şi-nnegurată fruntea. O singură fiică a avut regina, şi ura lui Ormag a culcat-o în cripta de piatră.

— Una mea, Una! se tânguie Arata, care nu-l poate uita nici pe alesul Unei, pe Vam, pornit pe calea lacrimilor, şi despre care de mult nu mai ştie nimic.

Dar inima Aratei se-alină când gunguritul Luei răsună-n cetate. Toate fetele-păsări iubesc copila şi-o poartă din cuib în cuib, căci Lua n-are aripi. Şi-i veşnic legată la ochi. Dacă i s-ar desface, fie şi pentru o clipă, legătura ce-o ţine în beznă, şi dacă privirile Luei s-ar opri pe faţa uneia dintre fetele-păsări, aripile albe s-ar desprinde de pe umerii celei zărită de ochi muritori, şi ea ar pieri aşa cum oamenii pier, căzând sub puterea Mastarei.

— Totul e negru, spune uneori Lua. Şi tu, Arata, eşti doar un glas. Fetele-păsări sunt glasuri, apa e glas şi vântul e glas… Cuibul e moale şi trunchiul copacului, tare. Mereu va fi totul atât de negru, bunică?

— Când ai să creşti mare, spune cu tristeţe Arata, ai să pleci din cetatea de cuiburi. Ai să pleci departe, departe… Acolo glasurile vor avea chip, şi nu va mai fi totul negru…

— Când am să cresc mare? întreabă Lua, iar Arata schimbă atunci vorba şi cheamă una dintre fetele-păsări, rugând-o să poarte copila prin văzduh, pentru a-i abate gândurile.

Aşa trăieşte Lua-cea-legată-la-ochi. Ascultă glasurile din jur şi-şi potriveşte glasul după ele, mlădiindu-l după freamătul frunzelor, după şoapta apei şi cântecul fetelor-păsări. Nespus de frumos cântă Lua! Din ce în ce mai des o roagă fetele-păsări să cânte, şi glasul limpede al

copilei se-nalţă, plutind ca un funigel peste cetatea de cuiburi. Lua cântă fără cuvinte, dar, ascultând-o, fetele-păsări plâng şi râd.

Şi anii trec, şi Lua e acum o fată-naltă, şi n-a văzut lumea nicicând. Glasul i s-a-mplinit şi zboară pe treptele văzduhului, până departe, dincolo de cetatea de cuiburi, fermecându-i pe toţi câţi îl aud. Despre glasul ce răsună-n văzduh s-a aflat până şi-n Zinu, slăvita cetate, iar regele urcă uneori pe acoperişul neted al palatului şi trage cu urechea. E însoţit de cântăreţi vestiţi.

— O, cântăreţi vestiţi, întreabă regele din Zinu, spuneţi-mi cine cântă atât de frumos, şi vă dăruiesc lăute de aur şi fluiere de-argint!

— Nu ştim, mărite rege, se umilesc cântăreţii, privindu-şi cu ciudă sculele măiestre.

Dar un învăţăcel de ceteraş auzi şi el cuvintele regelui. Un gând otrăvit se ridică în inima lui, şi gândul nu-i mai dădu pace până ce învăţăcelul n-o luă la fugă, oprindu-se doar în ostrovul din Marea cea Mare, acolo unde în Cetatea Roşie se înalţă *Clopotul lui Ormag.*

Plină de oameni era acum cetatea şi năruite clădirile în care Una şi Vam se iubiseră. Preoţi mulţi, înfăşuraţi în mantii vinete, slujeau în templul de aur, drag stăpânului narţilor nemuritori.

— Vreau să cer sfat puternicului Ormag, spuse învăţăcelul, iar preotul cel mare îl întrebă:

— Ce culoare au gândurile tale?

— Negre sunt gândurile mele, mărturisi învăţăcelul.

— Jertfeşte, dar, o găină neagră şi-un bivol negru, îl învăţă preotul. Măruntaiele aburinde închină-i-le stăpânului ceţoasei Nartazuba, iar carnea s-o-mparţi preoţilor lui Ormag.

Şi-i urmă învăţăcelul sfatul. Aduse jertfa, iar dacă fumul înmiresmat se pierdu în albăstrimea cerului, se aruncă învăţăcelul la picioarele chipului de aur al călăreţului norilor negri.

— O, leu cu gheare de criţă, şopti învăţăcelul, spune-mi cine cântă atât de frumos, de farmecă inimile oamenilor şi-l tulbură până şi pe regele din Zinu? Eu n-am să cânt nicicând aşa, ştiu bine, şi gândul ăsta-mi usucă inima, de parc-aş avea o iască-n piept… Vorbeşte, Ormag, dă-mi semnul tău, de-ar fi să pier de spaimă!

Atunci buzele de aur ale lui Ormag se mişcară, şi stăpânul narţilor nemuritori îi răspunse-învăţăcelului:

— Am sorbit fumul măruntaielor pe care le-ai ars pe rug, şi fumul a fost plăcut nărilor mele. Inima ta e neagră, învăţăcelule, ca penele găinii pe care mi-ai jertfit-o, şi negre ca pielea bivolului sunt şi nădejdile tale… Ascultă, deci, ce porunceşte Ormag: Ia o pană dintre penele găinii negre şi, de pe pragul templului, suflă asupră-i. Taie un petic din

pielea bivolului şi păstrează-l, că-ţi va fi de trebuinţă. Aşa, şi nu altminteri, să faci, învăţăcelule!

Şi-nvăţăcelul se-ntinse pe pântec înaintea lui Ormag, se răsuci ca viermele-n tină, iar fiece cuvânt al nartului sună în inima lui. Apoi împlini poruncile călăreţului norilor negri şi, de pe pragul templului de aur, suflă asupra penei negre. Pana se ridică, pluti şi nu căzu. Iar, când învăţăcelul trecu peste prag, pana se mişcă înainte-i, zburând ca un fluture negru.

Înţelegând, deci, că din voia lui Ormag pana neagră nu cade, ba-i mai arată şi drumul, porni învăţăcelul în urma ei şi, mergând pe drumuri neumblate, ajunse lângă apa neadormită a Satei, în dreptul copacilor *caru.* Acolo pana se lăsă la pământ şi se topi printre ierburi, arătând învăţăcelului că ţinta-i aproape.

Era întuneric, şi numai faţa Zubalei se desluşea pe cer. Fetele-păsări zburaseră din cetatea de cuiburi, aşa cum zburau în fiece noapte, când ochii muritorilor nu le puteau vedea, şi singură Lua veghea în cuibul Aratei. Tăcerea era atât de grea, că învăţăcelul se cutremură auzind glasul fermecat ce răsună fără veste deasupra capului său. Inima prinse a-i bate de neagră nădejde, şi de spaimă-i tremurară genunchii.

— Oricine-ai fi, vorbi el, arată-te, făptură cu glas vrăjit! Ieşi din umbra ce te-ascunde şi, pe Ramal, jur că nu te vei căi…

Atunci glasul cântător se frânse într-un strigăt de uimire şi Lua întrebă din cuibul ei:

— Ce glas aud?… Nu-i foşnet de frunză, nici şoaptă de apă, nici cântec de pasăre. Şi fetele-păsări, ştiu bine, au zburat…

— Sunt un ceteraş dintre ceteraşii pământului, răspunse învăţăcelul, şi numai pentru a vedea cine cântă mai dibaci decât meşterii regelui din Zinu, mi-am părăsit ţara şi te caut în sihăstria asta. Dar unde eşti? De ce nu te arăţi?

— Eşti tot un glas în beznă, spuse cu tristeţe Lua.

— Glumeşti? Sunt om în toată firea, am două mâini zdravene şi-o spinare lată, pe care te pot purta prin lumea largă!

— Un om?… Şi mă poţi duce departe, departe, acolo unde totul nu-i doar negru şi unde glasurile au chipuri?

— Pot, spuse învăţăcelul. Ei, vii?

Dar Lua se plecă peste marginea cuibului şi nu văzu nimic.

— Minţi, şopti ea. Eşti tot doar un glas, ca glasul Aratei…

— Ştii ceva? zise atunci învăţăcelul, pierzându-şi răbdarea, am să urc până la tine şi-ai să te-ncredinţezi singură…

Şi, grăind aşa, prinse a se căţăra pe cremenea trunchiului. Era sprinten învăţăcelul. Nu trecu mult, că se şi agăţă cu amândouă mâinile

de cuibul Aratei.

— Hai, dă-mi mâna, strigă el, dar vorbele-i muriră pe buze când o văzu pe Lua legată la ochi şi înfăşurată-n mantia părului negru ce-i unduia până la călcâie.

Din înaltul cerului, Zubala privea hoţeşte.

— Iată, spuse fata. Ai suit până la mine, şi tot numai un glas eşti şi tu.

Uluit, învăţăcelul şopti:

— Cum să mă vezi, dacă privirile-ţi sunt acoperite de-o năframă?

Şi, fără vorbă multă, întinse mâna şi vru să-i smulgă legătura de pe ochi.

— Stai, ce faci? strigă însă Lua, simţindu-i degetele pe frunte şi ferindu-se-n lături.

— Desfă-o singură! mormăi învăţăcelul.

Şi Lua îşi duse mâinile la ochi, şovăi o clipă, apoi îşi smulse legătura care-o ţinea de-atât amar de ani în beznă. Dar Zubala, care socoti că văzuse destule, îşi trase capul dintre pernele norilor şi alergă-ntr-un suflet să-i spună lui Ormag ce se petrecea în cuibul-palat al Aratei.

— Ormag!… Acolo… în cetatea de cuiburi… începu ea, de cum trecu pe marea poartă de ceaţă a Nartazubei. Atunci, spre neţărmurita-i mirare, stăpânul narţilor nemuritori se răsuci pe jilţul lui de pâclă şi-o fulgeră cu privirile, întrebând doar:

— Ce cauţi aici, Zubala?

— Eu… am venit…

— Ştiu, spuse Ormag. Du-te!

Şoapte batjocoritoare plutiră prin marea încăpere cu pereţi de ceaţă, când nartele şi narţii de rând îşi dădură coate, bucurându-se de-ncurcătura fătarnicei Zubala.

— Oare nu-nţelegi că Ormag privea tocmai la ceea ce se petrece… acolo, jos? îi sări într-ajutor strâmbul zeu al şotiilor, Pil, arătându-i din ochi pe Una şi Vam, înlănţuiţi de cele două laturi ale porţii.

— Şi eu am lăsat pământu-n întuneric! strigă Zubala, pricepând, în sfârşit, pricina nemulţumirii lui Ormag.

Ca o furtună trecu printre Una şi Vam, care se priveau neputincioşi, iar, peste o clipă, lumina ei amăgitoare scăldă cuibul Aratei. Fiicele zănatice ale Zubalei se iviră, furişându-se printre trunchiurile de cremene, plutiră printre copaci, iar Lua – care deschisese ochii într-o lume tot atât de neagră ca lumea în care se mişcase de la naştere – Lua scoase un strigăt înăbuşit.

Frunzişul se legăna acum şi, printre frunze, fiicele zănatice ale Zubalei întindeau către ea braţe strălucitoare. Zeiţa nopţii o privea de

sus, de pe bolta pe care-şi aşternuse mantaua albastră, iar lângă ea… Nu, învăţăcelul nu era numai un glas! O privea cu ochii lui, verzi ca două frunze de gheaţă. Faţa-i era smolită şi pletele negre.

— Ei bine? întrebă el, nerăbdător.

— Taci, spuse Lua.

Fiecare glas avea acum un chip. Şoapta neadormită a apei era o panglică tremurătoare, foşnetul frunzelor – mii de făpturi zbuciumate. Ameţită, Lua îşi duse palmele la ochi.

Atunci, în înălţimile ceţoasei Nartazuba, Ormag şopti ceva la urechea lui Pil.

— Cuvântul tău e în inima mea, susură şi strâmbul nart al şotiilor, grăbind să iasă pe marea poartă de ceaţă, de care Una şi Vam se aflau înlănţuiţi.

Şi Pil urcă îndată în foişorul de aur al lui Gorc, cocoşul ceresc, ce moţăia, aşteptând să vestească zorii.

— De ce întârzii, Gorc? strigă zeul cel strâmb.

Speriat, Gorc apucă trâmbiţa de argint a zorilor şi suflă de trei ori.

În adâncurile Mastazubei, Saian îl auzi şi porni fără zăbavă pe drumul lui ceresc.

Atunci lumina zilei scăldă fruntea Luei şi, uimită, fata îşi luă palmele de la ochi. Iar lumea o izbi cu toate culorile, de parcă trâmbiţe galbene, roşii, verzi o săgetau cu ţipetele lor. Puhoaie de culori îi înecară privirile. Toate nestematele pământului chiuiră şi focurile lor săltară-n horele florilor, în iureşul gâzelor, în neasemuita năvală a fluturilor, ce-i împroşcau pulbere de aur pe pleoape. Şi încă nu izbutise Lua să-şi vină-n fire, buimăcită de jocul scânteietor al curcubeielor, că văzduhul tremură, şi-n frunte cu Arata, fetele-păsări se-ntoarseră-n cetatea lor de cuiburi.

Fără voie, Lua îşi ridică privirile. Şi Arata scoase un ţipăt, căci aripile albe i se desprinseră din umeri. Ca o lebădă săgetată din zbor se prăbuşi din înălţimi regina, iar aripile albe căzură plutind şi-i acoperiră trupul, de parcă ar fi vrut să-l ferească măcar acum de ochii ucigaşi ai muritorilor. Şi-n vreme ce, plângând şi strigând, fetele-păsări se lăsau peste cuiburile lor, ascunzându-se de privirile Luei şi ale învăţăcelului, două trupuri albe – al Aratei şi-al unei alte fete-păsări, privită de învăţăcel – rămaseră nemişcate la picioarele copacilor *caru.*

Totul se petrecuse atât de fără veste, încât Lua nu pricepu îndată de ce odihnesc în iarbă trupurile albe. Ochii-i erau încă plini de luminile lumii. Şi, doar auzind vaierul fetelor-păsări, simţi cum inima-i îngheaţă de spaimă.

— Arata!

Ca ieşită din minţi, se aruncă din cuibul reginei şi, dacă învăţăcelul n-ar fi prins-o, s-ar fi zdrobit şi ea pe pajiştea în care bobiţele de rouă scânteiau. Învăţăcelul o coborî pe pământ. Şi Lua se repezi şi înlătură aripile albe, şi plânse peste trupul Aratei, şi sărută în neştire chipul drag, pe care niciodată nu-l văzuse.

Atunci pleoapele reginei se zbătură şi Arata îşi deschise ochii.

— Nu eşti tu de vină, şopti ea. Ura lui Ormag ne urmăreşte…

— Eu, eu te-am dat pradă Mastarei! gemu Lua.

— Taci, nu ştii nimic… Fereşte-te de ura lui Ormag!

În clipa aceea, nevăzută de Lua, Mastara se apropie. Arata-i văzu sclipind argintul capacelor tăcerii.

— Sărută-mă, Lua, şopti regina. Una, Vam, şi-acum eu plătesc preţul urii lui Ormag…

Rece, fără să-i audă vorbele, Mastara-i pecetlui pleoapele cu neagra-i pecete şi se depărtă apoi, nevăzută. Iar Lua plânse şi se tângui, în vreme ce fetele-păsări plângeau în cuiburile lor, plânse şi presără pulberea galbenă a uitării peste trupul Aratei şi-al tovarăşei ei, întinse acum în gropile pe care învăţăcelul le săpase.

Iar, când pământul o acoperi pe regina fetelor-păsări, învăţăcelul se apropie şi-o apucă pe Lua de mână.

— Să mergem, o îndemnă.

Dar Lua îşi trase mâna.

— Rău am făcut că te-am ascultat, spuse ea, arătând mormântul proaspăt. Nu te voi mai asculta, deci. Aici am trăit până acum, aici voi trăi până ce o mână prietenă va presăra şi peste trupul meu pulberea uitării…

Vorbind astfel, Lua apucă o şuviţă de păr şi şi-o aşeză peste ochi, începând a urca trunchiul de cremene al copacului în care-şi avea cuibul. Dar învăţăcelul nu înţelegea s-o scape din mână.

— Dacă nu vrei să vii de bunăvoie, ai să vii de nevoie, strigă el şi, cât ai clipi, scutură petecul negru tăiat din pielea bivolului jertfit lui Ormag.

Şi petecul negru se prefăcu într-un cort de piele neagră, în care Lua se pomeni închisă ca-ntr-un sac, alături de învăţăcel.

— Cinste lui Ormag, tună acesta, şi cortul prinse a sălta, de parcă firea nărăvaşă a bivolului negru l-ar fi îmboldit.

Înspăimântate la gândul că ar putea fi şi ele văzute de ochi muritori, fetele-păsări nu cutezară a se-mpotrivi. Plânseră doar, şi Lua le auzi glasurile chemând-o, le auzi tot mai înăbuşit, până ce depărtarea le-nghiţi cu desăvârşire.

— Pe acoperişul palatului din Zinu! strigă atunci triumfător învăţăcelul, iar cortul negru se răsuci în văzduh şi vâjâi, străbătând

întinderi neumblate, în vreme ce hohotele lui Ormag răsunau din înălţimile Nartazubei, aşa cum mai răsunaseră cândva şi peste capul lui Vam, omul cu inima arsă.

Şi zbură cortul din piele de bivol, pe care doar Saian îl întrecea în goană, zbură ca flamura neagră a unei oşti aducătoare de moarte, iar când Saian pătrunse în palatul din adânc al Mastarei, coborî şi el şi se lăsă pe acoperişul palatului din Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase.

În mijlocul cântăreţilor vestiţi, regele din Zinu se desfăta sub privirile viclene ale Zubalei. Ca o mare de spice se legăna şi unduia cântecul ceteraşilor, ca vestirea furtunii răsuna şuierul trâmbiţei, întrerupt de gâfâitul tobei. Cortul negru se opri la doi paşi de jilţul regelui, care se ghemui şi-şi astupă faţa cu poalele veşmântului.

Cântăreţii scăpară sculele măiestre.

— Zile fericite regelui! strigă însă învăţăcelul, dând în lături fâşia de piele ce-astupa intrarea cortului. Izbândă asupra vrăjmaşilor şi slavă marelui Ormag!

— Cinste şi slavă, răspunse după datină regele, coborând cu şovăială poala veşmântului şi cutezând a privi.

Atunci învăţăcelul înaintă cu un pas şi, trăgând-o pe Lua de mână, o zvârli la picioarele regelui.

— Cuvântul tău e în inima mea, rosti învăţăcelul plecându-se, de atinse acoperişul cu fruntea şi măturându-l cu pletele. Ai vrut să ştii cine cântă pe seară ca nimeni pe lume, şi, iată, robul tău ţi-a împlinit dorinţa: fecioara aceasta cânta în cetatea de cuiburi a fetelor-păsări, şi glasul ei e cel ce te-a vrăjit.

Astfel grăi, şi nările-i fremătară când auzi şoapta uimită a cântăreţilor vestiţi.

— Daţi-i o lăută de aur şi-un fluier de-argint, spuse regele, apoi o ridică pe Lua şi-o aşeză lângă el, pe-un scăunaş aurit.

Şi se miră, văzând-o înfăşurată doar în mantia părului negru, şi-un fior îl încercă, dând cu ochii de faţa ei, albă şi rece ca faţa Mastarei. Bătu din palme. O roabă se ivi.

— Îmbrăcaţi-o ca pe regină! porunci regele – şi, cât ai clipi, roaba se întoarse cu-o cămaşă ţesută din fire mai albe ca spuma laptelui şi cu o blană de jder.

Şi Lua fu îmbrăcată.

— Acum, spuse regele, farmecă-ne auzul, regină a cântăreţilor vestiţi! Şi se aşeză mai bine-n jilţ, îşi potrivi bărbia-n pumn şi se pregăti să asculte.

Privirile Luei lunecară încet pe faţa lui roşie, apoi trecură peste feţele

înverzite de ciudă ale vestiţilor cântăreţi, şi se opriră pe chipul învăţăcelului. Atunci îşi dădu capul pe spate şi închise ochii. Iar glasul i se înălţă în seară.

Cânta fără cuvinte, ca apa şi vântul, dar o durere atât de crâncenă se revărsa în şuvoiul glasului ei, o deznădejde atât de sălbatică-i ţâşnea din piept, şi sunetele pe care le scotea se-nlănţuiau atât de aspru, că regele din Zinu se ghemui din nou în jilţ, şi cântăreţii rămaseră cu gurile căscate. Iar roaba plângea în neştire.

Aşa cântă Lua, pe acoperişul palatului din Zinu, şi cântecu-i plutea peste slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase, pătrundea în case şi-n inimi, iar casele se cerneau parcă, şi inimile se strângeau, năpădite de tristeţe. Tot mai îndârjit se ridica glasul, tot mai puternic îşi striga durerea, şi cântecul fără cuvinte al Luei cucerea înălţimile, trecea slobod prin vămile văzduhului, urcând mereu. În van încercă Zubala să-l înăbuşe-n mantaua-i bătută cu stele. Strigătul pornit de pe pământ străbătu prin mantaua ei albastră şi ţâşni nebiruit înainte.

Înciudată, zeiţa nopţii, a făţărniciei şi a vrăjilor, îşi întinse braţul. Degetele-i lungi împunseră ca nişte suliţi văzduhul în dreptul Luei, în vreme ce-şi apropie inelarul de degetul mare.{20}

Dar vraja se frânse de aripile cântecului. Ameninţător, strigătul Luei urca prin liniştea beznei, iar Zubala-şi înfăşură mantaua-n jurul trupului şi, înspăimântată, pătrunse prin marea poartă de ceaţă, în adăpostul semeţei Nartazuba.

Atunci cântecul răsună cu putere în afara pereţilor de ceaţă şi, peste o clipă, glasul Luei se înălţă în larga încăpere, izbind feţele nartelor şi chipurile narţilor nemuritori. Şi, deşi nu auzeau niciun cuvânt, cu toţii înţeleseră strigătul îndârjit, pornit de pe pământ, cu toţii-l tălmăciră, şi-n fiecare dintre ei sună ca un ecou:

— Puternicul Ormag e duşmanul Luei!

— Lua! strigă Una, înlănţuită, iar Vam se zbătu deznădăjduit şi fulgere-i ţâşniră din priviri.

— Blestemată seminţie! scrâşni Ormag.

Nartele şi narţii încremeniseră, pe jilţurile lor de pâclă. Şi-ntocmai ca odinioară, când Vam pusese mâna pe marea secure de os a puterii, pereţii de ceaţă ai Nartazubei prinseră a se destrăma. Întunericul veşnic, mult mai bătrân decât narţii, începu a se ghici prin răriturile zidurilor înălţate din fumurile jertfelnicelor.

— Puternicul Omag e duşmanul lui Vam! strigă omul cu inima arsă, zbătându-se-n strânsoarea lanţurilor de aramă, iar glasul i se împletea cu glasul Luei, şi amândouă înspăimântau narţii, ce-ncepuseră să alerge de colo-colo între pereţii şubreziţi ai Nartazubei.

Braţul lui Ormag se înălţă, cu marea secure de os a puterii, dar călăreţul norilor negri îşi aminti că osul plesnise, izbindu-se de lespedea ce-acoperise trupul Unei, şi se temu să-l repeadă asupra Luei. Strigătele de răzvrătire zguduiau acum întreaga Nartazubă.

— Încă puţin, şi profeţia lui Vam se va-mplini, susură atunci Pil la urechea stăpânului narţilor nemuritori, care răcni:

— Sunt Ormag, şi numele meu e spaima!

Tunete cumplite se rostogoliră prin văzduh.

— Fireşte, susură Pil, dar pereţii de ceaţă ai Nartazubei se vor destrăma totuşi, iar tu te vei căi…

Privirile lui Ormag rătăceau neliniştite, Gurz, Ramal, Zubala şi toţi narţii de seamă alergau prin marea încăpere, tot atât de năuciţi ca narţii de rând. Una şi Vam se zbăteau, prinzând parcă putere, pe măsură ce zeii se pierdeau.

— Opriţi-o! tună Ormag. Să nu-i mai aud glasul!

Dar glasul Luei nu putea fi oprit. O verigă din lanţul ce-l ţinea ferecat pe Vam se rupse, şi omul cu inima arsă îşi simţi braţul slobod.

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam! strigă el triumfător, întinzându-şi pumnul către stăpânul narţilor nemuritori.

— Ce-mi dai dacă-i fac să tacă? întrebă atunci Pil, şi Ormag răcni, apucându-l de încheietura mâinii:

— Ce vrei?

— Mai nimic, susură nartul cel strâmb. O lună pe an să ţin eu marea secure de os a puterii.

Dar, abia apucase să-şi rostească dorinţa, că Ormag îl zvârli cât colo, şi Pil se pomeni dând cu fruntea de genunchiul lui Gurz.

— Tu?… bubui glasul de tunet al călăreţului norilor negri. Mastara! Să vină Mastara!

Birgun, crainicul lui Ormag, ridică fruntea; zadarnic încercă însă să se mişte, picioarele nu-l mai ascultau, iar aripile de liliac îi tremurau atât de tare, încât nu izbuti să le stăpânească. Şi cântecul Luei răsuna ca un chiot de biruinţă, şi pereţii de ceaţă ai Nartazubei se destrămau, văzând cu ochii.

— Gurz! Repede o săgeată, porunci Ormag.

Nartul războiului se scutură, ca trezit din buimăceală.

— Ucide! răcni el, iar strigătul de luptă însufleţi pentru o clipă mulţimea descumpănită a narţilor.

Îşi întinse braţul să apuce o săgeată din tolba ce-i atârna pe spate, dar braţul lui Vam fu mai iute. Omul cu inima arsă smulse tolba doldora de săgeţi necruţătoare şi, cât ai clipi, o zvârli din înălţimile Nartazubei, tocmai în apele întunecate ale Mării celei Mari, unde se iscară îndată

valuri cumplite. Mânios, Dumvur se arătă la faţa apei, dar cântecul Luei îl făcu degrabă să se cufunde în palatele lui, înălţate din lespezi de apă.

Cu şi mai multă putere se zbătea acum Vam, silindu-se să-şi rupă lanţurile, iar narţii gemură, şi vaierul lor grăbi parcă destrămarea pereţilor ceţoasei Nartazuba. Întunericul veşnic se furişă în marea încăpere.

— O lună pe an… mai nimic, susură Pil. Iar Nartazuba va rămâne!

Ca la un semn, nartele şi narţii nemuritori se aruncară la picioarele lui Ormag, şi strigătele lor jalnice se-nălţară, în vreme ce braţele întinse rugau:

— Îndură-te, leu cu gheare de criţă! Dă-i marea secure de os pentru o lună, şi Nartazuba va rămâne veşnic!

Iar, prăbuşit pe jilţul lui de pâclă, cu mantia de ger strânsă în jurul trupului, Ormag îi privea cu ochi sălbatici. Încercă să apuce rezemătoarea jilţului, pentru a se ridica în picioare, dar se întunecă la faţă şi rămase prăbuşit în jilţ: asemenea pereţilor de ceaţă, rezemătoarea prindea să se destrame.

— Fie, şopti Ormag. O lună pe an nartul cel strâmb al şotiilor, Pil, va ţine marea secure de os a puterii…

— Cuvântul tău e în inima mea, susură Pil.

Apoi, frecându-şi mâinile micuţe, se repezi din înălţimile Nartazubei, pe acoperişul palatului din Zinu, lângă jilţul regelui. Şi, în vreme ce Lua cânta, glasul i se auzi batjocoritor:

— Priveşte, cântăreaţă cu plete negre!

Uimită, Lua deschise ochii, şi cântecul i se frânse pe buze, ca retezat. Văzu înainte-i o făptură omenească, un schilod care-i întindea o piatră neagră[21]. Fără să ştie ce face, apucă piatra şi, în clipa în care o simţi în mână, schilodul din faţa ei pieri. Dar Lua nu mai avu vreme să se mire, căci – în palma ei – piatra zvâcni ca o vietate şi plesni. Iar din piatra cea neagră săriră picături de apă neagră, care stropiră faţa albă a Luei. Şi chipul fetei fu sluţit de pete negre.

Încrucişându-şi braţele pe piept, Lua rămase dreaptă, şi nimeni nu cuteză multă vreme să spargă liniştea, pe acoperişul palatului din Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase. Într-un târziu, regele se foi în jilţ, drept care mai-marele cântăreţilor îşi drese glasul.

— Fireşte, începu el, trăgând cu coada ochiului către rege, sunt cântece felurite pe lume…

Dar regele n-avea chef de vorbă. Cântăreaţa era acum slută, şi-apoi şi cântecul ei prea fusese înfricoşător. Înciudat, bătu din palme. Doi robi îl sprijiniră subsuori, petrecându-l către iatac, şi-ndată cântăreţii se făcură şi ei nevăzuţi; iar în ceata cântăreţilor, mândru de lăuta de aur şi

de fluierul de argint pe care le dobândise, învăţăcelul nici n-o învrednici pe Lua cu-o privire.

Şi Lua rămase singură, pe acoperişul palatului, scăldat în beznă. Atunci Zubala se ivi pe boltă. Fiicele ei zănatice ţesură un păinjeniş de năluci şi se prinseră-ntr-o horă deşucheată, căci aprigă era bucuria în marea încăpere a Nartazubei, unde pereţii de ceaţă se întregiseră şi Vam se afla din nou înlănţuit. Iar nartele şi narţii se-nghesuiau care mai de care în jurul lui Pil, sub vânăta privire posomorâtă a lui Ormag.

— Sfârşeşte odată cu Vam şi cu toţi ai lui, îi şoptise Zubala. Jocul e prea primejdios, stăpâne…

— V-aţi pierdut cu firea ca nişte nevolnici, scrâşnise Ormag. Tu nu cunoşti bucuria jocului, şi nu pricepi ce simt acum, văzându-l pe Vam din nou cu grumazul plecat…

— Dar timp de o lună pe an, Pil…

— Tăcere! Au nu mai sunt Ormag, şi numele meu a încetat a mai fi numele spaimei?

Atât de sălbatic bubuiră tunetele din glasul stăpânului narţilor nemuritori, încât Zubala-şi vârî capul între umeri şi se duse de-şi luă în primire locul sorocit pe boltă. Îndată, curioasă, privi către palatul din Zinu, pe acoperişul căruia n-o mai văzu decât pe Lua, stând în picioare, dreaptă şi cu mâinile încrucişate pe piept.

Iar hora zănaticelor fiice ale Zubalei se-nvârtea tot mai repede-n jurul Luei, horă tăcută, sclipind lânced. Inelul argintiu al umbrelor pieri apoi fără veste, şi Arata se ivi pe acoperişul palatului din Zinu.

Păşea neauzit şi-ntindea spre Lua, cu mustrare, un braţ neapărat de pavăza aripii albe.

— Te-am iubit, spuse Arata, oprindu-se la doi paşi de fata încremenită, ţi-am purtat de grijă, şi tu m-ai dat pe mâna Mastarei…

— Nu eu, Ormag…

— Minţi, spuse Arata. Nu vezi că minciuna ţi-a sluţit şi faţa? Închină-te marelui Ormag!

În clipa aceea inelul argintiu al umbrelor se-nchise din nou în jurul Luei, şi fiecare umbră avea faţa Aratei, care poruncea:

— Închină-te marelui Ormag! Închină-te marelui Ormag!

Repede, tot mai repede se-nvârtea inelul argintiu, alcătuit din nenumăratele trupuri ale Aratei, şi glasurile creşteau de la şoaptă până la strigăt, poruncind fără-ncetare, mereu şi mereu:

— Închină-te marelui Ormag! Închină-te marelui Ormag!

— Destul! strigă Lua, acoperindu-şi ochii cu braţul şi prăbuşindu-se în mijlocul horei sălbatice. Destul!

Zguduită de hohote de plâns, fata simţi deodată o mână prietenă

mângâindu-i pletele. Îşi ridică fruntea şi, la lumina Zubalei, văzu faţa roabei care-i adusese straiele regeşti şi care plânsese în toată vremea cât cântase acolo, pe acoperişul palatului din Zinu.

— Vino, spunea roaba. S-a făcut târziu…

Lua aruncă o privire în jur – umbrele ce-o chinuiseră nu se mai vedeau. Atunci, sfârşită, se ridică şi se lăsă călăuzită. Iar roaba o duse în încăperea roabelor regeşti, unde Lua adormi. Lacrimile însă urmară să-i lunece pe obraji încă multă vreme după ce Cadumal, feciorul Mastarei şi al lui Saian, îi suflase peste pleoape aburii fermecaţi ai somnului…

Iar roabele regelui din Zinu se trezeau îndată ce trâmbiţa de argint a lui Gorc vestea începutul unei noi zile. Odată cu ele se deşteptă şi Lua. La început nu-şi aminti niciuna dintre cumplitele întâmplări prin care trecuse, şi se miră că nu recunoaşte cuibul alb al Aratei. Nici roabele, ce zoreau în jurul ei, nu semănau cu albele fete-păsări.

— Şi-acum, ce-ai de gând?

Cunoscu faţa roabei care-mpărţise cu ea sărăcăciosul culcuş, şi amintirea a tot ce se petrecuse îi săgetă inima. Se privi în oglinda de aramă, spânzurată pe perete, şi-şi văzu chipul sluţit, mâncat de apa neagră ce ţâşnise din piatra pe care un schilod i-o întinsese.

— Mulţumesc pentru toate… Rămâi cu bine.

Roaba nu cuteză s-o oprească. Încet, cu paşi grei, Lua ieşi din încăperea roabelor regeşti, străbătu curtea palatului şi trecu pe poartă. Straja voi să-i aţină calea, dar Lua privi în ochi oşteanul, care se înspăimântă de chipul ei şi-o lăsă să treacă. Aşa, cu paşi grei, merse Lua pe uliţele din Zinu, slăvita cetate şi, fără a privi în lături spre casele cu stâlpi ciopliţi şi zugrăviţi în culori tari, ajunse la zidul cetăţii, trecu pe poartă şi se pomeni la marginea mării. Departe, în larg, se afla ostrovul pe care se înălţa *Clopotul lui Ormag,* dar Lua nu-şi întoarse privirile către Marea cea Mare.

Foşnetul frunzelor spune o poveste, mereu aceeaşi… De la el au învăţat-o oamenii. Şi-o spun în ciuda lui Ramal, care-ar da palate de marmură, să n-o mai audă, podoabe de-aramă, să-i piară amintirea, şi cupe de aur, s-o poată el singur uita.

Dar oamenii nu uită, Ramal, şi toţi spun povestea. Auzi-o!

Cât au dus-o picioarele, Lua a mers neabătută, întrebând din om în om de drumul către apa neadormită a Satei, lângă care se-nalţă trunchiurile de cremene ale copacilor *caru;* dar nimeni n-a ştiut să-i arate calea. Marea lui Dumvur foşnea batjocoritoare. Cuţitele scoicilor crestau tălpile Luei şi nisipul fierbinte i se furişa în rănile sângerânde. Când s-a prăbuşit, sfârşită de puteri, în faţa unei colibe acoperită cu stuf, ajunsese în satul pescarilor, Gargand.

Şi din colibă ieşea tocmai Braa, vrăjitoarea. Dând cu ochii de Lua, Braa îşi roti braţele pentru a alunga duhurile rele, dar, văzând că făptura lungită înainte-i nu piere, se apropie şi-o cercetă pe îndelete. Se miră de veşmintele regeşti şi de tălpile rănite ale fetei, se miră de semnele negre ce-i sluţeau chipul, dar Braa era bătrână, văzuse destule şi ştia că sub cerul lui Ormag încap mult mai multe decât în amintirea celui mai bătrân dintre bătrâni. Mozolindu-şi buzele uscate, o ridică deci pe Lua, o duse în colibă şi-i dădu să bea puţină apă în care fiersese trei fire de buruiană *stica,* smulse din trei locuri, în trei seri din cele trei luni ale anului, când Saian doarme mai mult{22}. Apoi îi spălă tălpile şi le unse cu untură de peşte. Apoi, îngândurată, se aşeză pe rogojină, aşteptând ca Lua să deschidă ochii.

— Zile fericite! spuse bătrâna, în clipa când pleoapele fetei tresăriră.

Dar nu se miră, văzând că lacrimile prind a-i curge pe obraji, şi o lăsă să plângă, mulţumindu-se s-o privească în tăcere. Într-un târziu, Lua îşi şterse ochii şi se uită în jur. Coliba vrăjitoarei era plină de lucruri ciudate, cioturi de lemne, ierburi, labe de vulpe, gheare de vultur şi aripi de liliac, dar într-un colţ, pe-o buturugă scundă, se afla un chip cioplit în piatră. Lua o recunoscu pe narta nopţii, a făţărniciei şi a vrăjilor şi, întorcându-şi privirile către bătrâna nemişcată, clătină din cap cu amărăciune.

— Prietenă a puternicei Zubala, grăbeşte şi afumă-ţi coliba{23}, iar înainte goneşte-o pe cea ce fără voie ţi-a trecut pragul! rosti ea.

Dar Braa oftă şi, în tăcere, se ridică, luă o bucată de pânză neagră, se plecă înaintea chipului de piatră al Zubalei şi-i acoperi faţa.

— Sunt bătrână, spuse apoi vrăjitoarea. În ceţoasele lor palate, narţii

nemuritori ştiu una, în colibele lor de pământ, muritorii, alta… Vorbeşte!

Şi Lua vorbi atunci, strecurând în urechile bătrânei Braa povestea fetelor-păsări şi-a morţii Aratei, viclenia învăţăcelului şi-a schilodului care-i sluţise faţa.

— Ura lui Ormag mă urmăreşte, încheie Lua, iar Braa se ridică atunci din nou şi luă o strachină de pământ, pe care o aşeză pe genunchii fetei.

Turnă în strachină o apă vânătă ca mantia lui Ormag şi atinse pleoapele Luei cu două gheare de vultur, poruncindu-i să nu deschidă ochii. Fata nu mai văzu nimic, dar simţi cum degetele uscate ale bătrânei îi apleacă încet capul peste strachina ţinută pe genunchi. Şi deodată, prin bezna pleoapelor, văzu. Toată viaţa lui Vam şi a Unei i se perindă pe dinaintea ochilor închişi, în hotarele câtorva clipe.

Când îşi ridică faţa, Braa clătină din cap. Chipul Luei strălucea ca atins de aripa unei puteri nemăsurate.

— Ai văzut? întrebă vrăjitoarea.

— Am văzut.

— Şi-ai înţeles?

— Am înţeles, spuse Lua.

Iar, spre mirarea bătrânei, se ridică în picioare şi-şi dădu capul pe spate. Apoi, nemişcată, începu să cânte. Dar cântecul nu-i mai era trist, ca cel pe care-l cântase pe acoperişul palatului din Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase, şi-n mlădierile glasului ei nu mai răzbăteau doar îndemnuri la răscoală. Fără cuvinte, asemenea apei şi vântului, Lua cânta acum măreţia omului, mândria celui ce se ştie mai puternic decât narţii nemuritori. Bătrânei i se păru că toată tăria pământului, a pietrei, a gliei şi a aramei, toată limpezimea ochiurilor de apă, a şuvoaielor şi valurilor sclipitoare, toată seva ierburilor şi copacilor, toată viaţa gâzelor, a dobitoacelor şi oamenilor de pe întreg pământul se adunase în făptura subţirică din faţa ei şi ţâşnea acum în cântecul Luei. Nu mai era doar un îndemn la răscoală, era Răscoala însăşi, marea înfruntare.

Adunaţi în faţa colibei bătrânei Braa, pescarii din Gargand ascultau cântecul Luei, şi femeile lor nu-i recunoşteau. Căci toţi păreau acum regi şi oameni de seamă. Năvoadele din spinare le luceau ca nişte-mpletituri de aur, harpoanele păreau lănci de-argint în mâinile lor, iar bietele legături ce le-acopereau şoldurile aduceau a cingători de-aramă. Şi li se păru că, dacă oamenii şi-ar ridica braţele, ar atinge întunecata Nartazubă, şi pereţii de ceaţă s-ar destrăma de la sine, şi lumea ar răsufla în cânt.

Sus, pe cer, Saian se oprise din drumul lui şi asculta. Şi îngroziţi

ascultau între pereţii de ceaţă ai Nartazubei şi narţii nemuritori, în vreme ce Ormag se încrunta, strângând în pumn marea secure de os a puterii.

— Nu mai aştepta, stăpâne, susură Pil.

Atunci Ormag îi făcu semn lui Ramal, iar nartul cântului şi jocului se apropie neliniştit. Stăpânul zeilor îi şopti ceva.

— Cuvântul tău e în inima mea, se închină Ramal şi, fără a pregeta, se azvârli, din înălţimile Nartazubei, tocmai în spinarea lui Saian.

— Porunca marelui Ormag! strigă Ramal. Du-mă pe pământ, în satul pescarilor, Gargand, acolo de unde porneşte cântecul ce zgârie urechile narţilor.

Răcnetul mânios al lui Saian făcu să tremure văzduhul. Dar pe drumul nevăzut al albăstrimii fără capăt, leul de aur începu să coboare, purtându-l pe Ramal, care stătea în picioare pe spinarea lui. Şi-acolo, pe pământ, în satul pescarilor, Gargand, oamenii rămaseră neclintiţi, dar închiseră ochii, neputând îndura strălucirea fără seamăn. Doar Lua cânta înainte, privind drept către pata orbitoare ce se apropia. Şi, iată, scăldat în baia de lumină, Ramal – în picioare pe trupul de aur al lui Saian – se opri înaintea Luei.

— Zile fericite lui Ramal, strigă Braa, iar nartul răspunse liniştit:

— Slavă marelui Ormag.

Lua se opri din cântat şi privi drept în ochii zeului. În clipa aceea năvoadele din spinarea pescarilor încetară a mai străluci, harpoanele fură din nou harpoane, şi legăturile ce-acopereau şoldurile oamenilor se vădiră a fi nişte zdrenţe. În clipa aceea femeile îşi recunoscură bărbaţii. Şi, ca la un semn, cu toţii se trântiră la pământ şi-şi plecară frunţile înaintea marelui zeu, care nu-i învrednici nici cu o privire, ci se întoarse către Lua.

— De mult, spuse Ramal, de mult n-am ascultat un cântec ca al tău. Am părăsit ceţoasa Nartazuba numai pentru a te vedea şi a mă întrece cu tine, cântăreaţă, căci singură printre muritori eşti vrednică să cânţi alături de mine.

— Ascult, spuse Lua.

— Ne vom întrece dar, iar învingătorul îl va robi pe învins, după datină. Să nu mai pierdem vremea, cântăreaţă! Vină degrabă la Zinu, slăvita cetate, unde se află cântăreţi vestiţi. Ei vor hotărî, şi noi ne vom supune.

— De ce la Zinu? întrebă Lua. Pescarii aceştia din Gargand m-au auzit cântând. Cântă şi tu, nart al cântului, şi hotărârii lor ne vom supune.

De la înălţimea leului de aur, Ramal aruncă o privire asupra spinărilor

plecate ale pescarilor şi ale femeilor lor. Zâmbi îngăduitor şi spuse:

— Fie. Ascultaţi, deci, oameni din Gargand!

Şi, fără a pune piciorul pe pământ, Ramal prinse a cânta numele lui Ormag, care e spaima. Aspru şi poruncitor răsuna glasul nartului. Apele-şi opriră curgerea, copacii încetară a mai foşni, iar oamenii-şi ţinură răsuflările, simţind cum sângele li se răceşte-n vine. Cu frunţile-n pământ, bărbaţii şi femeile se regăseau mărunţi, nevolnici şi goi. Puţini erau cei în care mai pâlpâia nedesluşit o strălucire tot mai stinsă, căci o mână uriaşă, grea cât cerul negru, acum, din pricină că Saian coborâse pe pământ, le apăsa grumajii.

Dar când apăsarea li se păru de neîndurat, fără veste, Ramal se opri din cântat.

Înfioraţi, necutezând să privească spre zeul scăldat în lumina orbitoare a lui Saian, pescarii tăceau.

— Hotărâţi, oameni din Gargand! strigă Ramal.

Atunci, în tăcerea stăpânită de numele lui Ormag, se auzi glasul răguşit al vrăjitoarei Braa:

— Sunt bătrână, grăi ea. În ceţoasele lor palate narţii ştiu una, în colibele lor de pământ, muritorii, alta…

Un oftat de uşurare scăpă din piepturile femeilor şi bărbaţilor din aşezarea pescarilor, Gargand, dar Ramal pufni dispreţuitor:

— Robi ai peştişorilor cât degetul! Scoica urechilor voastre-i mai surdă ca scoicile lui Dumvur… Să nu mai pierdem vremea, cântăreaţă, se întoarse apoi nartul către Lua. Aşa cum am spus, vom merge la Zinu, slăvita cetate, unde se află cântăreţi vestiţi. Ei singuri ştiu să hotărască-ntr-adevăr.

— Suntem în mâna narţilor, ca lutul în mâna olarului, şopti Braa, dar Lua zâmbi şi spuse liniştită:

— Strâmbă e legea narţilor, Ramal. Până şi vorbele lor, totuşi, sunt scrise pe tăbliţele Tarunei.

Atunci, chemată de cuvintele Luei[{24}], puternica nartă a dreptăţii se arătă în satul pescarilor, Gargand. Patru ochi avea Taruna, doi în faţă şi doi la spate, pentru a vedea tot ce se petrece, şi patru urechi, pentru a auzi tot ce se cuvine auzit în cer şi pe pământ. Bătrână ca Braa, dar nemuritoare, narta ţinea în mână o tăbliţă.

— Iată-mă, spuse Taruna.

— Slavă marelui Ormag, o-ntâmpină Ramal, iar Taruna răspunse posacă:

— Cinste şi slavă. Tu m-ai chemat?

— Eu te-am chemat, purtătoare a tăbliţei ce nu minte, spuse atunci Lua. Adevereşte că nartul acesta e robul meu, căci singur a hotărât că

învingătorul dintre noi îl va robi pe-nvins.

Şi, în tăcerea înspăimântată a celor din Gargand, Taruna îşi plecă ochii pe tăbliţa de care niciodată nu se desparte.

— Citeşte, slăvită nartă, o rugă Braa, în vreme ce o nădejde uitată pâlpâia în fundul ochilor ei.

— Citesc, spuse Taruna, dar Ramal începu să râdă:

— Ei bine?

— Învoiala dintre Ramal, puternicul nart, şi Lua, cântăreaţa, nu se află scrisă pe tăbliţa mea, spuse cu glas aspru Taruna. Cum ar putea un muritor de rând să robească un nemuritor?… Legea lui Ormag nu îngăduie asemenea nelegiuire, şi învoielile mergând împotriva legii lui sunt fum în vânt.

Grăind astfel, Taruna pieri din satul pescarilor, Gargand.

— Suntem în mâna narţilor, ca lutul în mâna olarului, oftă din nou bătrâna Braa, iar până şi ultima pâlpâire de nădejde i se stinse în priviri.

Saian, leul de aur, tăcuse în tot acest răstimp. Acum însă gemu înăbuşit şi-şi culcă, între labele groase, capul. Cu braţele încrucişate pe piept, Lua privea ţintă la Ramal.

— Să schimbăm învoiala, spuse repede nartul. Vom cânta încă o dată la Zinu, slăvita cetate, iar învinsul se va lega să nu mai cânte, vestind astfel biruinţa celuilalt.

— O asemenea învoială are putere? întrebă Lua.

— Pe marea secure de os a puterii, jur, spuse Ramal.

Atunci Lua încuviinţă şi, luându-şi rămas bun de la Braa, se aşeză pe umerii lui Saian. Iar leul de aur porni pe nevăzuta-i cale, şi-n scurtă vreme ajunse la Zinu, unde pătrunse, pe fereastra deschisă, în marea încăpere de sfat a palatului regesc.

Regele din Zinu şedea pe scaunu-i de piatră, străjuit de doi lei de piatră, cu boturile căscate, iar de-a lungul pereţilor zugrăviţi se-nşirau scaunele de lemn pe care şedeau fruntaşii. Cu toţii căzură-n genunchi şi-şi izbiră frunţile de duşumele, când lumina cerului pătrunse în încăpere.

— Adună-ţi, rege din Zinu, cântăreţii vestiţi, vorbi Ramal, căci aici, în palatul tău, vor trebui să hotărască între mine şi această cântăreaţă.

— Hotărârea e dată, strigă regele. Sau poate fi sub cerul lui Ormag cineva care se mai îndoieşte?

— Tăcere, spuse Ramal. Să vină cântăreţii.

Şi sosiră îndată cântăreţii vestiţi, iar printre ei sosi şi învăţăcelul, purtând într-o mână lăuta de aur şi-n cealaltă fluierul de argint, pe care le primise de la rege. Sărutară pământul între braţele nartului[25] sub privirile căruia trăiau şi, auzindu-i porunca, mai-marele cântăreţilor

spuse:

— Am ascultat cu toţii cântecul cântăreţei cu chip slut, şi nu socotim că-i nevoie să-l ascultăm din nou. Binevoieşte dar, slăvite nart, să ne desfeţi, pentru ca să ne putem învăţa urmaşii să cânte şi pentru ca să ne-nvrednicim să însemnăm ziua aceasta cu semnul bucuriei, în veac.

Şi Ramal cântă numele lui Ormag, care e spaima, şi glasul îi răsună aspru şi poruncitor. Trântiţi cu feţele pe duşumele îl ascultau regele din Zinu, fruntaşii sfatului şi cântăreţii vestiţi, iar cu toţii simţeau amara bucurie de a se regăsi mărunţi, nevolnici şi goi. Lipsiţi de gânduri, se strângeau în ei, aşteptând parcă o lovitură, şi aşteptarea li se părea nespus de dulce. Dar apăsarea sub care se aflau încetă fără veste: Ramal se oprise din cântat.

— Slavă marelui Ormag! strigă regele, nemaiputându-şi înfrâna avântul, iar încăperea vui de glasurile celor ce răcneau:

— Cinste şi slavă!

— Ce spune mai-marele cântăreţilor vestiţi? întrebă însă Ramal.

— Nu mai am grai, mărturisi mai-marele. Îngăduie-mi, nart al cântecului nepieritor, să-ţi sărut picioarele…

Şi, unind vorba cu fapta, cântăreţul se târî pe pântece până la Ramal şi-i sărută picioarele. Tăcută, cu braţele încrucişate pe piept, Lua privea.

— Aminteşte-ţi de învoiala noastră, îi spuse Ramal. De azi înainte nu vei mai cânta niciodată.

Dar Lua îl privi în ochi.

— Să biruieşti aşa, nu-nseamnă să te simţi învins? întrebă ea. Iar privighetoarea încetează a cânta pentru că măgarului i se pare că are glasul mai dulce?

Faţa lui Ramal se înverzi şi, pentru o clipă, o tăcere înspăimântată se lăsă în încăperea de sfat. Fruntaşii priveau duşumelele, cântăreţii rămăseseră cu gurile căscate.

— Am… am să te… bâiguia regele, ameninţând fata cu toiagul lui.

Atunci se auzi limpede glasul învăţăcelului:

— Dacă nu vrea să se supună, cântăreaţa poate fi silită, nu credeţi?

Un singur strigăt ţâşni din piepturile tuturor celor din încăperea de sfat, apoi glasurile li se-ncâlciră şi vorbele se-amestecară ca urmele multor săgeţi înfipte-n una şi aceeaşi ţintă.

— Strop de noroi, scrâşni Ramal, ai să-ţi muşti degetele şi-ai să blestemi clipa când ai venit pe lume!

Ca la un semn, cântăreţii vestiţi se năpustiră. Mâinile lor o înşfăcară pe Lua, şi-n vreme ce toţi o ţineau, învăţăcelul îi înfipse palma-n grumaz şi-o sili să-ngenuncheze şi să-şi plece capul înaintea lui Ramal.

Regele bătu atunci din palme. Şi se ivi în încăperea de sfat călăul.

— Smulge limba acestui şarpe şi dăruieşte-i cuminţenia pietrei, porunci regele, iar acolo chiar, în încăperea de sfat a palatului din Zinu, călăul împlini porunca.

— Acum nu va mai putea cânta, spuse mai-marele cântăreţilor, plecându-se înaintea lui Ramal.

— Dar braţele i-au rămas, răspunse nartul.

— Să i le tăiem! se repezi atunci regele din Zinu, şi călăul înaintă cu un pas.

— De ce? întrebă însă Ramal. Legea lui Ormag e dreaptă. Învăţăcelul acesta de ceteraş s-a vădit credincios. Dăruiţi-i lui braţele vinovatei, pedepsind şi răsplătind după lege!

Cu toţii încuviinţară atunci hotărârea nartului nemuritor, iar învăţăcelul îi sărută picioarele, punându-şi apoi capul sub talpa lui Ramal, în semn de supunere şi recunoştinţă. Fără să mai aştepte porunci, călăul scoase cuţitul şi crestă pe fruntea Luei semnul sângeriu al robiei.

— Acesta e câinele meu, rosti învăţăcelul, punându-şi palma pe creştetul Luei, iar toţi cei din încăpere răspunseră după datină:

— Acesta e câinele tău, am văzut.{26}

Numai Saian gemu din nou, clătinându-şi capul de aur, iar coama-i împrăştie săgeţi de lumină. Îndată însă nartul cântului şi jocului i se urcă din nou în spinare şi leul ceresc sări pe fereastră, ducându-şi pe nevăzute drumuri povara, până la marea poartă de ceaţă a Nartazubei. Aci se despărţi de Ramal şi porni iar pe zilnica-i cale, în vreme ce nartul pătrunse în Nartazuba, dând seamă lui Ormag de felul cum îi împlinise dorinţa. Şi se bucură călăreţul norilor negri, şi râsetele se-ncrucişară între pereţii de ceaţă, falnici şi groşi ca nicicând.

Iar în marea încăpere de sfat a palatului din Zinu, slăvita cetate, învăţăcelul se plecă înaintea regelui şi, împingând-o pe Lua, ieşi apoi cu ea din palat. Şi din nou străbătu Lua uliţele cetăţii, până ajunseră la locuinţa învăţăcelului, mică şi neîngrijită.

Şi se aşeză învăţăcelul şi zâmbi:

— Credeam că n-am să pot cânta vreodată ca tine… Voi cânta însă mai bine, roabă, pentru că tu nu vei mai cânta defel! Apucă-te şi mătură prin casă.

Dar, nemişcată, Lua îl privea.

— N-auzi? întrebă învăţăcelul. Şi deodată i se păru că privirile Luei, grele, se zbat pe faţa ai albă. Ce… ce faci? mai apucă să strige şi-şi duse mâinile la obrajii încinşi fără veste, de parcă privirile fetei i-ar fi pălmuit.

Dar, nemişcată, Lua îl privea.

Atunci inima învăţăcelului se aprinse de-o cumplită mânie. Braţul lui se întinse şi degetele-i apucară fluierul de argint, dăruit de regele din Zinu. Strigând, învăţăcelul se ridică şi se năpusti, izbind cu fluierul de-argint. Dreaptă şi nemişcată stătea Lua, privindu-l în ochi, în vreme ce loviturile plouau asupră-i, lăsând urme de foc pe pielea albă, fără a se feri, ca şi cum n-ar fi simţit nimic. Peşterile Mastazubei îşi revărsaseră bezna în inima ei, chinuri mai sălbatice decât cele mai negre chinuri scornite cândva de mintea fătarnicei Zubala o măcinaseră. Ce puteau însemna loviturile învăţăcelului, faţă de loviturile narţilor nemuritori, ura lui pe lângă ura lui Ormag? Dreaptă şi nemişcată îl privea Lua, iar trecutul şi viitorul ridicau înainte-i privelişti sfâşietoare.

Într-un târziu, istovit, învăţăcelul se prăbuşi la picioarele ei. Îndoit, turtit, fluierul de argint îi scăpă din mână. Atunci, fără a-i zvârli o privire, Lua păşi peste trupul întins pe rogojină, deschise poarta şi ieşi în uliţă.

Oamenii forfoteau, mânaţi de gândurile şi nevoile lor, carele scârţâiau, legănându-se pe roţile de lemn. Câinii lătrau după roaba cu straie regeşti, zdrenţuite. Şi Lua mergea încet.

Prin mijlocul cetăţii, pe-acolo unde curge apa Ritar, sunt ascunzişuri multe. Sălciile îşi despletesc pletele, arinii foşnesc, iar tufele ascund bolovanii cu păduri moi de muşchi, bolovanii îngropaţi în iarba înaltă. Nimeni nu se sinchiseşte de roaba cu faţa slută. Ca o umbră alunecă, iar pletele verzi ale sălciilor o ascund, aşa cum crengile copacilor *caru* o ascundeau în cuibul Aratei. E mult de-atunci? Câteva zile. Dar alta e Lua…

Pitită în ascunzişul luncii îşi priveşte într-un ochi de apă chipul sluţit de pete negre, de semnul robiei, şi se gândeşte la Una şi Vam, cărora le ştie acum povestea.

„Puternicul Ormag e duşmanul neamului lui Vam“, gândeşte Lua, nemaiputând rosti cu glas tare cuvintele. Şi degetele i se strâng pumn, degetele înfipte în pământul moale. Un boţ de pământ i-a rămas în palmă, şi Lua-l frământă fără să ştie. „Duşmanul lui Vam, duşmanul lui Vam”, gândeşte fata, privindu-şi în ochiul de apă chipul sluţit. Şi deodată sare-n picioare. „Vam e duşmanul lui Ormag! Sunt duşmana puternicului Ormag“.

O linişte deplină se lăsă peste lunca apei Ritar, ca şi cum undele, înfricoşate, s-ar fi oprit locului, ca şi cum vântul şi-ar fi ţinut răsuflarea. Şi-n clipa aceea, când, buimăcit, uriaşul Panca scăpă din ochi talgerul cerului şi acul cumpănii lumii se plecă înspre pământ{27}, când colţul acela de luncă ieşise de sub legea lui Ormag, Lua îşi descleştă degetele şi văzu lutul pe care-l frământase în palmă. Boţul negru părea

un omuleţ. Şi inima Luei se muie atunci, şi-o lacrimă-i căzu peste bucăţica neagră, mare cât unghia, ce-nchipuia faţa omuleţului. Şi boţul de pământ tresări, mişcând din ceea ce păreau a fi picioare, scânci ca un prunc şi începu să ţipe.

Necrezându-şi ochilor, Lua duse pruncul cel negru la sân. Şi iată, sânu-i era greu de lapte, iar pruncul începu să sugă. Cu fiece înghiţitură creştea şi, până să se poată Lua dezmetici, ţinea în braţe un băieţel dolofan, negru ca pământul din care fusese plămădit. Cu pruncul în poală se aşeză pe-un bolovan.

Dar, deşteptat din buimăceală de un tunet, în care recunoscu glasul lui Ormag, uriaşul Panca smuci cumpăna lumii şi talgerul puterii narţilor atârnă din nou mai greu decât talgerul pământului. Undele înfricoşatului Ritar porniră grabnic la vale şi Hudu, vântul, suflă în neştire, încovoind sălciile şi biciuind-o pe Lua cu pletele lor răvăşite.

Atunci, în amurgul mohorât lăsat peste luncă, o arătare pocită se ivi printre trunchiurile arinilor. Nemăsurat de slab, cu nasul ascuţit ca un vârf de suliţă, cu ochi bulbucaţi şi lipsiţi de gene, înveşmântat în aburi verzui, Suvava, duhul frigurilor, se apropie de Lua. Braţele uscate-i erau întinse şi-n mâini ţinea încordat arcul în care potrivise una dintre neiertătoarele-i săgeţi. Fără o vorbă, ochi pruncul cu pielea neagră, dar, înainte de a-i lăsa răgazul să-şi sloboadă săgeata, Lua se plecă, ocrotind cu trupul ei trupşorul copilului. Fluierând, săgeata cu vârf otrăvit i se înfipse în umăr, topindu-se îndată, aşa cum se topesc toate viclenele săgeţi ale lui Suvava, pentru ca nici o putere să nu-i poată sta împotrivă, lecuind acolo unde el răneşte. Şi, tot potrivit obiceiului său, Suvava se făcu nevăzut, de cum îşi zvârli săgeata, căci nu poartă cu el niciodată mai mult de una singură.

„Micuţule, micuţule, gândi Lua, privind pruncul acum adormit, ce te vei face pe lumea supusă lui Ormag?“

Şi inima i se frânse de jale la gândul că toţi narţii aveau să-i stea împotrivă, în vreme ce, neputincioasă, se va zbate în bezna unei peşteri a întunecatei, pe veci, Mastazuba.

„Tarbit, pui de negru; mai gândi Lua, cine-ţi va şterge lacrimile şi cine-ţi va astâmpăra foamea?“

Şi lacrimile o podidiră, ştiind că nimeni nu-şi va întinde braţul în apărarea pruncului cu piele neagră.

Aşa se chinuia Lua în lunca fricosului Ritar, în vreme ce sus, la adăpostul pereţilor de ceaţă ai Nartazubei, Ormag o privea şi-şi simţea inima bucuroasă, ca ogorul însămânţat şi stropit de ploaie.

— Birgun, desfă-ţi aripile de liliac şi zboară grabnic până la Zubala, porunci stăpânul narţilor nemuritori. Spune-i să lumineze mai bine

pământul, aşa ca Vam să nu piardă nimic din tot ce se petrece acolo, în lunca din mijlocul slăvitei mele cetăţi, Zinu.

— Cuvântul tău e în inima mea, rosti Birgun, crainicul, repezindu-se să-mplinească porunca, în vreme ce Vam se zbătea în lanţurile lui de-aramă.

— Strigă, şoricelule, râse Ormag. Desfată-mă cu gemetele tale şi răzbună clipele când te credeai la doi paşi de izbândă.

Dar niciun sunet nu trecu de pragul buzelor lui Vam, şi doar fulgere-i ţâşneau din priviri, ca nişte mute şi aprige strigăte de ură şi durere, în vreme ce Pil şontâcăia în jurul lui şi-n jurul Unei, strâmbându-se şi batjocorindu-le chinul.

— Am fost bună, Ormag, şi m-ai făcut cumplită, şopti Una, printre lacrimi. Oh, teme-te de ura celui cinstit, căci nu-i în cer şi pe pământ stavilă să-i poată zăgăzui puhoiul!

Ca buciumele din coarne de zimbru, cu care buciumă oştenii lui Gurz, aşa răsunară în marea încăpere a Nartazubei hohotele narţilor nemuritori. Şi, peste hohotele lor, înfricoşător până şi-n veselie, bubui glasul de tunet al călăreţului norilor negri:

— Zvârcoliţi-vă şi gemeţi sub călcâiul meu! Clănţăniţi ca dulăii părăsiţi în ploaie! Nu-i sunet de harfă mai dulce decât schelălăitul vostru, în clipa când ghearele durerii vă scurmă rărunchii… Ormag e numele meu, numele spaimei. Cântaţi!

„O, Ormag, eşti numele spaimei, cântară îndată nartele şi narţii nemuritori, şi-naintea privirii tale pământul tremură ca o căprioară, cumplit Ormag, secure de os a puterii!

O, leu cu coama zbârlită, cu piept de-aramă şi gheare de criţă! Tu, călăreţ al norilor negri, stăpânul crunt al bolţilor ceţoase, tu, cuibărit în slavă, hrănit cu fumul jertfelor de preţ, tu, cheie şi lacăt, îngăduie-ne sub tunetul glasului tău, acum şi-n nesfârşirea veacurilor, mereu!“

Cu nările umflate şi buzele strânse, Ormag asculta, săltând în palmă marea secure de os a puterii. Crăpătura îngustă, deschisă de mult, când securea se izbise de lespedea ce-acoperise trupul Unei, îl duru, de parcă inima lui plesnise. Posomorât, îşi întoarse privirile către pământ.

Acolo, scuturată de friguri, Lua îl legăna în neştire pe Tarbit. Fiicele zănatice ale Zubalei bântuiau în preajmă, iscând năluciri, şi Lua văzu apoi chipul, ca cioplit în marmură albă, al purtătoarei negrei peceţi.

— Nu încă, gândi. Măcar că zilele ce-ar urma ar fi amare ca pelinul, îngăduie-mi, puternică Mastara, să-l scot din greu pe Tarbit…

Dar Lua nu-şi putu rosti rugămintea, pe care capacele tăcerii i-ar fi oprit-o, oricum. Argintul lor fulgeră, când Mastara se plecă şi pecetlui

pleoapele fiicei lui Vam. Trezit, pruncul cu piele neagră începu să plângă.

Şi iată cum sfârşeşte cu jale şi povestea Luei, spre bucuria narţilor nemuritori; dar sfârşitul acesta e doar un început. Teme-te, Ormag, de tot ce va să vie, şi tu, seminţie a omului cu inima arsă, închină o lacrimă celei ce-a cântat răzvrătirea. Sfârşitul acesta e doar un început, căci de pe acum se ridică Tarbit, şi lumea-ncremeneşte, aşteptând.

Inima lui Tarbit

1) Sfârşitul slăvitei cetăţi

2) Cumpăna lumii

Cum s-a născut Ormag

Povestea uriaşului Panca

Sfârşitul slăvitei cetăţi

Femeile nasc prunci pentru viaţă, şi-n ochii pruncilor se oglindeşte lumea viitorului, cetăţile şi bucuriile care vor fi. Ochii pruncilor sunt limpezi, dar, întunecate, poftele narţilor.

Auzi?… Goarna lui Gurz răsună în văzduh şi regii-şi freacă palmele, socotind aurul din sânge. Pruncii de ieri se taie între ei. Unde li-s ochii limpezi, Gurz? Unde-au rămas cetăţile şi bucuriile ce trebuiau să fie?

Gurz râde, şi mamele plâng. O, răfuiala mamelor cu Gurz!

Cine poate spune pentru a câta oară în curgerea anilor Zubala îşi trase atunci capul îndărăt şi, strângându-şi mantaua albastră, se întoarse în palatu-i? Ca-n fiecare zi însă, leul de aur se ivi pe cer, lumea se trezi scăldată-n aurul razelor sale, iar Asta porni către albia fricosului Ritar, purtând într-o mână maiul de lemn şi legătura de rufe pe umăr.

— Vezi de nu-ntârzia, îi spuse Clam, olarul. Astăzi trebuie să-mi ard oalele, şi vreau să mă ajuţi…

— N-am mult de spălat, răspunse Asta.

Erau bătrâni amândoi, dar Vihta le muşcase inimile-n depărtata lor tinereţe, şi dragostea le rămăsese în inimi, ca o comoară îngropată cândva la rădăcina unui lăstar, ajuns cu anii mai înalt decât uriaşul Panca.

— Bine, spuse, deci, Clam.

Şi Asta se-ndreptă către locul unde obişnuia să-şi spele rufele, şi nu puţin se miră, auzind în luncă ţipete de prunc. Întotdeauna sosea cea dintâi la malul apei şi era mândră că niciuna dintre femeile întregii slăvite cetăţi Zinu nu izbutise nicicând să i-o ia înainte.

„Am îmbătrânit“, îşi spuse Asta, simţind îndată că-n dreapta maiul atârnă mai greu decât de obicei.

Dar acolo, printre tufele şi sălciile luncii, nu zări picior de femeie şi nu auzi nici bătaia vreunui mai, nici plescăitul rufelor ude. Apropiindu-se, văzu un prunc negru ca oalele afumate ale lui Clam şi o femeie întinsă în iarbă.

— Apără-ne, Taruna! strigă Asta, stupind repede în cele patru vânturi, pentru a alunga duhurile rele.

Şi, cum femeia întinsă în iarbă nu pieri, iar pruncul urma să ţipe înainte, îşi făcu inimă şi-ngenunche lângă ei. Mastara pecetluise pleoapele femeii, dar – în afara semnului întunecat al robiei, crestat pe fruntea moartei – Asta nu dădu peste nicio rană prin care viaţa să fi putut fugi.

— Şi, de pe urma semnului robilor, nu se moare doară, îşi spuse mirată.

Atunci se întoarse către pruncul cel negru şi tare se minună de neobişnuita lui înfăţişare. Dar, cum ţipa întruna, îl luă în braţe, nu înainte de-a face, peste trupul lui, semnul lui Saha.{28} Şi pruncul tăcu îndată şi se cuibări la sânul ei, iar Asta îşi simţi oasele bătrâne încălzite de primăvara vieţii. O clipă doar şovăi, apoi desprinse cu băgare de seamă blana de jder din jurul femeii căzute sub puterea Mastarei, înveli pruncul şi, lăsând în iarbă rufele şi maiul, grăbi către casă.

— Ai şi isprăvit? o întâmpină Clam. Şi ce porţi în braţe?

Îi povesti Asta peste ce dăduse în luncă, şi Clam se trase de barbă, mormăind cuvinte nedesluşite. Apoi tăcu îndelung.

— O, Clam, cum hotărăşti, aşa vom face, spuse Asta. Dar nu uita că niciun nart şi nicio nartă nu s-au îndurat să ne trimită urmaşi, şi cine poate şti dacă puiul acesta negru nu-i darul pentru care în van ne-am rugat şi-am adus atâtea jertfe…

— Puiul s-a născut în robie, răspunse încetişor olarul. Cândva stăpânul lui se va ivi…

— Apără-ne, Taruna! Roaba avea pielea albă ca şi noi. Pruncul acesta negru n-are părinţi şi, dacă vrei să mă crezi, o nartă l-a zămislit, de bună seamă. Recunoştinţa ei ne va auri bătrâneţile, Clam, chibzuieşte bine… Dar, fără îndoială, cum hotărăşti tu, aşa vom face.

Din nou chibzui Clam, din nou se trase de barbă, furându-l cu coada ochiului pe pruncul cu pielea neagră.

— Până şi robii, o, Asta, au dreptul să odihnească într-un mormânt, până şi trupul lor se cuvine acoperit cu pulberea galbenă a uitării. De ce să se afle că roaba a pierit? mai întrebă Clam. Cercetarea care s-ar face n-ar folosi acestui pui negru…

— Cuvântul tău e în inima mea, strigă femeia. Să mergem dar.

Şi aşeză Asta pruncul într-o copaie, în vreme ce Clam îşi lua sapa cu care obişnuia să-şi adune lutul pentru oale. Îşi vârî apoi în sân săculeţul de piele, purtând pe el pecetea, semnul înfricoşat al Mastarei, săculeţul în care fiece muritor păstrează pulberea galbenă a uitării, fără de care n-ar putea străbate pânzele focului negru ce-mprejmuie împărăţia din adânc a purtătoarei negrei peceţi.

— Întotdeauna mi-a plăcut să ies cea dintâi în uliţă, şi cine ştie dacă narţii n-au voit aşa, ca să mă pregătească pentru ziua de azi! spuse bucuroasă Asta. Vezi? Nu-i încă nimeni treaz în cetate…

— Grăbeşte pasul, mormăi Clam, zvârlind priviri piezişe în lungul uliţei, într-adevăr pustii.

Dar nevăzuţi de nimeni ajunseră amândoi în luncă, unde Clam sapă o groapă, aşternu pe fund ramuri verzi de salcie şi-o coborî pe Lua, presărându-i peste trup pulberea galbenă a uitării. Atunci începu să

plouă fără veste, căci sus, în marea încăpere de ceaţă a Nartazubei, Una nu-şi putuse stăpâni lacrimile.

— Iată o muritoare care nu va mai supăra nicicând narţii nemuritori, rosti Ormag, aşezându-se mai bine-n jilţul lui de pâclă.

— Nici ea, nici cântecele ei, susură Pil, privind batjocoritor către Ramal, care se prefăcea că-şi cercetează sandala.

Şi râdeau nartele şi narţii nemuritori…

Dar Asta şi Clam se întoarseră acasă şi priviră multă vreme la puiul negru, Tarbit, dormind în copaia lui, învelit în blana de jder. Apoi se apucară să încingă cuptorul, pentru a arde oalele pe care Clam le lucrase.

Şi Saian urcă şi coborî de mii de ori pe nevăzuta cale cerească, şi frunzele împodobiră sălciile şi arinii din lunca fricosului Ritar, pentru a se scutura la suflarea îngheţată a lui Hudu, şi anii trecură-n zbor, ca nişte săgeţi pierdute în noaptea fără de sfârşit a vremii…

Acum nimeni nu se mai minuna când Tarbit ieşea în uliţă, negru şi drept ca un stâlp de abanos, lemnul cel rar adus de peste mări şi pe care regele din Zinu, slăvita cetate, îl aşezase în *Clopotul lui Ormag,* ca toată lumea să-l poată vedea; înfăşurat în blana-i de jder, Tarbit era atât de frumos, încât cei ce-l întâlneau prindeau a zâmbi fără voie, bucuroşi de parcă li s-ar fi făcut un dar. Asta şi Clam erau acum bătrâni, bătrâni, şi Tarbit lucra singur la oale, singur încingea cuptorul, îşi zugrăvea şi-şi ardea oalele, singur le aşeza înaintea casei şi le schimba pe tot ce socotea de trebuinţă. Căci feciorul cu piele neagră se dovedise curând prieten cu lutul şi meşter cum nu se pomenise.

Într-un rând, când Tarbit se juca dus pe gânduri cu un bulgăre de lut, Clam îl auzi vorbind încetişor.

— Cu cine vorbeşti tu, fiule?

— Cu lutul, spuse Tarbit. Şi el îmi răspunde. Auzi?

Înspăimântat, bătrânul întrebă din nou:

— Şi ce-ţi spune lutul, fiule?

— „Porunceşte şi-ascult, căci suntem de-o seamă“. Aşa-mi spune lutul…

Atunci, clătinându-şi capul pleşuv, Clam se apucă de barbă.

— Ia să vedem, rosti el, socotind că ciudata nălucire a feciorului nu se va spulbera doar prin cuvinte. Porunceşte, fiule.

— Fă-te, lutule, un şoim, spuse liniştit Tarbit, în vreme ce degetele-i mai degrabă mângâiau, decât frământau bucata de pământ.

Şi Clam, olarul, simţi atunci un nod în gât, şi mâinile prinseră a-i tremura, căci bulgărul se zbătu o dată ca o făptură însufleţită, bucăţi de toată mâna căzură-n lături, şi un şoim de lut se ivi între degetele lui

Tarbit. Părea gata să-şi ia zborul, gata să-şi înfigă ghearele în prada pe care-o dibăcise.

Prăbuşindu-se-n genunchi, Clam atinse cu fruntea rogojina.

— Slavă narţilor nemuritori! şopti el, dar Tarbit îl apucă de subsuori şi-l ridică îndată.

— De ce te miri? întrebă el. Nu ţi-am spus, tată, că vorbesc cu lutul?

Dar Clam nu-i răspunse, ci, chemând-o pe Asta, vorbi tulburat:

— Mai ţii minte, Asta, ce mi-ai spus într-o dimineaţă, de mult, când pentru întâia oară feciorul nostru dormea în copaia lui de lemn?… Adevăr era în cuvintele tale şi, iată, nu mai putem tăcea. Puternica nartă, care i-a dat viaţă lui Tarbit, grăieşte prin degetele lui.

— E feciorul meu, strigă Asta, repezindu-se şi cuprinzând cu braţele gâtul lui Tarbit.

— A fost al nostru, spuse însă încetişor Clam – şi două lacrimi i se prelinseră, grele, pe obraji.

Iar, nepricepând nimic, Tarbit privea la amândoi. Atunci Clam îl apucă de mână şi vorbi cu glas răguşit, în vreme ce Asta plângea înfundat.

— Află, dar, fiule… oftă şi se opri o clipă, după care urmă: Află, dar, Tarbit, că noi nu suntem părinţii tăi…

Şi depănă aşa întreaga poveste, arătându-se încredinţat de obârşia nepământească a lui Tarbit, care-l ascultă în tăcere.

— Voi aţi fost părinţii mei, pe voi vă cunosc şi voi îmi veţi rămâne părinţi, spuse el, când Clam sfârşi. Apoi luă mâinile celor doi bătrâni şi le puse pe creştet, în semn de ascultare.

Şi plânseră Asta şi Clam lacrimi de fericire şi recunoştinţă, plânseră şi-şi îmbrăţişară feciorul, bucuroşi că fapta lor rodise şi Tarbit însuşi îi simţea într-adevăr părinţi. Iar Tarbit aşteptă până ce bucuria li se linişti, apoi rosti cu glas tremurător:

— Şi-acum… arătaţi-mi, rogu-vă, locul unde doarme femeia lângă care m-aţi găsit.

— Cuvântul tău e în inima mea, spuse Clam, şi bătrânii-l călăuziră până la mormântul Luei, năpădit de ierburile-nalte din lunca Ritarului.

Acolo, fără o vorbă, îl lăsară singur. Şi Tarbit smulse buruienile şi, luând în căuşul palmei puţină apă, o vărsă peste mormânt, spre mângâierea roabei adormită acolo şi despre care nu ştia nimic. Apoi se plecă şi culese un pumn din pământul ce-o acoperise pe veci. Iar în clipa când îl privi – înălţându-şi palma – Vam cel înlănţuit sus, în înălţimile Nartazubei, simţi arsura unei aprige dureri. Un fulger ţâşni din privirile lui, şi fulgerul izbi pumnul de pământ din palma lui Tarbit, fără a-i face rău flăcăului cu piele neagră.

Speriat, Tarbit scăpă bucata de pământ. Dar nimic nu se mai petrecu, lunca era liniştită ca-nainte, şi doar maiurile femeilor care-şi spălau rufele băteau când repede, când rar, ca nişte inimi speriate. Atunci se plecă din nou şi ridică bucata de pământ, dar care nu-i fu mirarea, văzând că fulgerul o arsese, de parcă ar fi fost un ciob de oală! Iar pe pământul acum întărit desluşi trei crăpături, ca trei semne săpate cu beţişorul de scris, şi semnele se-adunau în numele VAM.

— Vam? întrebă cu glas tare Tarbit – şi-n clipa aceea fulgeră din nou, pentru ca tunetul, glasul lui Ormag, să bubuie apoi îndată peste lunca fricosului Ritar, prelung şi înspăimântător, ca o prevestire.

Şi se întoarse îngândurat Tarbit şi-l întrebă pe Clam dacă auzise vreodată pomenindu-se de numele lui Vam, dar bătrânul îşi clătină capul şi nu-i ştiu răspunde. Şi frunze după frunze se scuturară…

Iar într-o noapte, când până şi străjerii adormiseră pe ziduri din pricina vrăjilor Zubalei, neamul Agranilor{29} îşi părăsi ciobacele, şi slăvita cetate Zinu se trezi către dimineaţă împresurată de oştile trăitorilor pe apă. Necutezând să-nfrunte tăria zidurilor groase ale cetăţii, cei din Agra se mulţumiseră s-o împresure, încredinţaţi că împresuraţii le vor deschide singuri porţile, atunci când foamea şi setea le vor veni de hac.

Iar pricina duşmăniei dintre Agra şi Zinu era un vis pe care Zubala îl trimisese regelui din Agra{30}, şi în care puternica nartă a nopţii îi grăise astfel:

— Până când, o, rege din Agra, vei răbda ca regele din Zinu să-şi bată joc de tine? Oare nu ştii că cei din Zinu îi numesc în derâdere pe Agrani mâncători de broaşte, atunci când voi aţi avea temei să le spuneţi mâncători de şobolani?… Ascultă porunca mea şi porneşte împotriva jalnicei cetăţi Zinu, pe care ţi-o voi dărui cu oameni şi ziduri, pentru ca popoarele să-mi cunoască puterea. Iar bogăţiile tale vor fi fără număr.

Astfel grăi Zubala, tăinuind pricina adevărată a urii narţilor împotriva slăvitei cetăţi Zinu; căci pricina era Tarbit, feciorul Luei, pe care Clam şi Asta îl scăpaseră de la moarte, şi pentru care narţii nemuritori hotărâseră pieirea cetăţii.

Dar regele din Agra nu auzise vreodată de seminţia lui Vam. Cumplită mânie deşteptară în inima lui cuvintele viclene ale Zubalei, şi nemăsurată încredere că poporul din Zinu va cădea sub călcâiul lui. De aceea, îndată ce Gorc sună din trâmbiţa de argint a zorilor, se grăbi să-şi adune sfătuitorii de credinţă, cărora le grăi bucuros:

— Iată, puternica Zubala ne dăruieşte poporul mâncătorilor de şobolani, din jalnica cetate Zinu! Şi, povestindu-le cum narta i se

arătase în vis, îi îndemnă să nu mai pregete, şi să se gătească de luptă.

— Slavă Zubalei! strigară sfătuitorii, iar, aflând îndată de porunca făţarnicei stăpâne a nopţii, poporul din Agra se ridică, amăgit de nălucirea prăzii.

Şi doar femeile, copiii şi bătrânii rămaseră în colibele de trestie în care Agranii îşi duc traiul, căci bărbaţii apucară coasele cu mânere lungi, ce le slujesc la tăiatul stufului, apucară arcurile şi săgeţile cu vârfuri alcătuite din oase de peşte şi, înălţând flamurile, se adunară în jurul marii pietre negre căreia i se închină, socotind-o întruchiparea Zubalei. Cum ţara li-i o ţară de apă şi puţin pământ, în care piatra lipseşte cu desăvârşire, cred vârtos că piatra neagră le-a fost anume trimisă de Zubala, în semn de dragoste şi deosebită preţuire; căci piatra aceea a căzut într-adevăr din cer, atunci când au întemeiat Agra. Iar pentru că puternica nartă nu primeşte jertfele muritorilor{31}, nici Agranii nu aprinseră vreun jertfelnic înaintea pietrei negre, ci preoţii lor se mulţumiră să-i arate armele luptătorilor adunaţi acolo, rugând-o pe Zubala să nu le piardă din ochi în vremea luptei şi să le dea biruinţă asupra vrăjmaşilor. După care mai-marii oştilor suflară în buciumele din coarne de bivol, şi luptătorii porniră la drum, în frunte cu regele şi sfătuitorii lui de credinţă.

Cât despre oamenii din slăvita cetate Zinu, dacă se treziră în zori şi văzură câmpia de dincolo de ziduri neagră din pricina trupurilor celor din Agra, se înspăimântară şi puseră mâna pe arme. Iar regele din Zinu urcă pe zidul cetăţii şi întrebă, după ce buciumaşii dădură semn:

— Ce poftiţi, oameni din Agra, şi pentru ce aţi împresurat cetatea?

Atunci păşi înainte regele din Agra.

— Ascultă, rege din Zinu, spuse el. Mai bine deschide porţile şi închină-mi de bună voie cetatea, căci, iată, puternica Zubala mi s-a arătat în vis. „Porneşte împotriva jalnicei cetăţi Zinu, mi-a poruncit Zubala, şi ţi-o voi dărui cu oameni şi ziduri.“ Aştept!

Dar regele din Agra nu ştia că, neîmplinind întocmai poruncile Zubalei, stârnise mânia narţilor nemuritori. Căci Zubala înadins îi adormise cu vrăjile ei pe străjerii din Zinu şi înadins potrivise ca oastea Agranilor să sosească în vremea nopţii înaintea zidurilor groase ale celor din Zinu, pentru ca năvălitorii să poată pătrundă în cetate, răpunând fără primejdie cât mai mulţi dintre muritorii în mijlocul cărora trăia Tarbit. Temându-se însă de ziduri, ca unii neînvăţaţi cu ele, Agranii se mulţumiseră să împresure cetatea, astfel că-n lumina lui Saian narţii nemuritori văzură din nou, din înălţimile Nartazubei, nevătămată, slăvita cetate Zinu. Şi cumplit se mâniară-n inimile lor.

— Aşteaptă, rege din Agra, spuse deci regele din Zinu, auzindu-i

cuvintele. Vom cere sfat puternicilor narţi.

— Bine, se-nvoi celălalt, încredinţat că răspunsul narţilor va-ntări porunca Zubalei. Aştept.

Şi regele din Zinu coborî de pe zid şi porunci îndată ca-ntregul popor din cetate să se adune în jurul altarului marelui Ormag. De zece ori câte o sută de tauri negri fură înjunghiaţi, şi fumul jertfelnicului sui până-n ceţoasa Nartazubă, unde Ormag pofti toate nartele şi toţi narţii nemuritori la ospăţ. Iar cercetând preoţii trâmba de fum văzură că suie drept şi-i plăcută narţilor şi întrebând regele din Zinu:

— Cuvine-se, puternice Ormag, să ne închinăm celor din Agra? niciun răspuns nu sosi din înălţimi.

Atunci întrebă din nou regele din Zinu:

— Cuvine-se, puternice Ormag, să înfruntăm jalnicii mâncători de broaşte şi să ne bucurăm de pradă?

Cu sufletul la gură asculta poporul din Zinu, slăvita cetate, şi iată că de astă dată Ormag răspunse din îndepărtata Nartazuba, şi tunetul, glasul lui Ormag, bubui năprasnic peste capetele tuturor celor adunaţi în jurul altarului. Căci narţii hotărâseră să-i nimicească pe cei din Zinu, pedepsindu-i totodată pe Agrani, iar, pentru ca lupta să fie cruntă, şi cumplită vărsarea de sânge, însufleţeau amândouă taberele cu amăgitoarea nădejde a biruinţei. Potrivindu-şi inelele şi lanţurile de aramă cu care-i erau încinse braţele şi pieptul, Gurz rânjea şi dinţii-i scăpărau prin desişul negru al bărbii.

Iar cei din Zinu suiră din nou pe ziduri, şi regele strigă batjocoritor:

— Ascultă, jalnic rege din Agra! Ia-ţi mâncătorii de broaşte şi piei dinainte-mi, câtă vreme săgeţile mele se milostivesc şi rămân în tolbă.

Atunci, socotind că narţii întunecă minţile celor pe care vor să-i piardă, regele din Agra răspunse:

— Jalnic mâncător de şobolani, o, rege din Zinu! Am să mătur podelele palatului tău, târându-te de picioare, pentru ca barba să-ţi adune colbul şi buzele să-ţi spele duşumelele.

Aşa se înţepau în cuvinte regii, aţâţând mânia din inimile lor, şi tot aşa se luau în râs oştenii, batjocorindu-se. Iar rănile pricinuite de vârfurile cuvintelor, deşi nevăzute, le prevesteau pe cele, sângeroase, ale vârfurilor de săgeţi.

Şi, când ura tuturor se înteţise ca focul hrănit cu vreascuri, cei doi regi îşi ridicară securile de luptă, buciumele din coarne de zimbru strigară şi flamurile se înălţară.

— Zubala! Zubala! Ucide! răcneau cei din Agra, în vreme ce oamenii din Zinu răspundeau:

— Ormag! Ucide! Ormag!

Când cel dintâi stol de săgeţi se risipi, urletele răniţilor se amestecară cu răcnetele de luptă. Tăcuţi erau doar cei pe care Mastara îi şi primise în răcoarea peşterilor ei din Mastazuba.

Şi, după obicei, vitejii se repeziră îndată, încercând să pună mâna pe cele dintâi trupuri ale duşmanilor căzuţi. La adăpostul scuturilor lor de piele, Agranii se apropiară de ziduri şi se năpustiră asupra celor pe care săgeţile lor îi prăbuşiseră; cei din Zinu ieşiră printr-o poartă micuţă şi, apăraţi de ai lor, se repeziră către duşmanii ce se apropiaseră prea mult de ziduri, plătind cu sânge preţul îndrăznelii. Peste o clipă, cei dintâi morţi din Agra se aflau în Zinu, acolo unde năzuiseră să intre biruitori, cei dintâi căzuţi din Zinu fuseseră târâţi în tabăra Agranilor.

Atunci iureşul bătăliei se curmă vremelnic şi preoţii apucară vechile cuţite de piatră, cântând cântecul lui Gurz, pe când luptătorii îşi izbeau scuturile. Şi-n amândouă tabere cuţitele de piatră ale preoţilor deschiseră coliviile piepturilor celor căzuţi, şi scoaseră din ele păsările roşii ale inimilor, pe care le închinară puternicului nart al războiului. Şi-n clipa aceea, umbra lui Gurz se ridică, uriaşă, pe cer.

— Slavă, Gurz, răcniră luptătorii, înălţându-şi suliţele, şi bătălia începu pentru a doua oară, necruţătoare.

Căci însuşi nartul războiului, chemat prin jertfă inimilor, însufleţea acum oştile; norii săgeţilor acopereau strălucirea lui Saian şi strigătele se ridicau până sub pereţii de ceaţă ai Nartazubei, de unde nartele şi narţii nemuritori urmăreau încleştarea.

Iar Tarbit se aflase pe zid dintru-nceput, asemenea tuturor flăcăilor din Zinu, slăvita cetate. Odată cu ceilalţi îi luase în râs pe duşmani, odată cu ceilalţi îşi slobozise săgeţile, căci liniştea bătrâneţilor Astei şi ale lui Clam atârnau de biruinţa asupra Agranilor. Dar când trupurile tovarăşilor lui începură a cădea de pe culmea zidurilor şi când pietrele se înroşiră de sângele celor cu care se jucase în lunca Ritarului, inima lui Tarbit se strânse de durere. Iar când cuţitele de piatră ale preoţilor smulseră inimile roşii din piepturile duşmanilor căzuţi, flăcăul se întrebă dacă nu cumva săgeata lui îi răpusese şi se simţi vinovat faţă de mamele necunoscute, de parcă fiecare dintre ele ar fi fost întruchiparea Astei.

„Dar au pornit împotriva noastră“, îşi spuse, încercând să aprindă din nou flacăra mâniei în inima lui. Şi un glas neauzit îi răspunse atunci, ca şi cum doi oameni ar fi grăit în el:

„Oare nu narţii i-au îndemnat? Şi, iată, plătesc îndemnul narţilor cu sânge…“

Nelegiuit era glasul, şi Tarbit privi în jur, întrebându-se dacă şi alţii-l auziseră. Ceilalţi răcneau însă înainte, şi umbra uriaşă a lui Gurz le

întunecase feţele, îndărătul cărora nu mai rămăsese loc pentru gânduri. Atunci, mirat, dădu să înstrune o săgeată, dar tolba-i era goală. Şi mâna-i întâlni în tolbă doar bucata de lut ars, pe care fulgerul săpase cuvântul VAM.

Pipăi Tarbit ciobul. Şi glasul care osândise narţii răsună acum puternic, sub osul frunţii lui:

„Narţii ne-au îndemnat. Noi plătim cu sânge, iar narţii nemuritori se desfată, privind. Narţii…"

— Nu mai am săgeţi, îi spuse Tarbit vecinului şi, coborând de pe zid, grăbi să ajungă acasă.

Înlăcrămată-l întâmpină Asta, şi Clam îi întinse un maldăr de săgeţi, căci olarul îşi schimbase meşteşugul, încercând să fie de ajutor, pe măsura puterilor lui, în vremurile de cumpănă prin care slăvita cetate trecea.

— Ia-ţi lopata, tată, şi adă grabnic cât mai mult lut din luncă, porunci însă Tarbit, nevoind măcar să privească săgeţile şi afundându-se în atelierul părăsit.

Acolo, în mijlocul încăperii, se ridica o movilă de pământ, înfăşurată-n cârpe ude. Şi zvârli Tarbit cârpele, iar degetele-i prinseră a mângâia lutul, în vreme ce buzele-i şopteau rugător:

— Fă-te, lutule, un om.

Atunci lutul răspunse, ca de obicei:

— Porunceşte, şi-ascult, căci suntem de-o seamă!

Şi movila de pământ se zbătu o dată ca o făptură însufleţită, bucăţi de toată mâna căzură-n lături şi un om de lut se ivi între mâinile lui Tarbit. Părea gata să-şi mişte buzele, gata să pornească la drum.

— Învie, omule de lut, se rugă Tarbit, iar omul îşi descleştă fălcile şi răspunse:

— Porunceşte şi-ascult, căci suntem de-o seamă.

Şi învie omul de lut, şi-şi întinse braţele de parcă s-ar fi deşteptat dintr-un somn de veacuri, şi-şi dezmorţi picioarele înţepenite. Atunci pătrunse-n încăpere Clam, vestind că adusese pământul cerut. Dar când dădu cu ochii de omul de lut şi-l auzi grăind cuviincios: „Zile fericite, tată!" se prăbuşi în genunchi şi izbi rogojina cu fruntea.

Numai că Tarbit nu-i lăsă răgaz pentru mirare şi-l rugă să aducă întruna pământ, cât mai mult pământ din lunca Ritarului, în care dormea roaba lângă trupul căreia fusese găsit. Şi Clam îl ascultă, iar Tarbit lucră neobosit, plămădind zece oameni de lut. Toţi zece semănau între ei, şi pe toţi zece îi călăuzi flăcăul către zidul cetăţii, unde urcară cu toţii şi, apucând câte un arc, începură a slobozi săgeată după săgeată.

Iar văzând cei din Zinu ce soi de luptători le adusese Tarbit, dădură slavă marelui Ormag, şi până şi regele din Zinu îi făgădui flăcăului răsplată bogată. Numai că Tarbit rămase tăcut.

Şi se înapoie în atelierul lui şi munci zi şi noapte, până ce oamenii de lut luară pe creasta zidurilor locurile tuturor apărătorilor slăvitei cetăţi şi până ce toate mamele din Zinu putură dormi în pace. Mândri erau acum Asta şi Clam, şi-n sfatul bătrânilor cuvântul olarului atârna greu. Dar ciudă şi ură colcăiau în inimile narţilor nemuritori.

Şi ciuda narţilor nu mai cunoscu margini când, din înălţimile ceţoasei Nartazuba, văzură că Tarbit nu încetează a plămădi lutul. Zeci şi zeci de oameni de lut făurea acum flăcăul, trudind noaptea, neştiut în ascunzătoarea atelierului. Şi iată că într-o noapte când, ostenită, Zubala nu ieşise din palatul ei, Tarbit deschise poarta cetăţii, păzită doar de oamenii de lut, şi trimise în tabăra Agranilor luptătorii de lut pe care-i plămădise în taină. Iar în zori, când lupta se încinse, oamenii de lut din Zinu se războiau cu oamenii de lut din Agra, şi nicio picătură de sânge nu mai curse, nici un vaiet nu mai răsună, şi Mastara, care venise nevăzută în carul ei de-argint, se întoarse în întunecata-i Mastazuba, fără să fi pecetluit o singură pereche de pleoape.

Zburau săgeţile dintr-o parte şi dintr-alta în neobişnuita tăcere a câmpului de luptă şi străbăteau trupurile de lut, fără a le căşuna vreun rău. Aşa, cu săgeţile înfipte în ei, oamenii de lut păreau nişte arici uriaşi, acoperiţi de ghimpi împodobiţi cu pene; cozile săgeţilor le ieşeau din piepturi, din frunţi şi din ochi, dar, nepăsători, luptătorii trăgeau înainte.

— Ce fel de război e acesta? strigă mânios Gurz, înfăţişându-se înaintea lui Ormag. Oare narţii vor răbda batjocura, îngăduind ca blestemata seminţie a lui Vam să li se pună pururi curmeziş?

Şi-şi mişca Gurz braţele, şi lanţurile-i de aramă zornăiau, în vreme ce nartele şi narţii nemuritori strigau pe-ntrecute:

— Să-nceteze batjocura aceasta!

Atunci bubui între pereţii de ceaţă tunetul, glasul lui Ormag, şi cu toţii tăcură, aşteptând.

— Sloboade, Gurz, o săgeată asupra neruşinatei cetăţi Zinu, porunci Ormag, iar Gurz nu se lăsă rugat, ci, încordându-şi arcul, repezi neiertătoarea-i săgeată.

Nouă sute nouăzeci şi nouă de oameni se prăbuşiră atunci pe uliţele pedepsitei cetăţi Zinu, pentru a nu se mai ridica nicicând. Scăpară cu viaţă doar cei aflaţi prin case şi puţini, foarte puţini din cei de pe uliţa palatului regesc. Scăpă şi Tarbit, pe care narţii-l păstrară pentru o răzbunare ce trebuia să rămână în amintirea tuturor, drept pildă. Dar printre plecaţii în peşterile Mastazubei se aflau şi Asta şi Clam, care

vorbeau în uliţă cu vecinii, lăudându-şi feciorul fără pereche.

Un vaier nesfârşit se ridică din cetate, şi locuitorii se prăbuşiră cu feţele-n praf, căci nu era nimeni să nu ştie că moartea din văzduh e pedeapsa narţilor nemuritori. Şi, dacă-şi plângeau morţii, oamenii plângeau şi cetatea ce chemase asupră-i mânia ceţoasei Nartazuba.

Iar, printre cei ce plângeau, Tarbit se pomenise singur în lunca Ritarului, unde săpase mormântul Astei şi al lui Clam, alături de vechiul mormânt al roabei neştiute. Încurcate, negre ca vălul Mastarei erau gândurile ce-i treceau prin minte. Durerea-l săgeta şi mânia împotriva narţilor îi apăsa inima. Privea ciobul de lut ars de fulger. Şi-n clipa aceea răsună în cetate Chemarea cea Mare, vestind că poporul e poftit la adunare.

Încet, cu paşi grei, se îndreptă către piaţa neagră de oameni. Preoţii întrebaseră narţii de ce s-au mâniat pe Zinu, slăvita cetate, şi-naintea tuturor, acum, aveau să vestească răspunsul nemuritorilor.

Fumegau altarele şi, înveşmântaţi în straie vinete ca mantia de ger a călăreţului norilor negri, preoţii aşteptau tăcuţi lângă altare. Atunci regele din Zinu îşi ridică securea, şi oamenii încremeniră în genunchi.

— Oricare-ar fi, cuvântul lui Ormag e în inimile noastre, rosti cu glas tare regele din Zinu. Grăiţi, oameni sfinţi, şi ajutaţi-ne să ne-ndreptăm, cu o clipă mai devreme, greşeala.

Cel mai bătrân dintre preoţi ieşi înainte:

— Ascultă ce porunceşte Ormag! „Pentru ca mânia narţilor nemuritori să adoarmă şi jertfele voastre să-mi fie plăcute, pedepsiţi-l, oameni din Zinu, pe cel ce-a cutezat să se înalţe deasupra narţilor, plămădind cu mâinile lui ticăloase oameni de lut, după chipul oamenilor de pe pământ. Sunt Ormag, şi numele meu e spaima! Iar preţul răscumpărării voastre e acest Tarbit, pe care-l veţi jertfi. Am zis.“

Şi bubui atunci tunetul peste capetele celor din Zinu, şi flacăra altarelor se stinse.

— Cuvântul lui Ormag e în inimile noastre, spuse regele, în vreme ce poporul tăcea, împărţit între teamă şi durere.

Căci oamenii ţineau la Tarbit.

Dar regele făcu un semn, şi ostaşii pe care flăcăul îi cruţase îl înconjurară fără a se hotărî totuşi să pună mâna pe el. Ceea ce văzând, regele îşi ridică din nou securea şi strigă:

— Porunca lui Ormag e lege pentru noi. Dar gânditu-v-aţi, viteji apărători ai slăvitei cetăţi Zinu, că acest Tarbit nu s-a mulţumit doar să-nfrunte narţii nemuritori, ci – vânzând Agranilor pe aur şi vite ticăloşii lui oameni de lut – a trădat şi cetatea, în care a văzut lumina lui Saian? Moarte vânzătorului!

— Minciuna zboară mai repede decât săgeata, spuse Tarbit.

Încruntaţi, ostaşii-i răsuciră mâinile la spate şi-l târâră către altare, în vreme ce poporul striga, învălmăşindu-se.

— Iar acum, oameni sfinţi, împliniţi porunca marelui Ormag, îndemnă regele; dar preoţii se sfătuiră, şi cel mai bătrân dintre ei rosti cu glas tare, astfel ca toţi să-l poată auzi:

— Jertfa răscumpărării trebuie să fie curată. Luaţi omul ce urmează a fi jertfit şi-nchideţi-l în templul lui Ormag, unde va posti trei zile şi trei nopţi. Iar în zorii celei de a patra zile sângele-i va curge pe altar, după lege.

Şi se făcu precum poruncise, şi Tarbit fu închis într-o încăpere dosnică a templului, în vreme ce luptătorii urcau pe zidurile cetăţii, poruncind oamenilor de lut să plece unde-or vedea cu ochii, pentru a nu mai abate asupră-le moartea din văzduh. Dar oamenii de lut nu păreau să-i audă. Cu mişcări potrivite, nici repezi nici încete, struneau săgeată după săgeată, şi săgeată după săgeată pornea din arcurile lor, zburând către oamenii de lut din tabăra Agranilor. Atunci aşteptară cei din Zinu până li se sfârşiră săgeţile şi, unindu-şi puterile, începură a prăvăli de pe culmea zidurilor apărătorii de lut, luându-le locurile. Şi oamenii de lut se fărâmară.

— Slavă marelui Ormag! dădură cuvânt luptătorii, dar curând avură pricini să se căiască de fapta lor.

Căci Agranii, în rândurile cărora Gurz nu-şi trimisese ucigătoarea săgeată, lăsară mai departe oamenii de lut să lupte cu oamenii de carne şi sânge din Zinu, ale căror săgeţi nu pricinuiau nimănui vreun rău. Ca dinţii unui pieptene se răreau acum apărătorii slăvitei cetăţi, şi regele din Agra îşi freca palmele, bucuros de izbânda apropiată…

Cât despre Tarbit, ura împotriva narţilor, care se jucau cu vieţile oamenilor, ca băieţii cu arşicele, ura-i întuneca privirile, în chiar templul stăpânului narţilor nemuritori. Pentru ce pecetluise Mastara pleoapele Astei? Pentru ce pecetluise pleoapele lui Clam? Pentru ce-i stârnise Zubala pe Agrani, şi Ormag pe cei din Zinu? Pentru ce trebuiau să plângă atâtea mame şi să se ucidă între ei atâţia bărbaţi, care nu se ştiau şi nu-şi făcuseră niciodată vreun rău?

— Pentru ce? strigă Tarbit, în singurătatea temniţei lui. Şi zvâcni din tot trupul, ca o coardă. Atunci auzi un zgomot uşor. Ceva căzuse, pesemne, pe lespezile de piatră ale temniţei, şi flăcăul se plecă, ridicând îndată ciobul ars de fulgerul ce-ntipărise în lut cuvântul VAM. La lumina ce venea de la fereastra deschisă într-unul din pereţii de piatră, sus, acolo unde nu putea ajunge, Tarbit privi ciobul. Apoi îl strânse-n pumn, şi pumnu-i ameninţă un duşman nevăzut:

— Cât timp trăiesc, nu veţi avea linişte, o, narţi! le făgădui Tarbit.

Dar narţii nu-l auziră, căci cu toţii priveau din înălţimile Nartazubei cum cei din urmă apărători cădeau de pe zidurile slăvitei cetăţi Zinu, aşa cum nemuritorii doriseră. Şi nu-l văzură pe Tarbit ridicând o lespede din podeaua temniţei, nu-l văzură scurmând cu degetele, cu unghiile, nu-l văzură adunând o movilă de lut şi mângâind-o, nu-l auziră vorbindu-i încetişor:

— Fă-te, lutule, un vultur.

— Porunceşte şi-ascult, căci suntem de-o seamă, răspunse lutul, şi movila se zbătu o dată, ca o făptură însufleţită, bucăţi de toată mâna căzură-n lături şi un vultur de lut se ivi între palmele lui Tarbit.

Şi nu văzură narţii nici cum vulturul de lut îşi încearcă aripile, nici cum flăcăul i se urcă în spinare şi prinde a se ridica până la fereastra înaltă, zburând apoi afară. Căci în clipa aceea Agranii ţâşniră de după oamenii de lut şi, răcnindu-şi strigătul de luptă, năvăliră asupra cetăţii lipsită de apărători. Şi straşnic se bucurară narţii când cei dintâi Agrani se căţărară nestingheriţi pe culmea zidului, îşi dădură drumul în cetate şi-şi deschiseră singuri porţile.

Regele din Agra alerga în fruntea puhoiului de trupuri ce se răspândi pe uliţele slăvitei cetăţi Zinu, pătrunzând în case şi măcelărind bătrânii, în vreme ce femeile şi copiii erau adunaţi pentru a fi însemnaţi cu sângeriul semn al robiei. Şi narţii se veseliră de jaful ce începu, şi-şi arătară unii altora trâmbele de foc! Iar fumul ce creştea din slăvita cetate Zinu, care-n van se-adăpostise îndărătul zidurilor ei groase, fumul negru îi împiedică să vadă vulturul de lut ce se avânta în văzduh cu Tarbit.

Şi plânse Tarbit cu lacrimi de sânge pieirea cetăţii, plânse văzând convoiul nesfârşit al celor târâţi în robie, în urma carelor încărcate cu pradă şi cu chipurile nepăsătoare ale narţilor nemuritori, pe care Agranii le duceau în Agra. Dar vulturul de lut zbura înainte – şi curând pieri în marea fără greutate a cerului.

Precum făgăduise, regele din Agra măturase podelele palatului din Zinu cu barba vrăjmaşului şi le spălase cu buzele lui.

Oamenii n-au fost ce sunt, nici narţii. Pecetea uitării acoperă trecutul, şi pe uitare se bizuie narţii. Dar focul mocneşte sub spuză.

Ca o flacără vie e omul; o flacără uitată…

Aprinde-te, faclă! Arzi cum ţi-e dat şi soarbe îndată din tot ce narţii tăinuiesc la umbra puterii lui Ormag!

Aprinde-te, inimă! O, foc al inimilor roşii…

Şi se-mplini în vremea aceea sorocul, şi Ormag trebui să-i încredinţeze lui Pil marea secure de os a puterii, aşa cum făgăduise: timp de o lună de zile strâmbul zeu al şotiilor avea să fie stăpânul narţilor nemuritori. Dar, neputând îndura să se supună altor porunci decât celor pe care singur le dădea, Ormag hotărî să se ascundă în palatul Zubalei, în toată vremea cât ceţoasa Nartazuba va cunoaşte stăpânirea nevolnicului ce se slujise de-o clipă grea, pentru a-i smulge puterea. Din jilţul de pâclă al lui Ormag, Pil împărăţea, deci.

O nouă rânduială se-nstăpânise în marea încăpere a Nartazubei, căci Pil punea mereu la cale câte-o şotie, şi, dacă narţii râdeau mult mai des decât înainte, nu puţini erau cei pe seama cărora se râdea şi care nu aveau îndreptăţire să fie veseli. Printre aceştia, Gurz dădea numeroase prilejuri de glumă, căci, puternic dar prost, nartul războiului nu se putea apăra. Şi tocmai când nartele şi narţii nemuritori făceau haz pe seama lui Gurz, căruia Pil îi pitise săgeţile, ceaţa tremură în dreptul marii porţi a Nartazubei şi vulturul de lut se ivi deasupra jilţurilor de pâclă.

Ca înăbuşite de neagra pecete a Mastarei se stinseră râsetele narţilor, şi-n tăcerea neliniştită ce învălui Nartazuba, doar strigătul Unei fulgeră:

— Tarbit!

— Ei bine, da. Sunt Tarbit şi-am venit să vă cer socoteală, o, narţi! spuse triumfător flăcăul cu piele neagră.

Iar numai ivirea unui muritor, acolo unde muritorii sunt preţuiţi mai puţin decât stropul de noroi, era o înfruntare a legii lui Ormag. Şi, ca în urmă cu ani, pereţii de ceaţă ai Nartazubei prinseră a se destrăma.

Buimăciţi, nartele şi narţii priveau către Pil, aşteptând de la el mântuirea. Dar zeul cel strâmb se temea să repeadă marea secure de os, atât pentru că ştia acum şi el că osul plesnise, cât şi pentru că Ormag i-ar fi putut lua în nume de rău pieirea muritorului ce prelungea jocul început cu Vam. Zubala nu era acolo, să-l lege pe Tarbit cu una dintre vrăjile ei, iar săgeţile lui Gurz fuseseră ascunse şi, oricum, Pil îşi spunea că nu-i nimerit să poruncească uciderea flăcăului.

— O, Vam, ajută-l! strigă Una din nou, şi Tarbit se îndreptă către

omul înlănţuit.

— Vam? strigă şi el, întinzându-i ciobul de care nu se mai despărţea. Numele tău a fost ars de fulger pe lutul acesta?

— Eşti os din osul meu, Tarbit, spuse Vam, zbuciumându-se-n strânsoarea lanţurilor de-aramă.

O spărtură ameninţătoare se căscă atunci într-unul din pereţii de ceaţă ai Nartazubei, şi narţii gemură, văzând dincolo de ea întunericul fără sfârşit.

— De ce sunt oamenii aceştia înlănţuiţi? strigă Tarbit.

— E o poveste lungă, susură glasul lui Pil. Dar eu am să ţi-o spun, voinice…

Aşa, cu vorbe mieroase, încerca Pil să-l liniştească, în vreme ce căuta înfrigurat un mijloc de scăpare. Dar Una strigă deznădăjduită:

— Nu-l crede, nu-l crede, Tarbit! Minciuna doarme sub limba narţilor… Ormag şi Dumvur ne-au înşelat pe noi, Ormag şi Ramal ne-au ucis-o pe Lua, care te-a născut, Ormag şi Pil te vor răpune şi pe tine!

Ca de piatră stăteau acum narţii, şi pereţii Nartazubei se destrămau. Dar cuvintele Unei îl buimăciseră pe Tarbit.

— Lua? bâigui el, şi o ceaţă i se puse pe ochi.

Neînchipuit de dulce suna numele celei pe care n-o cunoscuse, numele mamei! Simţi o sfârşeală şi se prinse cu amândouă mâinile de gâtul vulturului de lut, de pe spinarea căruia nu coborâse.

Atunci Luf, feciorul lui Dumvur şi măruntul nart care porunceşte peştilor în năvoadele cărui pescar să intre, Luf se folosi de clipă şi, pe la spate, zvârli peste Tarbit năvodul de care nicicând nu se desparte. Înviorați, narţii se repeziră şi-nchiseră năvodul, prinzându-l pe Tarbit în ochiurile viclene, din care nimic nu poate scăpa. Iar vulturul fu prins şi el, odată cu flăcăul.

— Ce stai? Ucide! răcni Gurz, repezindu-se cu pumnul ridicat, dar Pil îl opri, înălţând marea secure de os a puterii.

— Muritorul acesta e bunul lui Ormag, aminti nartul cel strâmb.

— Şi vrei să-l laşi să plece? strigară-ntr-un glas nartele şi narţii nemuritori, încă înspăimântaţi.

— Tăcere! porunci stăpânul lor pentru o lună. Apucă, Birgun, năvodul şi du-l pe viermele acesta în tainiţa cea mai uitată de pe fundul întunecat al lumii, pentru a aştepta acolo pedeapsa pe care i-o va hotărî Ormag. Cât despre ciobul ce poartă numele lui Vam, sfarmă-l când sfarmi şi vulturul de lut!

Şi-n van se strădui Tarbit să sfâşie ochiurile năvodului, în van plânse Una şi se zbătu Vam. Birgun îşi desfăcu aripile de liliac şi zbură cu prada încredinţată lui, în vreme ce pereţii de ceaţă ai Nartazubei se-

ntregeau mai repede decât se destrămaseră, în vreme ce râsul subţirel al lui Pil se-mpletea cu hohotele mulţumite ale narţilor de seamă, cu chicotelile sfioase ale narţilor mărunţi. Şi, pentru întâia oară, Luf se bucură de preţuire.

Iar dacă ajunse sub talgerul pământului, pe care uriaşul Panca nu-l scapă din vedere nici ziua, nici noaptea, se furişă Birgun pe fundul întunecat al lumii, acolo unde totul e sterp şi vânăt, tărâm pustiu din hăurile căruia s-a ridicat puterea lui Ormag. Şi-n bezna nesfârşită nici nu prinse de veste Tarbit când Birgun îi smulse din mână bucata de pământ ars de fulgerul ochilor lui Vam. Apoi se pomeni apucat şi izbit de colţurile pietroase ale fundului de lume şi, când se dezmetici, vulturul de lut pierise de lângă el. Împlinind porunca lui Pil, Birgun sfărâmase ciobul, odată cu vulturul ce fusese în stare să-nfrunte tăriile. Şi numai spaima, numele lui Ormag, cutreiera acum întinderile sterpe pe care, fără voia lui, ajunsese Tarbit.

Atunci hăurile vuiră şi, cutremurându-se, înţelese cu durere trista poveste a lumii de demult, aflată din ecourile izbite de bolţile întunecate.

Cum s-a născut Ormag

E mult, atât de mult de-atunci, încât numai povestea mai poartă pe aripile ei albastre amintirea… Nimeni nu despărţise încă cerul de pământ, uriaşul Panca încă nu veghea cumpăna lumii, căci nimeni n-auzise de Ormag.

Cerul şi pământul erau una. Un singur popor trăia în cer şi pe pământ, bucurându-se de veşnica strălucire a lumii roşcat-aurie ca pieliţa mărului de aur *maun.* Nu se ştia de noapte, nu se ştia de somn. Nu se ştia de moarte. Ca o singură, nemăsurat de mare grădină, lumea înflorea în slavă şi cânt, sub aripile nevăzute ale Vihtei. Căci, dintre toţi locuitorii Nartazubei, singură pasărea de fum a dragostei se pomenea, pasărea pe care Ormag a silit-o să-şi plece înainte-i capul subţire, dar de muşcătura căreia până şi călăreţul norilor negri se teme.

Şi nu se aleseseră, pe-atunci, bogaţii de săraci şi robi, oamenii fiind bogaţi şi liberi deopotrivă, iar cugetele ne-ntinate şi inimile uşoare lengăduiau, oricând voiau, să zboare…

Şi se afla printre cetăţile fără număr ale lumii cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat. Şi-ntr-unul dintre palatele de aur, păstrate pentru fecioarele cetăţii, trăia fecioara Dlada.

Aurii ca ochii tuturor oamenilor de atunci erau ochii Dladei, iar Vihta însăşi îi zugrăvise, cu penele ei, sprâncenele. Gingaşe ca nişte păsări erau mâinile Dladei. Şi când, asemenea tuturor oamenilor nemuritori, îşi îmbrăca straiele de *slam* auriu, părea o floare de aur.

Şi iată că sosi sărbătoarea Vihtei, şi toţi locuitorii cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, se adunară-n poiana din afara cetăţii, purtând ramuri înverzite. Şi corul fecioarelor cânta. Puterea dragostei, iar în fruntea alaiului lor sălta{32} Dlada.

Bărbaţii şi femeile – căci bătrâneţea, sora morţii, nu se ivise încă printre oameni, şi pământenii rămâneau veşnic în putere – bărbaţii şi femeile se aşezară-n cerc, închizând cu trupurile lor poiana. Cu toţii aveau tobe şi fluiere şi, când fecioarele îşi sfârşiră cântul, bărbaţii prinseră a bate din tobe. Atunci, chiuind, veniră-n zbor, peste coroanele copacilor, flăcăii. Ca un fulger de aur strălucea şuvoiul trupurilor tinere, şi fulgerul atinse mijlocul poienii, pentru a ţâşni apoi din nou, ridicându-se de la pământ. Şi-acolo, în văzduh, jucară flăcăii, ca o ploaie de foc, închipuind truda mugurilor şi a florilor, biruinţa rodului. Femeile aşezate în poiană suflară apoi în fluiere şi, iată, fecioarele se înălţară şi ele, intrând în jocul flăcăilor. Unduirea trupurilor lor îmblânzi fulgerele mişcărilor celor dintâi.

Şi, după obicei, în văzduhul de deasupra poienii, atunci, de sărbătoarea Vihtei, fecioarele şi flăcăii chemaţi să-ntemeieze un cămin se văzură pentru întâia oară. Nevăzută fâlfâia din aripi Vihta. Şi, una câte una, perechile coborau în poiană, ţinându-se de mână, căci, nesupusă încă poruncilor lui Ormag, pasărea de fum a dragostei alcătuia perechile cu rost şi nu se întâmpla să sădească dragostea în inimi nepotrivite, nici să aprindă două inimi pentru o a treia.

Iar Dlada sosi în poiană odată cu Fin, fruntea flăcăilor din cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat. Pe măsură ce coborau, perechile ocoleau poiana, trecând pe dinaintea bărbaţilor şi femeilor ce băteau din tobe şi suflau în fluiere, pentru ca toţi să-i poată vedea, cunoscând că Vihta îi legase. Şi totul se petrecu după obicei, şi cea din urmă pereche mai avea să coboare, când se întâmplă ceva ciudat. Lip, flăcăul strâmb din pricină că-n copilărie se schilodise, căzând pe fereastră, Lip coborî singur în poiană şi se repezi către Dlada, apucând-o de mâna stângă, în vreme ce Fin îi şi ţinea dreapta. Şi nu prinseră oamenii să-nţeleagă neobişnuita purtare a lui Lip, când o văzură pe fecioara Alabuz coborând singură-n poiană, deşi era limpede că Lip ar fi trebuit s-o petreacă, ei doi rămânând cea din urmă pereche.

Cum de greşise Vihta, muşcându-l pe Lip de inimă şi sădind într-însa dragostea pentru Dlada, pe care abia o legase de Fin, cum de-o uitase pe Alabuz, nimeni nu ştie. Poate că jocul flăcăilor, mai aprig atunci ca nicicând, o zăpăcise, şi-n iureşul trupurilor aurii nu se mai descurcase, poate cântecul şi unduirea fecioarelor să fi fost mai pline de vrajă ca altă dată… cine ştie? Destul că greşise, iar muşcătura Vihtei n-are leac.

— O, Lip, frate, încetează a mai ţine mâna Dladei, spuse Fin. Vezi bine că Vihta a greşit, şi inima Dladei nu te cunoaşte…

— Dar eu o cunosc, omule!

— Calcă-ţi pe inimă, Lip, îl rugă şi Dlada. Iar, dacă mă iubeşti cu-adevărat, nu turna pelinul amărăciunii în cupa bucuriilor de azi…

O suflare îngheţată îl cuprinse atunci pe Lip, şi mâna lui scăpă mâna Dladei, şi poiana întreagă se-nvârti cu el.

— Nu te întrista, Lip, grăiră bărbaţii ce-alcătuiau sfatul cetăţii – şi el le auzi cuvintele ca de la mare depărtare, căci marea vuia în scoica urechilor lui. Nu se cuvine să-ntârziem bucuria tuturor perechilor din pricina uneia singure… Dar sfatul se va aduna chiar mâine, chibzuind ce dezlegare poate afla. Aşteaptă până mâine.

Şi fiecare bărbat apucă atunci mâna femeii sale, fiecare flăcău mâna fecioarei ce-i fusese hărăzită, şi cu toţii se ridicară-n văzduh, plutind lin către steaua Vihtei[33], acolo unde oamenii sărbătoreau legământul dragostei. Şi-n poiană rămase doar Alabuz cu Lip.

Tăcută-n toată vremea stătuse Alabuz, căci inima neînvrednicindu-i-se de muşcătura Vihtei, fecioara nu cunoscuse durerea. Doar ciuda şi ruşinea-i îmbujoraseră obrajii, dar ciuda şi ruşinea sunt mute.

— O, Lip, spuse deci Alabuz, atunci când se încredinţă că nimeni nu-i mai poate asculta cuvintele, fii sigur că, dacă Vihta ar fi hotărât cum se cuvine, ochii nu ţi-ar fi fost acum înneguraţi! Cât de veseli am fi zburat cu ceilalţi… Aşa, partea ta e durerea, partea mea, ruşinea.

— Numai pentru că sunt schilod, strigă Lip, trântindu-se-n iarba poienii şi ascunzându-şi faţa-n palme. O, dacă eram drept ca Fin!

— Eu te-aş fi iubit aşa cum eşti, spuse Alabuz. Dar, desigur, nu ştiu cum gândeşte Dlada…

— Vai, ştiu prea bine, gemu Lip. De n-aş fi ştiut!

Atunci Alabuz se lăsă în iarbă şi, apropiindu-şi buzele de urechea lui, şopti pătimaş:

— Ruşinea noastră, o, Lip, ne înfrăţeşte, şi iată de ce cutez să-ţi picur în ureche gândul pe care nu m-aş încumeta să ţi-l împărtăşesc cu glas tare: şi dacă sfatul cetăţii nu va afla dezlegare ruşinii noastre?

— Nici nu e cu putinţă…

— Aşa-i? Te-ai gândit şi tu, deci… Ei bine, ascultă părerea mea. Dacă sfatul nu ne va putea ajuta, ne vom ajuta singuri!

Mirat, Lip îşi ridică fruntea şi o privi. Ciudat scânteiau privirile fecioarei! Căci până-ntr-atât se-aseamănă înfăţişarea patimilor, că ura-i aprinsese privirile, asemenea dragostei.

— Să trecem peste cuvântul sfatului? întrebă Lip.

În clipa aceea se ivi în poiană Bolob, giuvaergiul. Nu se înălţase cu ceilalţi, şi-i pândise-n toată vremea pe Alabuz şi Lip, ascuns pe după trunchiul unui copac.

— Să vă faceţi dreptate, spuse el. Tu, Lip, alege doi bărbaţi pricepuţi, dintre cei ce te privesc cu bunăvoinţă şi, după întoarcerea tuturor pe pământ, înainte de adunarea sfatului, veniţi cu toţii să chibzuim.

— Unde? întrebă Lip, fără a se mai împotrivi. Ştii bine că dacă se află…

— Nimeni nu va afla vreodată, căci locul pe care l-am ales îi îndepărtează până şi pe cei mai viteji.

— Nu ştiu decât un singur asemenea loc… şopti Lip, simţind din nou o mirare fără margini.

— Întocmai.

Tăcut, flăcăul rămase pe gânduri. Şi nici unul dintre ei nu mai rosti un cuvânt, şi se despărţiră în tăcere. Căci locul ales era o peşteră rece şi întunecată, deschisă-n malul de piatră ce sprijinea spatele cetăţii cu

palate de aur şi porţi de rubin, Naat. Şi nimeni, de când se ţinea minte, nu se apropiase de Peştera Rece, din care ieşeau miasme.

Şi iată că la vremea potrivită, Alabuz – sosită cea dintâi – îl văzu pe Lip apropiindu-se cu trei bărbaţi, pe care-i recunoscu îndată. Erau Lamar, cântăreţul, Zrug, cel ce pierduse cea din urmă întrecere la trântă, cu care se încheia sărbătoarea Vihtei, şi Bolob, giuvaergiul cel gras, meşter în ciocănitul aurului.

— Gânduri bune! o întâmpină Lip, dându-i bineţe, aşa cum se obişnuia atunci, dar Alabuz râse scurt şi fără veselie, iar Lip îşi dădu seama că urarea nu-i era potrivită.

— Gânduri iscusite, ură Bolob, făcându-i cu ochiul.

Intrară cu toţii în peştera neprimitoare, înfrângându-şi neplăcerea, dar, după câţiva paşi, Alabuz şovăi.

— Înainte, spuse Zrug.

— Abia mai pot răsufla, îşi ceru iertare fecioara.

Cu toţii gâfâiau, ca după un urcuş anevoios, iar întunecimea peşterii îi umplea de adâncă mirare, ca pe unii obişnuiţi cu veşnica lumină roşcat-aurie a lumii de atunci. Stârniţi de glasurile lor, liliecii începură a se roti, izbindu-i cu aripi moi şi ţipând ascuţit. Fiece cuvânt şi fiece ţipăt răsunau de nenumărate ori sub bolţile negre, ca şi cum guri nevăzute s-ar fi grăbit să le poarte mai departe, mereu mai departe, până-n fundul întunecat al lumii. Căci ştiau cu toţii că peştera răspunde într-adevăr în hăurile necercetate ale adâncurilor, şi fusese nevoie de straşnice temeiuri pentru ca fiecare dintre ei să se-ncumete în văgăună.

Îi unea necazul împotriva sfatului cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat. Lamar, cântăreţul, învăţase ani mulţi să cânte din fluier şi ceteră, dar sfatul socotise că-i vrednic doar să bată toba, şi nu-l îngăduise în rândurile cântăreţilor vestiţi. Zrug, luptătorul, pierduse întrecerea la trântă, şi era încredinţat că sfatul nu hotărâse drept, iar Bolob, giuvaergiul, aflase că podoaba de aur, pe care o lucrase pentru cea mai frumoasă pereche unită de Vihta, fusese înlocuită de sfat cu o alta, a unui meşter socotit mai dibaci. Cât despre Alabuz şi Lip, păţiseră ruşinea cunoscută.

— Nu credeţi că ne putem opri? întrebă deodată Bolob. Am înaintat de ajuns, şi nimănui nu-i poate da prin minte să ne caute aici…

Iar toţi ceilalţi încuviinţară şi se aşezară pe câte o piatră. Dar, în clipa aceea, o lumină ciudată prinse a pâlpâi, ceva ca un abur sau ca o apă vânătă îi învălui, şi li se făcu fără veste atât de frig, încât începură să clănţăne din dinţi. Îşi desluşeau feţele în lumina tulbure, şi feţele li se păreau necunoscute. Ar fi vrut să se ridice de pe pietrele reci, dar picioarele nu-i ascultau. Cuvintele li se stingeau pe buze. Şi fiecare

simţea cum o mână de gheaţă-i cuprinde inima, care prinse a bate repede, repede, apăsată de strânsoarea nemaiîncercată.

Cu toţii văzură că aburul sau apa vânătă are margini mişcătoare şi vine din fundul peşterii, căpătând o culoare din ce în ce mai vie.

Ceaţa vânătă le pătrunse în gură, în nări, şi-o sorbiră fără voie, simţind-o cum li se răspândeşte în trupurile îngheţate. Dar stropi de sudoare le broboneau pe frunte. Şi cu toţii tresăriră când Zrug prinse a vorbi cu un glas care era şi nu era al lui:

— De la începuturile lumii mă târâi pe fundul cel mai întunecat al pământului…

— … aşteptând, urmă Lamar.

— N-am nume în lumina aurie, spuse Alabuz.

— … dar voi îmi veţi da un nume, întregi Lip.

— Ormag! strigă atunci Bolob, şi înţeleseră cu toţii că aburul vânăt pusese stăpânire pe ei şi vorbea prin gura lor, înţeleseră că aduseseră în lumea oamenilor o putere tainică şi primejdioasă.

Iar în inimile lor îngheţate se răsuciră îndată simţăminte pe care nici unul, niciodată, nu le încercase.

„Pe veci, pe veci am să rămân fecioară", îşi spuse Alabuz.

„Singur şi de batjocură voi fi de-a pururi", îşi spuse Lip.

„Au să-mi ia până şi toba", îşi spuse Lamar.

„Toţi mă vor birui", îşi spuse Zrug.

„N-au să-mi mai dea aur", îşi spuse Bolob.

Şi, pentru întâia oară, cunoscură puterea şi numele spaimei, Ormag. Iar, când grăiră, Ormag grăi cu buzele lor:

— De aici înainte voi fi mereu cu voi…

— … în voi…

— … şi vă voi însemna cu pecetea mea…

— … căci sunt Ormag…

— … şi numele meu e spaima![34]

Şi, cunoscându-le spaimele, le făgădui Ormag împlinirea celor mai ascunse dorinţe, dacă-i vor asculta poruncile, iar toţi cinci jurară, scriind pe peretele peşterii, cu sângele lor, jurământul. Atunci le spuse Ormag ce au de făcut.

Şi, dacă ieşiră din peşteră, spaima ieşi odată cu ei la lumină, şi ei se uitară îndărăt, temându-se, priviră strălucirea aurie a lumii şi se temură, se văzură unii pe alţii şi-şi plecară privirile, temându-se. Iar în sfatul cetăţii, când se cercetă pricina lui Lip şi a Alabuzei, niciunul dintre ei nu cuteză să-şi spună cuvântul, şi cu toţii îşi ţinură privirile plecate, căci oamenii citeau pe atunci în priviri, iar cei patru se înspăimântau la gândul că ceilalţi ar putea desluşi ceea ce ascundeau în inimile lor. Şi

Lip tăcu şi el, astfel încât, socotind că se mângâiase, bărbaţii sfatului nu văzură pentru ce şi-ar mai pierde vremea, şi ridicară sfatul.

Iar Lip se încredinţă că bine făcuse, nebizuindu-se pe bărbaţii din sfat…

Dar spaima cuibărită-n cei cinci nu le dădea pace, şi fiecare dintre ei înălţă câte o grămadă de piatră, jertfi câte un berbec şi, aprinzând focul, arse jertfa pe grămada de piatră pe care o ridicase, urmând porunca lui Ormag. Şi pentru întâia dată suiră-n văzduhul strălucitor cinci fuioare de fum, cinci stâlpi întunecaţi, ca cinci ameninţări tăcute. Căci nimeni până atunci nu adusese nimănui jertfe, oamenii nemuritori neplecându-şi frunţile înaintea nimănui.

Iar, în palatul lor de aur, Dlada şi Fin se bucurau întâlnindu-se, se aşteptau cât timp treburile-i despărţeau şi, îmbătaţi de muşcătura Vihtei, se regăseau de fiece dată. Dar într-un rând Alabuz veni când Dlada se afla singură şi-i grăi astfel:

— De mult nu ne-am mai văzut, Dlada, şi am simţit nevoia să-ţi spun că nu-ţi port pică pentru întâmplarea cu Lip, care se cuvenea să fie al meu…

Şi vorbi astfel multă vreme, fără a o privi în ochi, şi Dlada se simţi stingherită, aşa cum stingheriţi – fără să ştie de ce – se simţeau acum toţi cei ce se-ntâlneau cu Alabuz sau Lip, cu Lamar, Zrug sau Bolob. Nimeni nu pricepea rostul fumurilor pe care aceştia le făceau să suie-n văzduh, dar se obişnuiseră cu ciudăţeniile lor, care păreau să nu pricinuiască vreun rău.

— La viitoarea întâlnire din poiană, spuse Dlada, ai să cobori din văzduh cu un flăcău de seamă…

Dar Alabuz îşi clătină fruntea.

— Cine ştie, şopti ea. Dacă a greşit o dată, Vihta mai poate greşi… Cumplit ar fi însă să muşte pentru a doua oară inima unui bărbat care şi-a aflat femeia.

— Glumeşti, spuse Dlada.

Nici nu-i trecuse prin minte că Fin ar putea iubi o altă femeie, căci asemenea întâmplare nu se pomenise, dar cuvintele Alabuzei o înfiorară. Fecioara îi apucă mâna, şi-n clipa aceea Dlada simţi cuţitul de gheaţă al spaimei.

— Nu ştiu ce simt… bâigui, luptându-se cu puterea vânătă a lui Ormag.

Atunci Alabuz îi şopti la ureche:

— Vrei să fii sigură că Vihta nu va greşi, îndepărtându-l pe Fin de tine?… Nimic mai lesne: leagă-i în jurul gâtului un fir din părul tău. Dar, înainte de a-l lega, jertfeşte o găină neagră celui care te va ajuta şi a

cărui putere e neasemuit mai mare decât puterea Vihtei. Şi numele lui e Ormag.

— Ormag…

Din ce în ce mai multe jertfelnice se-aprindeau în cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, din ce în ce mai mulţi oameni îşi fereau privirile, şi cu toţii băgară de seamă că acestora li se schimba culoarea ochilor. Tot mai mulţi locuitori ai cetăţii aveau acum ochi vineţi. De teamă că nu va mai fi lăsat să cânte, Lamar cânta la toate adunările, şi cântăreţii vestiţi nu mai puteau fi ascultaţi decât arar. De teamă că oricine-l va putea birui, Zrug căuta tuturor pricină şi se lupta întruna. De teamă că nu i se va mai da aur, să migălească giuvaeruri, Bolob aduna praf de aur şi drugi de aur. De teamă să nu fie luat în derâdere, Lip îşi bătea joc de toţi cei pe care-i întâlnea. Iar jertfelnicele fumegau, întunecând strălucirea lumii…

Şi-ntr-un rând, când sfatul bărbaţilor se adună, ca de obicei, nu se mai găsi printre ei unul singur cu ochi aurii. Şi bărbaţii cu ochi vineţi se priviră-n ochi, nemaiavând pricini să se ferească unii de alţii, şi-n clipa aceea înţeleseră că nu-şi mai pot citi gândurile ca-nainte, căci tot ce puteau desluşi era doar culoarea vânătă a spaimei, numele lui Ormag. Iar întregul sfat al cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, se prăbuşi cu frunţile-n colb.

După o vreme se adunară bărbaţii şi femeile în poiana din afara cetăţii, pentru a prăznui Sărbătoarea Vihtei. Şi cântară, şi jucară, după obicei, dar mai înainte aprinseră jertfelnicele şi priviră stâlpii negri ai fumului, suind către cer. Un nor uriaş se alcătui din fumul jertfelor, şi din norul acela se auzi pentru întâia oară bubuitul tunetului, glasul lui Ormag; îndată, însă, toţi cei adunaţi în poiană văzură un bărbat uriaş, călărind pe norul cel negru. Era înfăşurat într-o vânătă mantie de ger, barba neagră-i flutura ca o flamură şi-n mână ţinea marea secure de os a puterii.

— Slavă, călăreţ al norilor negri! strigară cei din cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, tremurând şi înălţându-şi braţele.

Iar tunetul hohoti peste capetele lor. Şi, când cei din poiană voiră să se-nalţe în văzduh, tălpile nu li se mai dezlipiră de pe pământ, de parcă greutatea spaimei le apăsa tuturor umerii. Doar Alabuz, Lip, Zrug, Lamar şi Bolob se ridicară până la norul negru, pierind apoi în beznă, căci Ormag înţelesese că nu va putea stăpâni singur lumea şi hotărâse să-şi întemeieze puterea cu ajutorul celor ce-l scoseseră din fundul întunecat al lumii. Iar, pentru a arăta că erau – şi nu mai erau – aceiaşi, le întoarse numele, aşa ca Alabuz să se numească Zubala, Lip – Pil, Zrug – Gurz şi Lamar – Ramal, singur Bolob păstrându-şi vechiul nume,

de vreme ce foamea de aur nu se schimba, oricare i-ar fi numele şi oricum ar fi citit.

Şi-n palatul cu pereţii alcătuiţi din fumul jertfelor se însoţi Ormag cu Zubala, iar fiicei lor îi încredinţă cumplita pecete cu care Mastara începu să pecetluiască pleoapele oamenilor, ajunşi muritori, în vreme ce narţii singuri îşi păstrară nemurirea, putinţa de a zbura şi straiele de *slam,* de care toţi oamenii se bucuraseră cândva.

Iar nimeni, nimeni nu mai ţine minte unde se înălţase o dată cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, pe când cerul şi pământul erau una şi veşnic strălucea lumea, roşcat-aurie ca pieliţa mărului de aur *maun…*

Aşa, singur în bezna fără început a fundului întunecat al lumii, înţelese Tarbit cum s-a născut Ormag şi cum s-au înălţat narţii peste rânduieli şi peste oameni, iar inima i se strânse de jalea cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, una dintre multele cetăţi ale lumii dinaintea venirii lui Ormag…

— Am avut dreptate să vă urăsc, narţi! strigă Tarbit în liniştea neclintită, şi fundul lumii vui, şi bolţile de piatră-i purtară strigătul, de parcă o pasăre nevăzută le-ar fi străbătut.

Şi merse Tarbit pe urma strigătului pe care-l auzea deschizând cale înainte-i, merse prin beznă. Din când în când, atunci când strigătul i se pierdea în depărtări neştiute, răcnea cuvinte de hulă împotriva narţilor, şi cuvintele-l călăuzeau acolo unde nu se află călăuză, nici drum, nici amintire, cuvintele înlăturau numele lui Ormag, spaima.

Iar dacă bătu astfel o cale pe care doar picioarele-i istovite o puteau măsura, se împiedică Tarbit de un bolovan aşezat în mijlocul drumului şi căzu cu faţa-n jos, cu mâinile întinse. Dar sub palma dreaptă simţi ceva cald – şi straşnic se miră, căci totul era rece acolo. Ridicându-se, apucă deci o bucată de piatră. Şi, dacă se mirase simţind-o caldă, mai mult se miră văzând că-n mâna lui prinde a luci, de parcă ar fi răsfrânt strălucirea unui foc. Iar inima-i bătu cu putere, desluşind pe piatra aceea cuvintele: „Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam.“

Căci Tarbit n-avea de unde să ştie că Ormag însuşi ascunsese odinioară acolo bucata de piatră ruptă din lespedea ce acoperise trupul Unei şi pe care Vam o purtase la gât. O ascunsese, încredinţat că nimeni, niciodată, n-o va găsi pe fundul cel mai întunecat al lumii, de vreme ce nimeni, niciodată, n-ar fi putut şi n-ar fi dorit să ajungă acolo. O ascunsese, ferindu-se până şi de ceilalţi narţi, într-atât se temea de puterea pietrei netede, încălzită la inima lui Vam şi, dacă ar fi ştiut că piatra se află acolo, de bună seamă că Pil nu l-ar fi surghiunit pe Tarbit tocmai pe fundul întunecat al lumii. Dar Pil nu ştia nimic şi, asemeni lui

Ormag, socotise locul acela drept singurul ce nu îngăduia să i se răpească ceea ce odată i se încredinţase.

Ci Tarbit avea acum în mână piatra netedă, păstrând căldura inimi lui Vam. Şi-n clipa când o lipi de inima lui, ştiu întreaga poveste a jocului început cândva de Ormag, cunoscu durerea Unei şi viaţa de chin a Luei.

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Tarbit! strigă flăcăul cu pielea neagră, iar strigătul îi zbură sub bolţile întunecate, împrăştiind o spaimă neştiută, acolo unde se-nstăpânise doar spaima născută de Ormag.

Şi strigătul îi deschise mai departe calea, şi piatra netedă i-o lumina cu focul ce mistuise inima lui Vam. Un singur gând, un singur ţel îl însufleţea pe Tarbit: să răzbune amărăciunile celor ce-i lăsaseră moştenire durerile lor. Şi, cum înainta acum cu piatra netedă în pumnul ridicat, de parc-ar fi purtat o făclie, zări în faţa lui, pe peretele stâncos, nişte şiruri de slove roşii, pe care le citi.

ÎNAINTEA PUTERNICULUI ORMAG, CU SÂNGELE NOSTRU, AM SCRIS ACEST JURĂMÂNT. CÂTĂ VREME SLOVELE VOR RĂMÂNE VII PE STÂNCĂ, ATÂTA VREME VOM FI ROBII MARELUI ORMAG, STĂPÂNUL NOSTRU. ŞI ISCĂLIM CU SÂNGE

ALABUZ LAMAR LIP ZRUG BOLOB

Şi citi Tarbit jurământul şi, cu piatra netedă spartă din lespedea ce acoperise cândva trupul Unei, râcâi literele însemnate cu sânge. Una câte una piereau slovele jurământului, şi stânca rămase curând aşa cum fusese odinioară, curată.

Atunci, încruntat, îşi urmă Tarbit drumul. Şi paşii-l duceau pe unde călcaseră pe vremuri cei ce-l scoseseră pe Ormag din hăuri neştiute; nu trecu mult şi flăcăul zări o geană de lumină. Mai merse puţin şi se află în gura peşterii căscată-n malul de piatră, de care se sprijinise cu-amar de vreme în urmă cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat.

Şi răsuflă Tarbit, bucurându-se de aerul proaspăt, şi rămase o clipă locului, mângâiat de suliţele moi şi fierbinţi ale lui Saian. Dar, când îşi plimbă privirile asupra a ceea ce fusese cetatea Naat, nu întâlni decât movile de pământ peste care crescuseră bălării şi, din loc în loc, copaci. Sub movilele tăcute, aurul palatelor şi rubinul porţilor fuseseră de mult răpite de cei în inimile cărora Bolob sădise foamea de aur şi nestemate, uliţele se stricaseră, puţurile se-astupaseră. Pecetea Mastarei pecetluise pleoapele de lumină ale cetăţii.

Şi rătăci Tarbit printre movilele ce-acopereau cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, rătăci mâhnit, aflând când şi când în iarbă un

ciob de oală sau o podoabă, până ajunse acolo unde fusese piaţa cea mare a cetăţii. O movilă uriaşă se ridica în stânga, şi Tarbit îi dădu ocol, mângâind lutul cu degetele şi şoptindu-i:

— Saltă, lutule, în lături.

Atunci movila se cutremură, lutul se ridică şi se prăbuşi într-o parte, descoperind palatul păstrat pentru fecioarele cetăţii, palatul în care de mult, tare de mult, trăise frumoasa Dlada. Şi dacă tăbliile de aur pieriseră, zidurile de piatră care le purtaseră se înălţau încă, falnice ca-n vremea de slavă a cetăţii Naat; iar dacă porţile de rubin fuseseră furate, tocurile lor erau încă acolo.

Şi pătrunse Tarbit în palatul în care află paturile fecioarelor, şi se privi în oglinzile înalte, abia brumate, mângâie ciopliturile meştere din lemnul meselor largi şi deschise scrinurile în care stăruia o mireasmă amăruie. Iar când văzu tot ce putea vedea, învins de oboseală, se întinse pe unul dintre paturi, şi Cadumal suflă îndată peste pleoapele-i îngreunate.

O zi şi o noapte dormi Tarbit în palatul fecioarelor din apusa cetate Naat, fără să ştie că-n vremea aceea răzmeriţa cuprinsese clădita peste nori Nartazuba. Căci, scurgându-se luna sorocită, Ormag se întoarse într-o bună zi în marea încăpere de ceaţă, în care Pil stăpânea, aşa cum le fusese învoiala.

— A trecut luna, spuse Ormag. Coboară de pe jilţul meu de pâclă şi dă-mi marea secure de os a puterii.

Dar Pil nu se clinti, ci, potrivindu-şi mai bine în jilţ trupul firav, privi batjocoritor către Ormag.

— Ţi-ai ieşit din minţi? strigă călăreţul norilor negri – şi o mare tăcere se lăsă peste Nartazuba.

Dar Gurz se apropie atunci, legănându-şi trupul voinic, şi narţii-l priviră cu ochii măriţi, strângându-şi capetele între umeri.

— Nu striga, mârâi Gurz. Şi eu ştiu să strig.

Răsuflând scurt, Ormag îşi roti privirile peste feţele nartelor şi narţilor nemuritori şi se cutremură văzând că nu citeşte în ochii tuturor spaima. Parte dintre ei priveau în lături, iar pe buzele măruntului nart al pescarilor, Luf, tremura un rânjet sfidător. Atunci, în tăcerea grea din Nartazuba, se auzi deodată fluieratul lui Ramal; şi atâta batjocură ţâşnea în fluierăturile lui, încât Ormag răcni de se cutremură lumile de sus şi de jos, şi se năpusti fără veste asupra lui Pil smulgându-i din mână marea secure de os a puterii.

— Voi, năpârci târâtoare, v-a fost de-ajuns o lună pentru a uita cine vă e stăpân? răcnea Ormag, rotind în pumn marea secure de os. Sunt Ormag, şi numele meu e spaima! V-aţi dezvăţat să tremuraţi înaintemi?… Am să scutur cerul cum scuturi un biet pom, de-o să cădeţi ca

nişte poame putrede! Cât despre cei ce-şi calcă jurământul…

Şi sărea dintr-o parte într-alta, ca un leu încolţit, şi mantia vânătă-i juca pe umeri, şi marea secure-i fulgera în pumn.

— Degeaba strigi, spuse atunci Bolob, nartul cel gras al bogăţiei, care se întoarse îndată către Taruna: Ce scrie pe tăbliţa ta? Vorbeşte!

Narta dreptăţii îşi clătină capul cărunt şi grăi în puţine cuvinte:

— Pe tăbliţa mea nu scrie nimic.

— Jurământul scris cu sânge pe peretele stâncos din fundul lumii nu se află pe tăbliţa ta? tună glasul lui Ormag. Ia seama, Taruna!

— Odată ce-a fost şters de pe perete, şters e şi pe tăbliţa mea, spuse narta, întinzându-i spre încredinţare tăbliţa.

Şi, văzând că are dreptate, îşi muşcă Ormag buzele.

— Cine a cutezat…? scrâşni el, iar Pil nu-l lăsă să sfârşească şi-i povesti cum îl închisese pe Tarbit pe fundul întunecat al lumii, păstrându-l pentru răzbunarea lui Ormag.

— Numai el a putut şterge jurământul, încheie nartul cel strâmb, care adăugă batjocoritor: Oricum, înţelegi, Nartazuba trebuie să cunoască o nouă rânduială…

— E limpede, spuse Ramal.

— Ca apa, întregi Bolob.

— Aşa, încuviinţă şi Gurz.

Iar singură Zubala tăcea.

— Şi tu? o înfruntă Ormag.

— Cum hotărăşti, aşa să fie, zise narta, zâmbind făţarnic, căci încă nu ştia de care parte să se aşeze, ca una care-i născuse lui Ormag nenumărate fiice şi se bucura de putere şi cinste.

Şi-n vreme ce nartele şi narţii nemuritori ascultau, ţinându-şi răsuflările, în vreme ce Pil, Ramal, Gurz şi Bolob îl priveau, aşteptând să-l vadă supunându-se împrejurării neaşteptate, Ormag se repezi fulgerător şi, încleştându-şi mâna în pieptul lui Pil, îl smulse din jilţ ca pe-o coajă de ou şi-l zvârli cât colo, aşezându-se apoi în locul lui. Când se dezmeticiră, narţii îl văzură pe Ormag aşa cum îl ştiau dintotdeauna, şezând pe jilţul de pâclă şi ţinând marea secure de os a puterii, iar tunetul glasului ce bubui năprasnic între pereţii de ceaţă ai Nartazubei vesti din nou, ameninţător:

— Sunt Ormag, şi numele meu e spaima!

Atunci narţii şi nartele îşi plecară frunţile, Zubala se cuibări linguşitoare la picioarele stăpânului, iar cei patru nu cutezară să i se mai împotrivească făţiş. Căci prea multă vreme fuseseră obişnuiţi să se plece înaintea vrerii lui Ormag, pentru a se putea răzvrăti într-adevăr, şi prea multă urâciune ascundeau în inimi, pentru a afla acolo putere şi-

ndemn. Dar nici nu-şi părăsiră nădejdile. Şi, când Ormag prinse a-l căuta pe Tarbit, îl ascunseră de mânia lui, întinzând un nor peste palatul apusei cetăţi Naat, în care se adăpostise. Căci înţeleseseră că singuri nu-i vor putea ţine piept lui Ormag şi socoteau să-l folosească pe Tarbit în luptă.

Dar flăcăul cu piele neagră nu ştia nimic din toate cele ce se petreceau în înălţimile Nartazubei. Şi, dacă dormi o zi şi o noapte, se deşteptă, simţind lângă inimă căldura pietrei pe care şi-o prinsese la gât, purtând-o aşa cum şi Vam o purtase odinioară. Ca un val fierbinte, ura împotriva narţilor îl cuprinse şi simţi deodată cât e de singur în palatul pustiu din apusa cetate Naat. Cum putea frânge puterea lui Ormag, când n-avea ajutor de nicăieri şi nici măcar cu cine să se sfătuiască n-avea…?

Aşa, purtându-şi gândurile ca pe nişte poveri, rătăci din nou prin palatul tăcut. Încăperi urmau după încăperi, goale şi triste ca locurile în care nimeni nu-şi poate închipui că au răsunat odată hohote de râs. Pietrele cenuşii ale pereţilor păreau pietrele unui mormânt, şi neînchipuit de adâncă era tăcerea. După o vreme Tarbit se afla într-o încăpere mică, în care se ridica un singur dulap de piatră. Uşile de piatră purtau cioplituri, înfăţişând câte zece fecioare jucând în cerc, iar în mijlocul cercului se vedea un cap de leu.

Şi, neaflându-i încuietoarea, zadarnic încercă Tarbit să deschidă dulapul de piatră. Dar îşi aminti apoi de meşteşugurile învăţate de la Clam, olarul, şi-şi apăsă degetele peste ochii de piatră ai celor doi lei. Scrâşnind, uşile se deschiseră, răsucindu-se pe ţâţânile lor de piatră, şi flăcăul fu uimit de-o strălucire aurie: pe poliţa de piatră rămăseseră două straie de *slam.*

Şi apucă veşmintele aurii, despre care auzise doar, şi văzu că ţesătura ce părea o blană moale era uşoară ca fulgul şi nu putea fi sfâşiată. De-atât amar de vreme fuseseră uitate straiele în dulapul de piatră, şi parcă abia atunci le croise cineva!

Dar, cercetându-le Tarbit, îl cuprinse din nou amărăciunea singurătăţii, căci două erau straiele de *slam…*

Atunci îşi lepădă blana de jder, îmbrăcă unul dintre cele două straie aurii şi, cu celălalt pe braţ, se năpusti afară din palat. Şi-şi pregăti o movilă de lut, pe care degetele-i începură îndată s-o mângâie, în vreme ce flăcăul şoptea rugător:

— Fă-te, lutule, fecioară cu mers lin de căprioară, dar vitează şi frumoasă; fă-te, lutule, mireasă!

— Porunceşte şi-ascult, căci suntem de-o seamă, răspunse lutul, şi movila se zbătu o dată ca o făptură-nsufleţită, bucăţi de toată mâna

căzură-n lături, şi o fecioară de lut se ivi între palmele lui Tarbit.

Şi era întocmai cum şi-o dorise flăcăul.

Atunci o îmbrăcă Tarbit cu veşmântul de *slam,* dar înainte îi atinse ochii şi pieptul cu piatra netedă în care Vam îşi săpase ura şi durerea. Apoi se rugă din nou:

— Învie, fecioară de lut!

Şi, sub ochii lui, fecioara de lut îşi încleştă buzele şi păşi cu mers lin de căprioară; şi era neagră ca Tarbit şi frumoasă ca pământul în primăvară, şi-n priviri i se răsfrângea văpaia inimii.

— O, Milga[35]! şopti Tarbit, apucând-o de mână, şi-n clipa aceea Vihta, sosind la vreme, îi uni prin sărutul ei de foc.

Şi, iată, Tarbit nu mai era singur. Împreună cu Milga colinda acum nenumăratele încăperi ale palatului, povestindu-i despre cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, despre puterea lui Ormag şi despre legea narţilor nemuritori, despre lupta lui Vam, despre Una şi Lua, despre apusa cetate Zinu, împrejmuită cu ziduri groase, ce nu-i fuseseră de ajutor, iar povestindu-i despre tot ce-i apăsa inima, simţea inima Milgăi bătând alături de inima lui, cu zvâcnetul durerii şi-al urii.

— O, Tarbit, spunea atunci Milga, narţii aceştia sunt puternici, şi voi v-aţi ridicat singuri împotriva lor. Dar firul de iarbă nu poate răsturna bolovanul, nu ştii?

Şi chibzui Tarbit în inima lui şi, văzând că drepte-i erau cuvintele, se sculă într-o bună zi de dimineaţă şi ieşi din palat, cuprinzând cu privirea movilele năpădite de ierburi ce-acopereau cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat. Apoi rătăci îndelung printre movilele tăcute, speriind iepurii oploşiţi prin cotloane ferite, iar gândurile-i zburau către oamenii cu ochi aurii, pe care nicio putere alta decât a cugetului lor nu-i stăpânise. Şi iată că Milga, care-l urmărea de la una dintre ferestrele palatului ce-adăpostise scurta fericire a Dladei, Milga îl văzu plecându-se şi făcând parcă semne cu amândouă palmele întinse peste câmpia verde. Iar pământul se zbătu o dată ca o făptură-nsufleţită, bucăţi de toată mâna săriră-n lături şi o uliţă pietruită se ivi sub palmele lui Tarbit. Bărbatul cu piele neagră făcu apoi semne peste movila cea mai apropiată, şi lutul se ridică şi de astă dată, dezvelind un palat cu stâlpi de piatră. Cu sufletul la gură privea Milga cum movilă după movilă îşi sparge găoacea de lut, dând la iveală palat după palat, şi i se părea că movilele sunt nişte ouă uriaşe pe care niscai pui de piatră le ciocnesc pe dinăuntru, cu ciocuri vii. Într-o singură dimineaţă ieşi astfel din uitare apusa cetate Naat, şi turlele-i săgetară înaltul, acolo unde narţii răzvrătiţi împotriva lui Ormag aşternuseră pături de nori, pentru a-l feri pe Tarbit, păstrându-l pentru răzbunarea lor.

— Pustie şi tristă-i cetatea, spuse Tarbit, atunci când Milga ieşi din palat şi i se alătură tăcută. Dar nu va mai fi.

Şi merse cu ea către marginea cetăţii, unde se răsturnase pământul ce-acoperise palatele falnice, uliţele şi pieţele întinse. Acolo se apucă să plămădească oameni de lut, iar Milga îi urmă pilda. Tarbit făcea flăcăi, şi Milga făcea fecioare. Unul nu semăna cu altul, una nu semăna cu alta, şi toţi erau tineri, frumoşi ca Milga şi Tarbit, toţi erau puternici şi-şi purtau capul drept şi aveau pielea neagră, ca pământul din care fuseseră plămădiţi. Atunci apucă Tarbit şi-şi scoase de la gât piatra netedă, spartă de Vam din lespedea ce-acoperise trupul neînsufleţit al Unei şi-o apăsă pe ochii şi piepturile tuturor flăcăilor şi tuturor fecioarelor de lut. Şi astfel nu mai trebui să roage lutul să prindă viaţă, căci flacăra durerii şi urii ce arsese inima lui Vam trecu în inimile flăcăilor şi fecioarelor de lut şi le scânteie în priviri. Iar toţi, într-un glas, strigară, descleştându-şi pentru cea dintâi oară buzele, acum înroşite de căldura vieţii:

— Puternicul Ormag e duşmanul seminţiei lui Vam!

Atunci zidurile de piatră ale trezitei cetăţi Naat se-acoperiră cu plăci de aur, spărturile porţilor se umplură cu lespezile sângerii ale rubinelor, glicina ţâşni din pământ cu ciorchinii viorii ai florilor, şi de-a lungul uliţelor crescură pomi rotaţi, pe crengile cărora strălucea pieliţa roşcat-aurie a merelor de aur *maun.* Iar în piaţa cea mai întinsă a cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, fecioarele alcătuiră în jurul lui Tarbit şi al Milgăi un cerc, rotindu-se şi mlădiindu-şi trupurile subţiri, în vreme ce flăcăii jucau săltând peste capetele lor, săreau în cercul fecioarelor şi chiuiau. Şi-n ciuda întunericului ce se lăsa peste cetate, jocul urmă până târziu în noapte, la lumina merelor de aur *maun.* Atunci pasărea de fum a dragostei se roti pe deasupra celor din piaţă, căci Vihta soseşte întotdeauna acolo unde inimile bat, şi perechi, perechi, tinerii se adăpostiră în palatele de aur ale înviatei cetăţi Naat.

Iar în zori, când încă mai dormea alături de Milga, Tarbit îl văzu în vis pe strâmbul zeu al şotiilor, Pil.

— Uită ce-a fost între noi, zise nartul. Ai şters slovele sângerii de pe peretele peşterii, ai dezlegat narţii de jurământul ce-i ţinea legaţi de Ormag şi, pe drept, ţi se cuvine o răsplată. Iar cum în lupta împotriva lui Ormag suntem una, cere ce crezi că-ţi lipseşte ca să poţi birui.

— N-am nevoie de nimic, răspunse Tarbit, dar Pil zâmbi îngăduitor:

— Nu prea ai încredere în cuvântul narţilor, aşa-i? Ei bine, îţi făgăduiesc împlinirea a trei dorinţe. De trei ori vei vedea astfel că, dacă Ormag te duşmăneşte, Pil ţi-e prieten!

Iar, deşteptându-se Tarbit, o trezi şi pe Milga, povestindu-i visul.

— Suntem mulţi acum în cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, spuse Milga, şi, cu sau fără voia narţilor, vom scăpa lumea de puterea lui Ormag. Cu ce-ai voi să-ncepi?

— Ar trebui să ajung până la uriaşul Panca…

Dar abia rostise cuvintele, că se pomeni într-un vârtej sclipitor, care se rotea repede, repede ca un sfredel uriaş. O auzi nedesluşit pe Milga strigând, dar n-o mai văzu. În vârtejul sclipitor se răsucea cu-o iuţeală ameţitoare şi, tot răsucindu-se, simţi cum podeaua îi fuge de sub picioare. Se înălţă acum, până dădu cu capul de tavanul care se desfăcu, însă, îndată, lăsându-l să treacă, zări ca prin ceaţă, sub el, cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, apoi Hudu, vântul, îi vui sălbatic în urechi.

Iar vârtejul sclipitor îl târa prin văzduh, suind şi coborând prin vămi neştiute. Întinderi de gheaţă luceau ucise în dreapta, în stânga mugeau, prăbuşindu-se, talazuri. Fără să-l vatăme, străbătu o ploaie de foc cu stropi mari cât oul de gâscă. Apoi se răsuci în bezne şi i se păru că trupul i se desface în bucăţi, se risipeşte, topindu-se în întunericul veşnic. Iar când nu-şi mai simţi trupul, şi nu era tot decât un gând învârtejindu-se-n hăuri, o lumină tăioasă îi biciui privirile, de parcă ace de-argint i-ar fi împuns ochii. Şi rămase locului.

Vârtejul sclipitor se mistuise pe undeva şi în jurul lui Tarbit liniştea era apăsătoare, de la-nceputuri nesăgetată de glas de om sau pasăre. Nu se clintea nimic, căci Hudu nu cutezase nicicând să colinde acolo unde nu se zărea fir de iarbă sau scamă de nor. Cât vedea Tarbit cu ochii se-ntindea un tărâm pustiu, de piatră cenuşie. Şi, doar dacă se întoarse, băgă de seamă că se afla între doi munţi.

Îi cercetă Tarbit şi nu puţin se miră, aflându-i calzi. Înfăţişarea munţilor era şi ea ciudată, piatra fiindu-le netedă şi trandafirie, până la o mare înălţime, unde se desluşea un soi de streaşină sură. Şi, cum privea Tarbit, auzi un huiet năprasnic, şi munţii se mişcară oleacă, râşcâind, drept care pricepu că Pil nu minţise: ajunsese unde dorise şi se afla între două dintre degetele picioarelor uriaşului Panca.

Zadarnic îl încercară acum păreri de rău, zadarnic îşi spuse că se pripise. Îi mai rămâneau doar două dorinţe, pe care Pil trebuia să le împlinească, şi Tarbit ştia că a treia nu putea fi decât aceea de a se putea întoarce în cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, acolo unde Milga-l aştepta.

— Vreau să vorbesc cu Panca, strigă deci Tarbit, vreau să-l silesc să ţină cumpăna lumii drept, aşa ca narţii să nu se mai afle mereu deasupra!

Dar în van îşi spuse Tarbit cea de a doua dorinţă. Acolo, în înălţimile

Nartazubei, Pil îl auzi şi straşnic se înspăimântă căci, dacă voise ca Tarbit să-i vină de hac lui Ormag, nu se-mpăca defel cu gândul că puterea narţilor ar putea fi ştirbită.

— Aşteaptă mult şi bine să te-ajut! rânji el de aceea, luându-şi gândul de la Tarbit şi începând a urzi alte planuri. Ormag trebuie să piară, dar Pil îi va lua locul, moştenindu-i, întreagă, puterea!

De multe ori îşi strigă Tarbit cea de a doua dorinţă, şi glasul i se pierdu în nemărginirea pustie, ca înecat. Dându-şi capul pe spate privi în sus, încercând să zărească faţa lui Panca, dar nu putu vedea dincolo de laba piciorului, munte mai înalt decât cei mai înalţi munţi de pe pământ. Şi-n lumina tăioasă a tărâmului ce nu cunoştea noaptea, desluşi râpele închipuind cutele pielii lui Panca.

— Prea devreme te bucuri, Pil! strigă Tarbit, amintindu-şi că Una-i proorocise sfârşitul prin mâna lui Ormag şi Pil. Nu mă mai ajuţi? Mă voi ajuta singur… şi, apucând piatra netedă, şlefuită de Vam, vesti în tăcere tărâmului pustiu: Puternicul Ormag e duşmanul seminţiei lui Vam!

Atunci, pentru întâia oară, întinderile de piatră vuiră, ca şi cum cuvintele lui ar fi fost cele dintâi ce plutiseră peste nemărginirea aceea cenuşie. Şi nu apucă vuietul să se stingă, că Tarbit se repezi şi prinse a se căţăra pe un deget al piciorului lui Panca.

Şanţuri adânci brăzdau pielea uriaşului, iar Tarbit sui, punându-şi tălpile pe buza şanţurilor, până ajunse la streaşina sură pe care-o văzuse de jos. Se agăţă cu amândouă mâinile de streaşină şi-şi făcu vânt, săltând deasupra. Atunci înţelese că streaşina sură era o unghie, întinsă cât o mare încremenită, cu valuri răpuse. Cât vedea cu ochii se boltea unghia, netedă şi lunecoasă ca un câmp de gheaţă, în care se putea oglindi. Dar îşi zări chipul sluţit, turtit şi lăbărţat, de parcă o putere vrăjmaşă l-ar fi călcat în picioare.

Ori de câte ori se avânta pe câmpul sur al unghiei, luneca îndărăt şi se afla în primejdia de a cădea, zdrobindu-şi trupul pe întinderea pietroasă de pe care pornise. Puterile-i scădeau întruna şi-ntruna se zvârlea înainte, lunecând îndată pe oglinda sură şi boltită, până ce prinse a se târî. Din când în când se oprea, cu braţele desfăcute în cruce, se odihnea o clipă şi din nou, pornea târâş, cucerind cu încăpăţânarea melcului pustiul sur al unghiei uriaşului Panca.

Aşa, fără să poată măsura vremea scursă acolo unde nicio seară nu-ndulcea asprimea luminii, urcă mereu. Şi, ajungând pe culmea unghiei, se aşeză şi-şi dădu drumul să lunece devale, oprindu-se la capătul câmpiei sure, de unde începea un drum mai lesnicios, pe creasta degetului. Şi străbătu Tarbit şi drumul acesta, care-l duse până la

costişa labei şi sui, sui fără zăbavă. Pe măsură ce înainta, vedea tot mai lămurit uriaşa stâncă a fluierului piciorului. Dar când izbuti să se caţere, trecând şi de ea, se pomeni înaintea unui munte împădurit, căci perii de pe piciorul lui Panca păreau trunchiurile unei păduri uscate; şi astfel urcă mai uşor. Se agăţa acum de trunchiurile firelor de păr, sălta de pe unul pe altul şi se putea odihni călare pe câte o cracă. Curând i se păru că desluşeşte deasupra capului un covor de nori, dar, apropiindu-se, înţelese că Panca purta o zeghe miţoasă.

Rătăcea acum în pădurea albă a zeghii, croindu-şi anevoie drum prin hăţişul neumblat, ocolind zidurile ivite acolo unde blana se bătucise, împâslindu-se, şi nu ştia dacă merge pe drumul bun sau dacă se pierde, irosindu-şi puterile în van. Când, deodată, auzi, ca de la mare depărtare, un huiet prelung. Din nou se lăsă tăcerea peste alba pădure a zeghii, apoi huietul răsună iarăşi, abia auzit. Şi se bucură Tarbit, înţelegând că huietul era răsuflarea uriaşului Panca şi că scăpase de primejdia de a se rătăci în codrul miţelor albe. Căci, îndată ce huietul se auzea mai slab, însemna că pierduse drumul şi trebuia să se călăuzească după sunet, aşa cum corăbierii ştiu să nu iasă din vânt.

Tot mai tare huia acum, şi pădurea îşi clătina trunchiurile albe. Răsuflarea lui Panca deşteptă curând o vijelie cumplită, şi Tarbit fu nevoit să se ţină de trunchiuri cu amândouă mâinile pentru a nu se pomeni zvârlit cât colo. Nici atunci când smulge casele din loc, când prăvăleşte stânci şi sfarmă munţii, nici atunci nu suflă Hudu pe pământ cu puterea răsuflării uriaşului Panca. Mugea văzduhul şi se zbuciumau miţele albe ale zeghii, şuierând ca o mulţime de balauri, viforul gonea pe herghelii dezlănţuite, ce tropoteau nechezând, iar trupul lui Panca, zvâcnind de apriga-i răsuflare, se zguduia sub tălpile lui Tarbit, săltându-l şi prăbuşindu-l într-o neînchipuit de crâncenă legănare. Totul vuia, urla, se cutremura de parc-ar fi sosit ziua de pe urmă, şi Tarbit mergea în întâmpinarea neasemuitei vijelii. Dar, cât a umblat prin codrul albei zeghi, nimeni nu ştie.

Când cu preţul unor chinuri fără seamăn se urcă pe umărul uriaşului, ieşi din apriga vântoasă şi văzu în depărtare chipul lui Panca. Multă vreme rămase Tarbit cu ochii la faţa bărboasă a uriaşului, neclintită ca veşnicia, şi privirile i se pierdură-n ochiul întunecat al lui Panca, mare fără fund, în care nu putea citi. Apoi îşi coborî privirile şi văzu cumpăna lumii cu cele două talgere, talgerul albastru al cerului, pătat de pereţii de ceaţă ai Nartazubei, şi talgerul înverzit al pământului, ce-ascundea cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat. Şi inima i se strânse de dor.

— Părinte al cumpenei, neasemuitule Panca, apleacă-ţi rogu-te

urechea şi-ascultă glasul celui sosit de pe talgerul pământului! strigă Tarbit, proptindu-şi spinarea de unul dintre trunchiurile albe ale zeghii.

Dar Panca nu se clinti. Glasul lui Tarbit n-avea puterea să zboare până-n văgăuna urechii lui, şi nici măcar miţele zeghii nu tresăriră. Îşi scoase atunci Tarbit de la gât piatra netedă, încălzită la inima lui Vam şi, ridicând-o-n palmă, o întinse către ochiul întunecat al uriaşului. Iar piatra se desprinse din palma lui şi pluti. O urmări Tarbit cu privirea şi-o văzu atingând ochiul lui Panca, peste care pleoapa se lăsă mirată, ridicându-se pentru a dezvălui apoi, în colţul ochiului, un nemăsurat de mare bulgăre sclipitor. Şi încă nu înţelesese Tarbit că bulgărele era o lacrimă, când îşi zări chipul în uriaşa lacrimă a lui Panca. Piatra ce păstrase mărturia urii şi durerii lui Vam zbură apoi, cuibărindu-se pentru o clipă în urechea uriaşului, şi se întoarse în palma lui Tarbit.

Iar chipul lui tremura în cleştarul lacrimii lui Panca. Atunci buzele uriaşului se mişcară, şi Tarbit îi auzi geamătul, înflorind tărâmul pustiu. Ecouri adânci bubuiau în glasul lui Panca, şi parcă munţi se năruiau şi nori lunecau în vorbele ce-i zburau de pe buze.

— O, Tarbit, la ce-mi folosesc oare ochii mari cât marea, dacă nu pot desluşi cu ei chipul durerii? Cum nu ştiţi voi, pe pământ, ce chinuri zdrobesc inima furnicii, aşa nu ştiu ce lacrimi vă curg pe faţă… Cuprind cu privirea pământul şi cerul, dar nu zăresc nici ce-i în cer, nici ce-i pe pământ!

Şi Tarbit îşi privi chipul tremurând în oglinda lacrimii lui Panca şi înţelese că piatra spartă din lespedea ce-acoperise trupul neînsufleţit al Unei îl făcuse pe uriaş să ştie tot ce-ar fi dorit el să-i spună.

— Părinte al cumpenei, grăi de aceea, talgerul narţilor se află mereu deasupra şi nedreptatea ni-e scrisă de la naştere.

Atunci se făcu tăcere şi Panca răsuflă adânc, iar, când vorbi din nou, o amară tristeţe-i răzbătu în cuvinte:

— O, Tarbit, târzie-i părerea de rău, şi lacrimile de azi nu pot şterge o singură lacrimă de ieri… Ascultă, totuşi, cele ce-ţi voi spune şi judecă-n inima ta, ascultă:

Povestea uriaşului Panca

Departe, departe, dincolo de toate vămile ştiute şi neştiute ale văzduhului, cale de-o sută de ori câte o sută de veacuri, se află ţara uriaşilor guduli, ţara mea de cremene, Tarbit. Toţi oamenii din Gudula sunt neînchipuit de înalţi, şi eu eram unul dintre cei mai mărunţi, drept care nu arareori am fost luat în râs de fraţii mei guduli. Dar îi lăsam să râdă.

Căci nu-mi plăceau nici petrecerile din Gudula, în care uriaşii sentreceau pentru cinstea de a fi socotiţi cei mai straşnici băutori de *tev,* o zeamă pe care-o scot dintr-o sămânţă roşie, mare cât un dovleac de pe pământ, nici vânătorile în care goneau câte-un biet *haf,* un fel de cerb cât un gorgan, nici luptele, nici adunările în care râdeau grosolan, fălindu-se cu glasurile lor tunătoare. Ţi-am spus că Gudula-i o ţară de cremene. Nu se pomeneşte acolo nici pământ, nici iarbă; totul e de piatră, cenuşiu şi rece, în afara seminţelor roşii din care se face *tevul.* Iar eu, nu ştiu de ce, nu mă puteam împăca nici cu locuitorii şi nici cu ţara.

Zile-ntregi stăteam înaintea unui perete de piatră cenuşie, încercând să-l fac mai arătos. Îl lustruiam cu palmele, suflând asupra pietrei reci, ciopleam în bucata cenuşie cercuri şi colţuri, mă străduiam pe cât puteam să-i schimb înfăţişarea, şi niciodată nu eram mulţumit. Atât mi se părea Gudula de posacă şi de lipsită de frumuseţe, că-ntr-o bună zi mi-am luat inima-n dinţi şi m-am înfăţişat la una dintre petrecerile pe care nu le puteam suferi, dar unde ştiam că gudulii se află în toane bune.

Amurgea, mi-aduc aminte ca acum, şi peste cenuşia ţară de cremene se lăsase o umbră roşietică. Era cea mai frumoasă vreme din Gudula şi n-am putut privi niciodată amurgul fără să mă înduioşez pentru bieţii guduli, atât de grosolani şi care nici măcar nu năzuiau către altceva decât blestematul lor *tev…*

Când am ajuns la locul petrecerii, larma era în toi. Guduli şi gudule, îmbujoraţi deopotrivă, râdeau în hohote, zvârlind cât colo poloboacele goale, căci acesta era încă un fel de a petrece în ţara mea de piatră. Poloboacele, de piatră şi ele, pocneau, spărgându-se şi, cu cât era pocnitura mai răsunătoare, cu atât se bucura de mai mare cinste cel ce le zvârlise.

— Oho, ia priviţi cine vine! strigă o gudulă tânără şi roşie la faţă, văzând că mă apropii.

— Aduceţi *tev* pentru micuţul Panca! răcniră alţii şi, cât ai clipi, mă

pomenii luat pe sus şi aşezat în capul unei mese de piatră, pe care ar fi avut loc să se desfăşoare cea mai mare dintre oştile pământului.

Cum doream din toată inima să le câştig bunăvoinţa, pentru a le sădi în inimi dorul după un alt fel de viaţă, nu mă împotrivii şi dusei la buze polobocul. Am sorbit din *tev* şi-am aşezat polobocul pe masă, dar cei adunaţi să petreacă nu-nţelegeau să le scap atât de lesne.

— Până-n fund, Panca, bea până-n fund! strigau cu toţii, izbind cu pumnii în masă şi râzând pe-ntrecute.

I-am privit, am priceput că orice împotrivire era zadarnică şi am dat peste cap polobocul. Dar nu eram obişnuit cu blestematul lor *tev.* Cercuri de foc îmi jucară pe dinaintea ochilor şi flăcări îmi curseră prin vine. Mi se părea că am să plesnesc în mii de fărâme, ca un poloboc zvârlit peste umăr, când colo mă simţii deodată neasemuit de puternic, îndrăzneţ şi încredinţat că-i de-ajuns să rostesc o singură vorbă, pentru ca toţi gudulii şi toate gudulele să-mi cadă la picioare, rugându-mă să-i învăţ cum să trăiască.

— Fraţi şi surori, răcnii atunci, sculându-mă-n picioare, mai isteţi decât voi sunt *hafii* pe care-i vânaţi, pentru că *hafii* au ceva frumos, coarnele, în vreme ce voi nici măcar coarne n-aveţi!

Vezi, oftă Panca, azi înţeleg foarte bine că un asemenea fel de a începe vorba nu putea fi pe placul gudulilor mei. Dar blestematul *tev* îmi luase minţile şi, crede-mă, nici nu ştiam ce spun.

— Ce zice, ce zice? strigau mesenii, nevenindu-le să-şi creadă urechilor, în vreme ce eu urmam să grăiesc, sau mai degrabă *tevul* grăia în locul meu:

— Sunteţi urâţi şi proşti, fraţi şi surori, iar viaţa vi-i proastă şi urâtă. Oare nu vi se face o dată lehamite de voi înşivă?

Şi poate că aş fi urmat tot aşa, cine ştie cât, dacă gudulele şi gudulii n-ar fi prins a răcni care mai de care, acoperindu-mi glasul:

— Afară din Gudula! Destul! În poloboc!

Am uitat să-ţi spun, o, Tarbit, că toţi locuitorii pietroasei Gudula sunt nemuritori. Cum nu-i pot ucide, aşadar, pe cei ce i-au supărat cu ceva, au născocit o pedeapsă cumplită, şi răcnetele lor mă vestiră că hotărâseră să mă pedepsească după crâncenul obicei din Gudula. Căci îi închid într-un uriaş poloboc de piatră pe cei de care vor să scape şi fac vânt polobocului, zvârlindu-l în hăul ce se cască la marginile Gudulei. Şi-n polobocul lui de piatră bietul gudul osândit colindă veşnic, trecând dintr-o vamă a văzduhului într-alta, se prăbuşeşte de-a pururi în prăpastia fără capăt a lumii, ca o pietricică într-un puţ fără fund, căci fără-nceput şi fără de sfârşit e lumea.

Şi, măcar că pedeapsă mai cumplită nu poate fi, ameţit de aburii

blestematului *tev,* dar şi îndârjit peste seamă, am urmat să-i înfrunt pe guduli, zvârlindu-le-n faţă tot dispreţul adunat în inima mea. Iar gudulii s-au posomorât atunci şi, începând a răcni, au adus în grabă un poloboc în care ar fi-ncăput chiar un uriaş printre uriaşii din Gudula. Fără a ţine seamă de blestemele şi ameninţările mele, m-au apucat apoi şi m-au vârât în polobocul de piatră, căruia i-au prins atât de zdravăn capacul, încât până astăzi mă-ntreb ce mijloc de cetluire le-a putut născoci ura pe care mi-o purtau. Şi, opintindu-se gudulii şi gudulele, au dat polobocul de-a dura şi, într-o tăcere mai cumplită decât cele mai sălbatice chiote, l-au zvârlit în hău.

Cât a trecut din ziua aceea, Tarbit, nu ştiu, dar am rămas închis în polobocul de piatră, şi-nchis în el mă aflu şi acum. Piatra cenuşie pe care stau nu-i decât fundul polobocului şi, dacă nu-i poţi cuprinde cu privirea pereţii, e numai pentru că tu eşti nespus de mic, iar el nespus de mare. Şi-ntocmai ca atunci când a fost zvârlit în hăul fără fund al lumii, polobocul lunecă încă, prăbuşindu-se dintr-o vamă a văzduhului într-alta, şi-aşa va luneca veşnic, nemaioprindu-se nicicând…

Dar, închis în temniţa aceasta de piatră, n-am putut răbda să mă socot înfrânt. Visul meu din Gudula, dorinţa de-a face viaţa mai frumoasă, mă urmărea încă, şi ades îmi spuneam că trebuie să-mi dovedesc mie însumi de ce eram în stare. Dar ce puteam începe în polobocul meu, singur şi fără nici de unele?

Mult m-am frământat, mult am chibzuit. Singura mea sculă era un cuţit de care nu mă despărţeam niciodată şi, iată, m-am hotărât să fac totul din nimic. Am râcâit cu cuţitul pereţii de piatră ai polobocului şi-am adunat cu grijă aşchiile pe care le-am putut desprinde, apoi am amestecat cu răbdare sfărâmăturile, încercând să le macin între măsele. Ce-i drept, eram încă tânăr pe-atunci şi nu mă puteam lăuda cu prea multă răbdare, aşa că n-am mestecat destul aşchiile de piatră. Când m-am apucat să fac un fel de turtiţă din făina de piatră pe care-o măcinasem, am băgat de seamă că destule sfărâmături rămăseseră întregi, dar nu m-am mai oprit din pricina lor. Şi poate că bine am făcut, căci dacă turtiţa aceea avea să ajungă ceea ce voi aţi numit *pământ,* aşchiile au închipuit munţii – iar pământul mi se pare azi mai frumos aşa, cu dealuri şi munţi, decât dacă ar fi ieşit teşit, cum l-am plănuit dintru-nceput.

Ţineam acum în palmă turtiţa şi-o priveam, când m-a pălit deodată o tristeţe fără margini la gândul că, dacă m-aş fi arătat mai dibaci, aş fi putut înfrumuseţa lumea cea mare a Gudulei. Şi-aşa, privind amărât lumea pe care mă apucasem s-o meşteresc, am început a lăcrăma, şi lacrimile-mi picurau peste turtiţa din palmă, iscând apele şi mările de

pe pământ. Când am încetat din plâns, jucărioara mea era parcă mai frumoasă, cu lumina ce sclipea pe ape. Dar prea era, totuşi, pustie.

Ca s-o-nfrumuseţez, am cercetat zadarnic polobocul, căci n-am găsit pe fundul lui decât puţină drojdie de *tev* sângerie şi răspândind aburi ameţitori. Neavând ce face, am luat drojdia, am subţiat-o cu apă, de care acum nu duceam lipsă pe pământ, şi am căpătat astfel o zeamă portocalie, lipsită de aburi vătămători. Am tăiat apoi cât am putut de mărunt câteva fire din zeghea pe care-o port, le-am muiat în culoarea portocalie şi-am presărat firişoarele pe pământ, făcând să se ivească iarba, care era atunci aurie. Mi-am smuls câteva fire din barbă şi-am făcut astfel trunchiurile celor dintâi copaci, pe care i-am îmbrăcat cu frunze portocalii, încât lumea mea părea acum scăldată într-o lumină aurie. Din ce priveam mai mult la tot ce ivisem din mai nimic, dintr-atât mă bucuram mai tare, încercând doar părerea de rău că eram singurul care se bucura de pământul şi apele mele. Atunci îmi dădu în gând să dăruiesc lumea celor ce o puteau într-adevăr preţui.

Mi-am luat din nou cuţitul şi mi-am tăiat o bucăţică din sfârcul urechii drepte, pe care-am cioplit-o cu atâta băgare de seamă, încât bucăţica s-a prefăcut sub cuţitul meu într-un bărbat, care ardea de dorinţa de a goni pe câmpiile portocalii ale lumii mele. Din sfârcul urechii stângi am cioplit apoi o femeie, şi nu mă mai săturam privind cei dintâi oameni, în vinele cărora curgea sângele meu nemuritor. Curând am băgat de seamă că toate fărâmele pe care le înlăturasem, cioplind cele două trupuri, căzuseră şi ele, care pe pământ, care în apă, unde începuseră să se zbenguie, de mi-era mai mare dragul. Aşa s-au arătat pe pământ toate dobitoacele, şi-n apă toţi peştii, mai mari sau mai mici, după cum fusese şi fărâma din care se iviseră. Numai balaurii nu sunt rodul mâinilor mele, Tarbit, ci coboară din două gângănii pe care fără voie le-am adus din Gudula, în miţele zeghii mele, şi care-au sărit pe pământ, pierzându-se în desişul codrilor, în vreme ce mă bucuram de oamenii mei fără pereche.

Dar scurtă mi-a fost bucuria, căci femeia fugea de bărbat şi bărbatul fugea de femeie, ca şi cum nu s-ar fi putut suferi. Şi, de unde socotisem că mă voi putea, în sfârşit, odihni, mă apucai de cea mai gingaşă treabă şi, din aburii răsuflării mele, plămădii o pasăre cum nu mai zbura prin codrii cu frunze portocalii, o pasăre măiastră, pasărea de fum a dragostei. Cu nevăzute lanţuri legă Vihta femeia de bărbat şi bărbatul de femeie. Iar, pentru a le îndulci aerul aspru din Gudula, ce umplea polobocul de piatră în care mă aflam închis, tot din răsuflarea mea le-am făcut cerul, pe care am prins un năsturaş de aur – steaua Vihtei – ca să ştie că au a se potrivi poruncilor păsării de fum, singurul

stăpân pe care l-am ales lumii purtată de mine în palmă.

O, de-ai fi văzut atunci pământul, Tarbit! Nici un gând rău nu-l stricase încă, nici o vină nu-l pătase, nici o ruşine nu-l mânjise. Tânăr şi proaspăt înflorea în lumina aurie, albastre şi limpezi îi erau mările, iar cei dintâi oameni treceau din minune-n minune, căci lumea era un mare palat căruia-i aflau, abia, încăperile…

Şi s-au înmulţit oamenii, de nu le mai ştiam seama. Ca fermecat priveam lumea pe care-o scosesem din nefiinţă şi nu-mi venea să cred că fusesem în stare de-atâta frumuseţe, şi mă-nduioşam pentru fiecare pui de om sau de rândunică. Dar ochii mei, făcuţi să cuprindă întinderi nemărginite, slăbiră din pricina încordării cu care priveam lumea mititică, oamenii şi gâzele ei. Din ce în ce mai des mi se lăsa pe ochi un soi de ceaţă, şi vedeam ca prin sită, fără să mai pot desluşi mare lucru. Trist şi singur, încercam zadarnic să aflu cum o mai duce lumea, şi mă liniştea doar gândul că o făcusem cu dragoste şi i-o încredinţasem Vihtei.

Şi multă vreme trecu aşa peste lumea mea aurie…

Dar într-un rând pământul prinse a-mi zvâcni în palmă, ca o făptură însufleţită. Mirat, am încercat să desluşesc ce se petrece, şi n-am văzut decât un soi de vârtej vânăt, acoperindu-i strălucirea aurie. Iar un glas răsună din vârtejul vânăt, bubuind năprasnic:

— O, Panca, uriaş bătrân, rău faci scuturându-te de lumea pe care-o porţi în palmă!

— Ce vorbă-i asta? am strigat mânios. Şi cine iubeşte mai mult decât mine lumea aurie a oamenilor?

— Frumoasă iubire! auzii din nou tunând glasul batjocoritor ce răzbătea din vârtejul cel vânăt. Cetăţile pământului se năruie, oamenii se mint şi se înşală, uriaşule Panca!

Atunci am înţeles că nu ştiusem cât de ascuţită poate fi suliţa durerii. Am gemut şi mi-am simţit inima rănită, căci ce bucurie şi ce mângâiere aveam în temniţa mea de piatră, dacă nu lumea oamenilor, în care pusesem tot ce fusese mai bun în mine? Şi, iată, oamenii îmi înşelaseră nădejdile.

— Cine eşti tu, care-ai înfipt suliţa durerii în inima bătrânului Panca? am îngăimat, şi pentru cea dintâia oară am auzit atunci strigătul:

— Sunt Ormag, şi numele meu e spaima!

Ciudate mi s-au părut vorbele, şi neînţelese. În oamenii pe care-i cioplisem pusesem înţelepciune şi bărbăţie, avânt şi sete după dreptate, dar spaima mi-era necunoscută şi nu-i puteam înţelege puterea.

— Ce este spaima, şi care-i e rostul? am întrebat atunci, iar glasul ce

tuna în inima vârtejului vânăt îmi răspunse îndată:

— Puterea puterilor e spaima. Numai ea stăpâneşte popoarele şi poate porunci în inima lor. Spaima înalţă ziduri de piatră şi prăbuşeşte cetăţi, născoceşte arme şi statorniceşte legi.

Buimăcit, ascultam tot ce Ormag punea în seama spaimei, căci până atunci socotisem că dreptatea e puterea puterilor.

— Oamenilor le lipseşte spaima, urmă să bubuie glasul lui Ormag, şi, dacă nu vrei ca lumea ta să se destrame, aidoma unui ghem de ceaţă, dăruieşte-le fericirea spaimei.

Dar cum le puteam eu dărui ceea ce nu ştiam?

— Bunule Ormag, l-am rugat de aceea, dăruieşte oamenilor această binecuvântată spaimă, pe care nu m-am învrednicit s-o cunosc, dacă lumea e într-adevăr primejduită, aşa cum spui!

— Priveşte pe pământ şi-ai să-ţi dai singur seama, îmi întoarse el vorba, dar zadarnic încercam să mai desluşesc ceva, privirile fiindu-mi înceţoşate.

Multă vreme s-a lăsat rugat Ormag.

— Nu eu am făcut lumea, spunea, şi cine mă poate învinui că-i rău întocmită?… Dar, dacă mă amestec, nu voi mai avea decât supărări.

Şi l-am rugat, atât de fierbinte l-am rugat să se milostivească de biata mea lume primejduită, încât, până la urmă, Ormag, s-a învoit.

— Fii binecuvântat, am strigat atunci, dar Ormag mi-a cerut încredinţări.

— Iată, de hatârul tău îmi voi arăta puterea în lumea oamenilor, a grăit, dar numai dacă-mi făgăduieşti că toţi îmi vor da ascultare. Iar pentru ca ascultarea aceasta să fie deplină, şi pentru ca tu însuţi să nu fii ispitit de cine ştie ce veşti mincinoase să schimbi vreodată ceea ce singur ai dorit, statorniceşte-mi puterea în aşa fel încât nimeni, niciodată, să n-o poată birui.

Şi-atât eram de îndurerat, socotind că lumea mea aurie se putea destrăma, atât de departe de mine era gândul că Ormag putea să mă înşele, încât i-am încuviinţat cererea. Dacă mi-a spus că el şi ajutoarele de care avea nevoie vor locui în cerul pe care-l alcătuisem din suflarea mea, i-am făgăduit că – de unde cerul şi pământul fuseseră una – le voi despărţi acum, făurind o cumpănă şi aşezând pe un talger cerul, iar pe celălalt pământul. Şi, măcar că pământul va atârna mai greu în cumpănă, îl voi sili să dea întâietate cerului, aşa că de aici înainte pământul nu va putea birui cerul, decât dacă un om îşi va zvârli inima pe talgerul pământului, şi inima-i va fi neagră de amărăciune şi durere, cum neagră era atunci inima mea. Căci numai astfel voi crede că nu mă minte.

— Fie, se-nvoi Ormag. Nici un om nu va ajunge vreodată până la tine, atâta vreme cât pământul va sta sub legea mea.

Şi iată, Tarbit, abia acum înţeleg că am fost înşelat, căci, năzuind să-mi scap lumea aurie de pieire, am prăbuşit-o sub cumplita putere a lui Ormag! Întruna m-am întrebat de atunci cum de se ivise el în lumea pe care-am făcut-o cu mâinile mele, şi doar acum, când mulţumită ţie aflai adevărul, doar acum, înţelegând firea lui Ormag, am izbutit să dezleg taina.

Îţi mai aminteşti că, neaflând nimic altceva în polobocul meu, am fost silit să zugrăvesc frunzele şi iarba cu zeama în care topisem drojdie de *tev?* Dar aburii ei otrăviţi n-au pierit, ci s-au furişat printre degetele mele, oprindu-se pe fundul întunecat al lumii, între palma mea şi pământ, acolo unde au aşteptat nişte inimi ticăloase, pe care să pună stăpânire. Şi, primind un nume, aburii vineţi ai *tevului,* otrăvitori până şi pentru uriaşii guduli, au căpătat o putere nimicitoare pe micuţul meu pământ, adunându-se-n acest Ormag, căruia eu, eu i-am statornicit legea, supunând lumea întunecatei puteri a spaimei.

Şi nicio lacrimă de azi nu poate şterge o singură lacrimă de ieri, nimic din ce-a fost nu se mai poate întoarce…

Aşa, gemând deznădăjduit, îşi sfârşi uriaşul Panca povestea, pe care Tarbit o ascultă simţindu-şi inima răscolită de ura şi durerea străveche.

— Înşelător şi ticălos până la capăt, scrâşni el, te vei prăbuşi, Ormag, şi prin mine Vam îşi va ţine făgăduiala!

Atunci îşi întoarse privirile către talgerul pământului, acolo unde în cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, îi aştepta Milga. Iar ura şi durerea din inima lui se schimbară-ntr-o negrăit de adâncă iubire, şi chipul Milgăi se ivi înainte-i.

— Ştii cât te iubesc, spuse Tarbit. Pentru zâmbetul buzelor tale aş fi ridicat oamenii până la stele, dar trăim sub călcâiul lui Ormag. Zâmbeşte, Milga, şi când nu voi mai fi. Dar nu le-ngădui narţilor să râdă!

Şi, grăind astfel, îşi desprinse de la gât piatra netedă, încălzită la inima lui Vam, şi-şi apăsă buzele peste slovele ei. Apoi o ridică în palmă şi piatra zbură de pe umărul lui Panca, de trei ori se roti în jurul frunţii lui, uriaşă cât bolta cerului, şi coborî lin către pământ.

Şi i se păru lui Tarbit că pământul întinde o mână şi primeşte piatra, în vreme ce codrii pământului vuiau de parcă trunchiurile le-ar fi fost nişte buciume, în vreme ce armăsarii talazurilor nechezau în adâncurile întunecate ale mărilor, tropotind ca-nainte de luptă, în vreme ce munţii bătrâni prindeau viaţă, împroşcând flăcări şi trâmbe de fum. Iar vuietul pornit de pe pământ pluti în jurul uriaşului Panca.

Atunci îşi duse Tarbit amândouă mâinile la piept şi, smucind o dată, îşi sfâşie pieptul, scoţându-şi inima, pe care-o zvârli peste talgerul pământului, în cumpăna lumii. Neagră de amărăciune şi de durere-i era inima, aşa cum neagră fusese inima bătrânului Panca atunci când Ormag îl înşelase, statornicindu-şi puterea. Talgerul de piatră al pământului se cutremură şi cumpăna prinse a tremura în mâna uriaşului. Înnebunit, acul cumpenei juca, săltând dintr-o parte într-alta şi scoţând nişte sunete prelungi, de clopot, până se opri, vădind deplina biruinţă a pământului asupra cerului. Pata întunecată a Nartazubei se micşoră, parcă.

— O, Tarbit, omule! gemu Panca, şi Tarbit avu vreme să-şi vadă visul cu ochii.

Dar privirile i se înceţoşară. Ca împins de puteri nevăzute se clătină, în vreme ce chipu-i pălea în lacrimile limpezi ale uriaşului, se clătină şi se prăbuşi de pe umărul lui Panca. Şi, deşi Mastara nu-i pecetlui pleoapele, neputând ajunge pe tărâmul de piatră al lui Panca, iată cum sfârşeşte cu jale şi povestea lui Tarbit, rămas pe veci dincolo de marginile lumii; dar până şi sfârşitul acesta e doar un început. Teme-te, Ormag, de tot ce va să vie, iar tu, seminţie a omului cu inima arsă, cinsteşte amintirea celui ce-a împins acul cumpenei cu jertfa inimii lui. Sfârşitu-acesta-i doar un început, căci de pe acum grăieşte Milga, şi glasu-i osândeşte Nartazuba.

Zâmbetul lui Vam

Zâmbetul lui Vam

Muritorii au viaţa scurtă, dar faptele lor dau roadă-n urmaşi: nepoţii le schimbă-n bucurie durerea şi ura.

Ad se încheie răfuiala, şi omul cu inima arsă zâmbeşte. O, zâmbetul acesta, stindard al seminţiei lui Vam!

Sub alba boltă a norilor, ce-o ascundeau de privirea lui Ormag, cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, strălucea în lumina lui Saian. Pe uliţele pietruite forfoteau tinerii şi tinerele pe care Milga şi Tarbit îi plămădiseră din lutul negru, iar larma glasurilor însufleţea trezita cetate, amintindu-i vremurile când oameni nemuritori o locuiseră. În mâini cu mere de aur *maun,* scăpărătoare ca nişte chipuri ale leului Saian, tinerii se-ndreptau cântând către palatul celor ce le dăduseră viaţă.

— Gânduri bune, Milga! urară tinerele, aflând fără să ştie cuvintele cu care se-ntâmpinau oamenii înaintea venirii lui Ormag, iar tinerii strigară şi ei, intr-un glas:

— Gânduri bune, Tarbit!

Atunci Milga se ivi în golul unei ferestre, şi toţi cei de afară amuţiră, văzându-i ochii.

— Părintele nostru, Tarbit{36}, a fost răpit din voia narţilor, vesti Milga.

Şi-n clipa aceea Pil, părăsindu-l pe Tarbit în pustietatea tărâmului de piatră al lui Panca, şi întorcându-şi faţa de la cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, bolta de ceaţă – ce-o ferea de mânia lui Ormag – se destrămă.

Ca un chiot sclipi sub fulgerele lui Saian mulţimea palatelor de aur şi măreţ scăpărară nenumăratele porţi de rubin, rănind în înălţimile Nartazubei vinetele priviri ale stăpânului narţilor nemuritori. O neagră presimţire îl făcu să-şi încrunte sprâncenele şi tunetul glasului îi bubui năprasnic, când întrebă:

— Ce luceşte acolo, pe pământ, Birgun?

— Nu ştiu, stăpâne, se tulbură crainicul. Dar porunceşte-mi să cercetez!

Şi Pil îşi muşcă buzele, schimbând priviri cu Gurz, Ramal şi Bolob, când, Ormag încuviinţând, Birgun se repezi din înălţimile ceţoasei Nartazuba şi, bătând din aripile-i de liliac, se întoarse cât ai clipi în marea încăpere de ceară, vestind cu uimire:

— O, călăreţ al norilor negri, strălucirea porneşte de la o neasemuită cetate, căci de aur îi sunt palatele, iar porţile, toate, de rubin!{37}

— Naat? strigă Ormag, nevenindu-i să-şi creadă urechilor.

O tăcere înspăimântată îi însoţi strigătul.

— Naat? se prefăcu uimit şi Bolob. Nu-i cu putinţă…

Dar Ormag ridică atunci marea secure de os a puterii, poruncind încruntat:

— Narţii de rând – afară! Să rămână doar narţii de seamă.

Şi narţii de rând îşi vârâră capetele-ntre umeri şi, unul după altul, ieşiră pe marea poartă de ceaţă a Nartazubei, fără a cuteza să se privească măcar, căci înţeleseseră că ceva înfricoşător se petrecuse. Iar Ormag privi posomorât la narţii de seamă, rămaşi în marea încăpere.

— Ascult, rosti apoi, cu asprime.

— Nu ştiu nimic… începu Zubala, dar Ormag îi tăie vorba:

— Unde se află Tarbit?

Atunci Gurz pufni mânios şi-şi scuturǎ lanţurile de aramă, înaintând cu un pas:

— Suntem puternicii narţi de seamă, Ormag, ia aminte, grăi el, fudul. Nu ne mai leagă niciun jurământ…

Năprasnic bubui glasul lui Ormag şi aprig îi răsunară cuvintele, când ameninţă cu marea secure de os:

— V-am prins uneltind, narţi fără minte, şi mi-am îngropat mânia, aşa cum oamenii-şi îngroapă morţii cu pleoapele pecetluite de Mastara! Eu am făcut din voi narţi de seamă, tot eu vă pot strivi, o, stropi de noroi, căci numele meu e spaima, şi numele acesta e scris pe inimile voastre, acolo unde nimeni, niciodată, nu va mai izbuti să-l şteargă… Dar mi-am îngropat mânia, nevoind să şubrezesc puterea Nartazubei şi nădăjduind că Pil, barem, va pricepe unde aţi ajunge fără mine. Căci, iată, blestemata Naat s-a ridicat din uitare şi Vam îşi bate joc de legea narţilor. Priviţi!

Şi narţii-şi întoarseră privirile şi văzură fulgere ţâşnind din privirile omului cu inima arsă. Tremurând, Ramal se zgribuli, în vreme ce Bolob se prăbuşea pe jilţul de pâclă al unui nart mărunt, iar Gurz trăgea în neştire de lanţurile lui de aramă, lăsându-se descumpănit de pe un picior pe celălalt. Zubala trecu, hotărâtă, alături de Ormag. Atunci, clipind din ochişorii lui vicleni, Pil povesti cum Tarbit scosese din uitare cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, dar nu cuteză să mărturisească şi ajutorul pe care i-l dăduse pentru a ajunge până la uriaşul Panca.

— Şi unde-i acum Tarbit?

— Nu ştiu, răspunse Pil, încredinţat că, părăsit de el, muritorul cu piele neagră nu mai poate primejdui puterea narţilor.

Şi-şi revărsă Ormag mânia, şi tunetele glasului său zguduiră pereţii de ceaţă ai Nartazubei, înspăimântând narţii mărunţi ce trăgeau cu

urechea, cutremurând lumea de sus şi lumea de jos.

— O, făţarnici şi proşti, răcnea călăreţul norilor negri, zbătându-se între pereţii de ceaţă, o, narţi bicisnici, cu patimi mărunte ca patimile muritorilor, din rândul cărora v-am ridicat!

Şi mantia de ger îi flutura pe umeri, şi valuri vinete de spaimă se răspândeau în marea încăpere cu pereţi de ceaţă, împresurând narţii care simţeau gheara puterii lui Ormag scurmând în inimile lor. Iar când cei cinci narţi de seamă se prăbuşiră şi-atinseră cu frunţile podelele ceţoasei Nartazube, cerşind iertare ca nişte robi pocăiţi zvârliţi la picioarele stăpânului, Ormag se aşeză în jilţul lui de pâclă şi ridică marea secure de os a puterii, strigând:

— Să intre narţii de rând!

Şi intră ceata înspăimântată a narţilor mărunţi şi nu cutezară să privească în ochii vineţi ai călăreţului norilor negri, când văzură narţii de seamă frânţi sub apriga lui putere. Ca fulgeraţi căzură şi ei în genunchi, iar stăpânul netăgăduit al Nartazubei vesti încruntat:

— Sunt Ormag, şi numele meu e spaima!

— Îngăduie-ne sub tunetul glasului tău, rostiră cu smerenie narţii, simţind dulcea înfiorare a nevolnicului care linge mâna celui ce l-a miluit.

Iar poruncindu-le Ormag ce se cuvenea să poruncească pentru pedepsirea muritorilor răzvrătiţi împotriva narţilor nemuritori, se răspândiră o parte dintre narţi, ţâşnind din înălţimile Nartazubei ca puricii din blana câinelui intrat în apă.

Dar în cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, oamenii priveau pentru cea dintâi oară chipul leului Saian şi se minunau de neasemuita strălucire a cerului senin, în lumina căruia merele de aur *maun* păreau nişte torţe vii, arzând în palme ca-n lutul împodobit al unor opaiţe. Milga însăşi ridică priviri mirate către bolta luminată şi strigă bucuroasă:

— Semn bun, seminţie a lui Vam, căci lumina a izbucnit atunci când vesteam răpirea părintelui nostru, Tarbit!

Întorşi la mânia pe care cuvintele Milgăi o deşteptase în inimile lor, tinerele şi tinerii din înviata cetate Naat răspunseră-ntr-un glas:

— Puternicul Ormag e duşmanul seminţiei lui Vam!

Alai viu străluciră merele de aur în palmele lor, mai sclipitor oglindiră pereţii de aur ai palatelor lumina lui Saian, mai scăpărător râşniră focurile roşii ale porţilor de rubin. Şi cu toţii văzură-n clipa aceea trei săgeţi uriaşe năvălind din văzduh, cu toţii le auziră mugind peste capetele lor, cum goneau ca trei crainici cumpliţi ai Mastarei. Dar săgeţile nu căzură asupra cetăţii cu palate de aur şi bolţi de rubin,

Naat.

Oprite-n văzduh, cu vârfurile îndreptate către pământ, jucau pe loc, de parcă o nevăzută pavăză întinsă peste capetele oamenilor le-ar fi împiedicat să-şi izbească ţinta. Aşa jucară o vreme, încercând zadarnic să străbată văzduhul, mugiră neputincioase şi, răsucindu-se, porniră îndărăt, pentru a se mistui curând în necuprinsul albastru.

Iar, în marea încăpere de ceară a Nartazubei, Gurz se îngălbeni la faţă, căci pentru întâia oară o putere se dovedea mai mare decât puterea săgeţilor lui. Şi când săgeţile, dintre care fiecare trebuia să ucidă câte nouă sute nouăzeci şi nouă de muritori, i se întoarseră în cucura ce-i spânzura la şold, nartul războiului se apropie de Ormag şi, cu glasul răguşit, îi dădu seamă de cele petrecute.

Cumplit răcni Ormag la auzul veştii şi, ca scos din minţi, se năpusti de pe jilţul lui. Atât de neaşteptată-i fu săritura, încât Gurz, izbit în piept, se răsturnă pe spate. Şi narţii rămaşi între pereţii de ceaţă văzură cu spaimă cum leul cu ghearele de criţă se repede şi calcă-n picioare trupul puternicului nart al războiului, răcnind sălbatic:

— Pricepi acum, ticălosule şi bicisnicule Gurz?… Pricepi? Pricepi?

Atunci, acoperind răcnetele lui Ormag, se înălţă în marea încăpere a Nartazubei glasul omului cu inima arsă:

— Îţi aminteşti, Ormag? Am jurat că pereţii Nartazubei se vor destrăma prin mâna mea şi că te vei căi. Dar e prea târziu.

Un singur salt făcu Ormag, şi dâra vânătă a mantiei lui înfioră Nartazuba.

— Vierme! scrâşni şi, înălţând marea secure de os, izbi în fruntea lui Vam.

Urma loviturii se văzu ca sângeriul semn al robiei, dar omul cu inima arsă rămase drept în strânsoarea lanţurilor, căci Vam era nemuritor. Iar fulgerul privirii lui orbi, pentru o clipă, narţii.

— E prea târziu, spuse el din nou şi, pentru întâia oară, după ani şi ani, zâmbi…

Iar zâmbetul acesta înspăimântă într-atâta narţii, că gemură prelung, şi geamătul le semăna cu urletul câinilor, când simt apropierea Mastarei. Zâmbetul acesta era mai puternic decât marea secure de os a puterii, mai netemător decât spada lui Gurz, mai liniştit decât întunericul veşnic de dincolo de pereţii de ceaţă ai Nartazubei. Zâmbetul acesta vestea biruinţa oamenilor.

Dar, de parcă groaza narţilor i-ar fi înapoiat încrederea în puterea lui vremelnic zdruncinată, Ormag se potoli ca prin farmec.

— Prea târziu, spui, vierme?… Nu, prea devreme te bucuri. Priveşte!

Şi-ntinzând mâna, arătă către pământ. Iar privind încotro se-ndrepta

degetul lui Ormag, văzu Vam în mijlocul Mării celei Mari un fir de nisip şi înţelese că acela e ostrovul pe care se înălţa Cetatea Roşie. Un val se umflă deodată pe întinsul neted al mării şi, iată, pe culmea valului se ivi trupul verde al lui Dumvur. Nartul mării îşi mişca braţele ca o căpetenie de oşti, şi rânduri, rânduri de valuri se deşteptară la porunca lui, prinzând a năvăli. Cât ai clipi, ostrovul fu înghiţit de oştile apei, care se bulucirăapoi, dând iureş asupra ţărmului. În urma valurilor cenchipuiau pedestrimea se rostogoleau talazurile, călăreţii lui Dumvur, iar în coada tuturor veneau, ameninţătoare ca nişte care de luptă, trâmbe de apă cât un palat regesc. Tăcută părea, văzută din înălţimile Nartazubei, năvala oştilor de apă.

Dar pe pământ se auzeau urletele valurilor, nechezatul talazurilor şi uruitul greoi al trâmbelor înspumate. Hudu, vântul, apucase harapnice şi biciuia din zbor oştile lui Dumvur, mânându-le înainte şi chiuind, în vreme ce Zubala îşi aşternea pe cer, în plină zi, mantaua albastră, acoperind lumina lui Saian. Şi, cam în aceeaşi vreme, marea se năpusti asupra apusei cetăţi Zinu, din care nu rămăsese nici piatră pe piatră, şi asupra Agrei, aşezarea trăitorilor pe apă.

Pe cel mai înalt taluz călărea acum Dumvur. Oştile se repeziră sub braţul întins al nartului şi mugetele mării acoperiră strigătele oamenilor, care săreau în ciobacele trase la mal. Iar numele lui Ormag plutea peste Agra.

În bezna lăsată peste lume fratele nu-şi recunoştea sora, părinţii îşi pierdeau copiii şi lupii goneau pe uliţi, laolaltă cu oamenii. Colibele de stuf erau luate de apă şi stâlpii de lemn se năruiau. Într-o larmă nemaiauzită se-amestecau răcnetele lui Dumvur şi chiotele lui Hudu, strigătele oamenilor, ţipetele dobitoacelor şi mugetele mării. Valurile răsturnară ciobacele ca pe nişte coji de nucă, şi oamenii se prinseră de bârnele plutind pe apă. Dar multe leşuri lunecau pe lângă bârne.

Regele din Agra, cel ce măturase duşumelele palatului din Zinu cu barba duşmanului şi le spălase cu buzele lui, se urcase pe acoperişul palatului, unde pusese să i se aducă vistieria. Înconjurat de străjeri, privea, la lumina faclelor, cum suie apa şi cum Agranii se luptă zadarnic să-şi scape vieţile, dar poruncea străjerilor să nu le îngăduie să intre în palat. Mame deznădăjduite încercau să-şi arunce pruncii pe acoperişul înalt, străjerii-i zvârleau îndărăt, în fierberea apelor mânioase. Marea ajunse curând la cinci coţi de acoperiş, învârtejindu-se-n jur, ca-n jurul unui ostrov, iar cei mai viguroşi dintre Agrani se agăţară de marginea lui. Dar străjile le retezară mâinile cu securile şi apa fură trupurile neputincioase. Înspăimântat de creşterea valurilor, regele se urcă pe sacii de piele în care păstra aurul şi nestematele, rugându-se lui Bolob

să-i scape viaţa. Una câte una se stingeau faclele, iar, când apa-i înghiţi şi cel din urmă străjer, regele din Agra se pomeni singur pe sacii lui cu aur şi nestemate. Hohotul lui Dumvur îi îngheţă sângele-n vine.

— Mărire narţilor nemuritori! răcni regele. Cu aurul pe care stau le voi înălţa zece temple, mai mândre decât toate templele înălţate vreodată!

— Luaţi-l, spuse însă Dumvur, şi un talaz tropoti năprasnic, când trecu peste trupul vânăt de spaimă al regelui din apusa aşezare Agra.

Cât vedeai cu ochii, oştile lui Dumvur acopereau întinsul şi se buluceau mereu, mugind ca nişte fiare flămânde. Nesătule, înghiţiră semănături şi pomi grei de roadă, cirezi, turme şi păsări, bordeie şi palate, oameni şi chipuri de narţi ciopliri în piatră. Mânate de poruncile lui Dumvur şi de harapnicele lui Hudu, valuri, talazuri şi trâmbe de apă porneau să cucerească lumea, potopind omenirea din rândurile căreia se ridicase răzvrătirea împotriva legii lui Ormag. Iar dacă pământul fu înecat, se repeziră apele asupra cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat.

În înviata cetate, adunaţi în jurul Milgăi, tinerele şi tinerii se sfătuiau, chibzuind asupra felului cum ar putea sili narţii să li-l înapoieze pe Tarbit. Şi iată că auziră un muget îndepărtat, şi mugetul răsună tot mai puternic. Apoi se întunecă, dar merele de aur *maun* urmară să lumineze cetatea.

Curând desluşiră cu toţii vuietul mării şi văzură, pe culmea unei trâmbe, trupul verde al lui Dumvur. O namilă bărboasă se ivi lângă el, şi namila ameninţa cu o spadă uriaşă, ridicată-n braţul strâns în inele de aramă.

— Ucide! Ucide! răcnea Gurz, în vreme ce Ramal, care-i însoţea, cânta numele lui Ormag, spaima.

Aspră şi poruncitoare se-nălţa vocea nartului, şi cântecu-i era întretăiat de strigătul de luptă al lui Gurz, de răcnetele lui Dumvur, de urletele oştilor de apă. Chipul Zubalei se ivi apoi pe bolta-ntunecată, şi fiicele ei zănatice jucară pe valuri, iscând din amăgiri făptura lui Tarbit.

— O, Milga, striga Tarbit, întinzându-şi braţele către cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, greşit-am cu gândul şi fapta! Puternic e Ormag, şi-naintea numelui său cuvine-se să ne plecăm genunchii…

Tăcuţi priveau tinerele şi tinerii din Naat făptura lui Tarbit plutind peste ape, iar Milga răspunse încetişor:

— Cumplit trebuie să te chinuie narţii, Tarbit al meu, dacă asemenea cuvinte pot trece de pragul buzelor tale…

— Nu narţii mă chinuiesc, ci faptele mele nesăbuite, Milga, grăi Tarbit. Minciună e numele lui Vam şi minciună…

Dar Milga nu-l lăsă să-şi sfârşească vorbele. Cu amândouă mâinile îşi apăsă pieptul, înăbuşindu-şi bătăile înfiorate ale inimii, şi glasul îi răsună în cetate, limpede şi neşovăitor:

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam! Iar tu, tu nu eşti Tarbit…

Atunci fiicele zănatice ale Zubalei se topiră-n noapte, şi răcnetele lui Dumvur porunciră oştilor lui de apă să năvălească.

— O clipă, strigă însă Pil, ivindu-se pe neaşteptate. Întreg pământul se află sub apă, oameni din Naat, căci cumplită mânie a aflat Ormag în inima lui împotriva muritorilor. Voi singuri sunteţi vrednici să ridicaţi cetăţi, şi doar pe voi a hotărât să vă cruţe, căci sunteţi netemători şi drepţi ca părintele neamului vostru, bunul Vam, pe care Ormag îl găzduieşte între pereţii ceţoasei Nartazuba. Jertfiţi-i dar un singur bivol, o singură oaie, şi mâna lui Ormag se va întinde asupra cetăţii Naat. Un singur fuior de fum să urce spre cer, şi apele vor intra în albiile lor!

Şi, pentru o clipă, narţii îşi opriră răsuflarea, căci nu cutezau să se apropie de cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, ieşită de sub legea lui Ormag. Şi Milga se pregătea să-i răspundă strâmbului zeu al şotiilor, când mantaua întunecată a Zubalei fu străpunsă de-o mare lumină, şi piatra netedă, spartă de Vam din lespedea ce acoperise trupul neînsufleţit al Unei, piatra pe care Tarbit o purtase la gât şi pe care – de pe umărul lui Panca – o trimisese către pământ, pluti peste cetate şi coborî în palma Milgăi, întinsă s-o primească.

Iar Milga-şi simţi ochii arşi de sarea lacrimilor, şi inima i se strânse şi gemu, căci înţelese că Tarbit îşi lua rămas bun de la ea şi-i încredinţa de aci înainte durerea şi ura. Îndată apoi glasul lui îi răsună la ureche, şi Milga-l ascultă, în vreme ce lacrimile-i şiroiau pe obraji.

— Ştii cât te iubesc, spunea Tarbit. Pentru zâmbetul buzelor tale aş fi ridicat oamenii până la stele, dar trăim sub călcâiul lui Ormag. Zâmbeşte, Milga, şi când nu voi mai fi. Dar nu le-ngădui narţilor să râdă!

— Fii pe pace, Tarbit, răspunse Milga. Apoi îşi prinse la gât piatra netedă şi strigă, cu glasul încă răguşit din pricina lacrimilor: Seminţia lui Vam e duşmana puternicului Ormag! Nici un jertfelnic nu se va aprinde în cetatea Naat, dar ura şi durerea noastră vor izbi în pereţii Nartazubei.

— Înainte! răcni Dumvur, şi Gurz îşi mişcă spada, răcnind şi el:

— Ucide! Ucide!

Atunci, urlând, oştile de apă se năpustiră. Căci narţii, care încercaseră să-şi deschidă prin vicleşug drum în Naat, înţeleseră că nu le mai rămânea decât să-şi dovedească puterea. Cumplită era năvala apelor dezlănţuite, şi-asurzitoare larma!

— Iureş! porunci Dumvur, şi Hudu pocni din răsputeri, izbind cu

harapnicele lui, dar nici un val nu izbuti să pătrundă în cetate, nici un talaz nu-i mătură uliţele, nicio trâmbă de apă nu-i spulberă palatele de aur.

Ca şi cum un zid nevăzut ar fi-mprejmuit înviata cetate, marea spumega în jurul ei, înălţând pereţi întunecoşi, fără ca un singur strop să se reverse, căci o putere neasemuit mai mare decât puterea lui Ormag ţinea în frâu uriaşele poveri ale apei. Dumvur îşi rotea braţele şi Gurz amenința cu spada, Hudu pocnea din harapnice, Ramal cânta mai departe numele lui Ormag, care e spaima, dar valurile se-ncălecau mugind, talazurile zideau clădiri de apă şi trâmbele urcau către cer turle cu creştete de spumă, iar cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, strălucea în lumina merelor de aur *maun.*

— Înainte, poruncea, spumegând, Dumvur, înainte!

Căci zidul apelor se ridica acum până la înălţimea palatelor de aur, şi narţii nădăjduiau că de acolo se va prăvăli, acoperind pe veci cetatea Naat. Dar, în cetate, oamenii priveau în linişte creşterea apelor întunecate. O singură inimă nu se frânse, un singur cuget nu şovăi, plecându-se înaintea numelui lui Ormag. Ţinându-se de mână, tinerele şi tinerii alcătuiră cu trupurile lor un cerc viu, ocolind cetatea, iar Milga se prinse şi ea în cercul lor. Şi-n clipa când zidul de apă trecu de pereţii palatelor de aur şi prinse a se legăna amenințător, în clipa când narţii strigară, îmbătaţi de nădejdea biruinţei, fără ca cineva să le fi poruncit, dar toţi într-un glas, cei din cetate îşi lăsară capetele pe spate şi prinseră a cânta.

Nimeni nu-i învăţase cântecul şi toţi cântau fără cuvinte măreţia omului, mândria celui ce se ştie mai puternic decât narţii nemuritori. Era cântecul pe care Lua îl cântase cândva în satul pescarilor, Gargand, cântecul care nu mai era doar un îndemn la răscoală, ci însăşi Răscoala, marea înfruntare.

Iar atunci, spre spaima fără leac a narţilor nemuritori, întreaga cetate cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, se ridică asemenea unei uriaşe corăbii sclipitoare, se desprinse de la pământ şi, înălţându-se peste crestele înspumate ale zidului întunecat al apelor, începu a pluti… Căci inima lui Tarbit făcuse să se mişte acul din cumpăna lumii.

Ca zgâlţâite de-o mână nevăzută se cutremurară tăriile când tunetul bubui, rostogolindu-se prin vămile văzduhului, dar nicio făptură omenească, nicio fiară şi nicio pasăre nu-şi simţi inima cuprinsă de numele lui Ormag: nicio inimă nu mai bătea pe pământul năpădit de ape, în afara inimilor neînfricate ale seminţiei lui Vam. Şi-n înălţimile Nartazubei, singur pe jilţul lui de pâclă, călăreţul norilor negri văzu cum pereţii de ceaţă prind a se destrăma.

Fumul de veacuri al tuturor jertfelnicelor, aprinse pe pământ de când Ormag îşi întemeiase puterea, se mistuia deodată. Bucăţi întregi de perete se topeau ca zăpada privită de Saian, se destrămau curgând în şuviţe murdare şi piereau în întunericul veşnic. Semeaţa Nartazuba se plecă pe-o rână. Şi văzduhul răsună de gemete şi şuierături, de vaiete nedesluşite, când nartele şi narţii, trimişi de Ormag să frângă-mpotrivirea cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, se-nghesuiră-naintea marii porţi de ceaţă.

Ca o ceată de umbre dintre umbrele Mastarei păreau narţii. Sfâşiate le erau nemuritoarele straie de *slam,* şi rătăcite privirile.

— Apune Nartazuba! gemu Ramal, iar nartele şi narţii se tânguiră într-un glas, zgâriindu-şi cu unghiile obrajii:

— Apune Nartazuba, apune…

— Tăcere! porunci atunci Ormag.

Ca un stâlp vânăt se ridică în picioare, şi turma narţilor se prăbuşi cu fruntea pe podeaua ceţoasă, rugându-se cu deznădejde:

— Mântuie Nartazuba, leu cu gheare de criţă! Întăreşte-i pereţii, călăreţ al norilor negri!

— Prea târziu, răsună atunci limpede glasul lui Vam, iar Una rosti încetişor:

— E prea târziu, într-adevăr, o, narţi…

Şi, ca pentru a le întări cuvintele, lanţurile de aramă cu care fuseseră legaţi de mult zornăiră, căzându-le la picioare ca nişte şerpi ucişi. Amarnic ţipară nartele şi narţii, strângându-se unii într-alţii, iar pe umerii lui Ormag mantia de ger se zbârci, strâmtându-se parcă.

— Prea târziu e doar când Mastara pecetluieşte pleoapele muritorilor, zvârli el printre buze cuvintele şuierătoare. Aşteptaţi aici, narţi, şi păziţi-mi perechea aceasta, pe care cu mâna mea o voi înlănţui îndată ce voi cufunda în mare blestemata cetate Naat!

Şi, astfel grăind, ridică în pumn marea secure de os a puterii şi se năpusti din înălţimile Nartazubei, înfiorând văzduhul, care tremură în cercuri largi, cum tremură apa tulburată de căderea unui bolovan. Şi, ajungând deasupra cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, răcni sălbatic:

— Tremuraţi, oameni din Naat, cum înaintea privirii mele pământul tremură ca o căprioară, căci sunt Ormag, şi numele meu e spaima!

Năprasnic bubui tunetul glasului, şi apele-ntunecate, pe care corabia cetăţii plutea, îi înmulţiră răsunetul, ca şi cum sute de narţi ar fi strigat în bezna lăsată peste lume. Dar merele de aur *maun* luminau feţele liniştite ale celor din cetate. Atunci, scrâşnind din dinţi, Ormag înălţă marea secure de os şi-o repezi asupra Milgăi, tunând:

— Primeşte, Mastara, şi pecetluieşte!

Cumplit vâjâi securea, şi cu neînchipuită putere o izbi în piept pe Milga. Dar ca o jucărie de nisip se spulberă în mii şi mii de fărâme, căci marea secure de os atinse piatra netedă, încălzită la inima lui Vam; şi Milga rămase în picioare, dreaptă şi nevătămată.

— N-ai nume în cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, o, Vânătule, strigă Milga, şi-n clipa aceea vicleana Zubala îşi strânse de pe cer mantaua întunecată şi, părăsindu-şi stăpânul, se ascunse în cea mai ferită încăpere a palatului ei.

Pe dată leul de aur Saian se arătă pe boltă, şi toţi cei adunaţi în jurul Milgăi văzură cum din trupul lui Ormag ies aburi vineţi. Ca aripa unei păsări lovite i se zbătu mantia şi aburi vineţi ţâşniră din vinetele-i priviri, fluierând ascuţit. Încă o dată mai tună înăbuşit glasul celui ce ţinuse sub călcâi cerul şi pământul, apoi trupul nu-i mai fu decât o tremurătoare şuviţă de ceaţă vânătă, otrăvitoarea putere a drojdiei de *tev* din care făptura lui Ormag se închegase, căpătând, în lumea oamenilor, nume.

Atunci pereţii de ceaţă ai Nartazubei se destrămară cu totul şi podeaua căscă hăuri sub tălpile nartelor şi narţilor, care se prăbuşiră, ca nişte momâi, în adâncurile fără fund ale apelor întunecate. Iar Mastara, chemată de glasul lui Ormag, îşi ridică braţul ostenit şi pecetlui pleoapele boţite ale narţilor, căci nemuritori erau cei ce locuiau între pereţii de ceaţă doar atâta vreme cât nemuritoare era Nartazuba. Scăpară deci, în ziua aceea a prăbuşirii narţilor, Mastara, Cadumal şi Saian, care locuiau în adâncurile neatinse ale Mastazubei, Zubala şi fiicele ei zănatice, adăpostite-n palatul puternicei narte a nopţii, a făţărniciei şi a vrăjilor, scăpă Dumvur, pe care nimeni nu-l putea ajunge în afundu-i palat de apă.

Şi, odată cu nartele şi narţii, căzură, ţinându-se de mână şi plutind legănat ca două frunze, ca doi fulgi de zăpadă, Una şi Vam. Prin văzduhul albastru plutiră peste cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, şi lin coborâră în cea mai întinsă piaţă, atingând uşor, ca două buze, pământul.

Atunci, nevăzută de cei din cetate, amuţiţi şi încremeniţi, Mastara se apropie. Aspru ca de obicei îi fulgeră argintul capacelor tăcerii, dar stăpâna negrei Mastazube îşi aminti că Vam îi înapoiase părintele lui Cadumal.

— Ai spart cercul de gheaţă ce-mi ţinea ferecată inima, Vam, spuse Mastara, şi inima mea nu te-a uitat. Iată pentru ce nu mă pot hotărî să te târăsc în răcoarea uneia dintre peşterile apărate de marea poartă neagră, dindărătul căreia nimeni, niciodată, nu se mai întoarce.

— Îngăduie-mi să rămân în mijlocul seminţiei mele, se rugă Vam, iar Mastara îşi plecă fruntea, încuviinţând.

Şi, cu degetele cu care apucă neagra pecete, atinse pe rând pleoapele Unei şi pleoapele lui Vam. Iar amândoi încremeniră în cea mai întinsă piaţă a cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, prefăcându-se în două chipuri de marmură albă. Şi, cum se ţinură de mână, de mână se ţineau şi acum, zâmbind.

Atunci Milga se apropie de chipurile lor încremenite şi le sărută pe rând dreapta, grăind:

— O, părinţi ai noştri, iată că pământul a fost izbăvit de sub puterea celui Vânăt, şi ne legăm să nu-l mai aducem printre noi nicicând, pentru ca oamenii să se înalţe slobod în aurul luminii lui Saian. Şi poate va veni din nou o zi când oamenii nemuritori vor putea zbura. Fie ca atunci să se afle printre cetăţile pământului cineva care să le amintească de Una şi Vam, de Lua şi de Tarbit. Căci, fără ei, oamenii n-ar fi fost oameni.

Aşa grăi Milga, şi două lacrimi i se scurseră pe obraji.

… Iar cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, pluti vreme de şapte zile şi de şapte nopţi, până ce marea se trase îndărăt şi uscatul se ivi din nou. Atunci cetatea se opri pe pământul pustiu şi oamenii ieşiră din cetate, răspândindu-se pe tot pământul, căci socoteau că oamenii trebuiau să-l cucerească din nou. Şi numai o parte rămase la vechea vatră.

Iar dacă strălucirea fără seamăn a palatelor de aur le îndulci cu vremea culoarea neagră a pielii şi făcu părul femeilor bălai ca spicul copt, ochii tuturor rămaseră negri, în amintirea pământului din care cu toţii fuseseră plămădiţi. Şi iată că pe lume se iviră oameni albi şi oameni negri, dar nicio duşmănie nu-i asmuţea pe unii împotriva celorlalţi, căci fraţi erau, ramuri ale aceluiaşi trunchi, şi cu toţii jurară să nu mai îngăduie aburilor vineţi ai spaimei să se strecoare, de pe fundul întunecat al lumii, în inimile lor… Şi astfel sfârşeşte cu slavă povestea marii răfuieli a pământului cu cerul. Dar şi sfârşitul acesta e doar un început, o, seminţie a lui Vam! Urmarea o scriu, încă azi, inimile noastre fierbinţi.

POSTFAŢĂ

La sfârşitul ciclului de legende legate de lupta seminţiei lui Vam împotriva puterii lui Ormag, socotim nimerit să dăm unele amănunte asupra poporului Vamit, răspunzând astfel curiozităţii legitime a tânărului cititor, căruia i se adresează această ediţie. Dacă ştirile de care dispunem deocamdată sunt, din păcate, încă puţine, cercetările nu vor întârzia să completeze cunoştinţele noastre despre viaţa, obiceiurile şi istoria Vamiţilor, căci publicarea mitologiei lor a deşteptat un interes explicabil în rândurile oamenilor de ştiinţă din lumea întreagă. Ce ştim, aşadar, la ora actuală, despre seminţia lui Vam şi ce a determinat interesul oamenilor de ştiinţă pentru „poporul“ acesta, răsărit pe neaşteptate din negurile istoriei?

Cercetările arheologice aflându-se abia în faza incipientă, ştirile noastre provin aproape în exclusivitate din ceea ce Vamiţii înşişi ne spun despre ei (de remarcat, totuşi, că până acum datele arheologice confirmă datele mitologice şi că nu s-a găsit încă niciun element care să infirme realitatea istorică a condiţiilor de viaţă zugrăvite în legendele vamite). În fond, ne aflăm în situaţia în care s-ar fi aflat acum un secol omul de ştiinţă care ar fi încercat să evoce viaţa din Mycene, pe baza Iliadei, fără sprijinul argumentelor arheologice.

Atunci când aflăm despre existenţa lor, Vamiţii se găsesc pe teritoriul nordic al Dobrogei de azi, şi putem afirma că sunt băştinaşi, sau că au imigrat din cele mai vechi timpuri dintr-o regiune necunoscută. Dintre aşezările lor ne sunt familiare cetăţile Zinu şi Naat (nelocalizate), precum şi Cetatea Roşie, de pe ostrovul asimilat – ipotetic – cu actuala Insula Şerpilor, principala insulă din Marea Neagră. Ştim că pe acest ostrov se înălţa un faimos templu, numit *Clopotul lui Ormag,* iar faptul că, sub numele de Leuce, Insula Şerpilor a fost binecunoscută de greci, care au înălţat aci celebrul templu de marmură albă, închinat lui Ahile, reprezintă, poate, un argument în plus pentru identificarea propusă, locurile considerate „sfinte” fiind de obicei preluate de către noile religii, de la cele precedente.

Alte două aşezări, Agra şi Gargand, aparţin unui „popor“ denumit Agran, şi au fost, tot ipotetic, localizate în delta Dunării, mai degrabă decât în bălţile fluviului, pentru că astfel sunt situate mai aproape de Insula Şerpilor, unde se crede că ar fi fost principalul centru religios al închinătorilor lui Ormag. Într-adevăr, deşi par să manifeste o predilecţie marcată pentru cultul Zubalei, credinţele Agranilor nu diferă în fond de cele ale Vamiţilor, ceea ce ne face să considerăm aceste „popoare”

drept două triburi înrudite.

Singurele metale pe care Vamiţii le cunosc sunt aurul şi arama. Momentul istoric în care trebuie plasaţi e deci perioada de trecere de la epoca nouă a pietrei (neolitic) la cea a bronzului, perioadă situată acum aproximativ 4 000 de ani şi cunoscută uneori sub denumirea de eneolitic. Pentru această datare pledează şi menţinerea ritualului înmormântărilor cu ocru (pulberea galbenă a uitării, din legendele vamite), obicei atestat încă din etapa finală a neoliticului din ţara noastră (culturile Gumelniţa şi Cernavoda I), dar mai cunoscut din perioada de tranziţie către perioada bronzului, îndeosebi prin înmormântările cu ocru roşu, care sunt legate de inhumaţia în poziţie chircită (nepomenită în legende) şi puse în legătură cu pătrunderea pe teritoriul României a triburilor de păstori nomazi din stepele nord-pontice. Înmormântarea în poziţie întinsă (atestată de legende) e în schimb predominantă la purtătorii vechii culturi Hamangia, e drept, fără intervenţia ocrului. Dar odată cu datarea propusă, care nu pare a întâmpina împotriviri, încep adevăratele surprize.

Legendele vamite vorbesc, într-adevăr, despre existenţa unor *cetăţi* (Zinu, Naat) spre deosebire de *aşezările* (satele) Agra şi Gargand, iar că nu e vorba despre o greşeală de traducere, reiese din faptul că textele pomenesc explicit „zidurile groase" ale cetăţii Zinu, „uliţe pietruite, palate şi pieţe". Avem de-a face, prin urmare, cu o civilizaţie evoluată, întru totul surprinzătoare, reflectând o realitate socială în care aflăm regi, un sfat al dregătorilor sau bătrânilor, oameni liberi şi robi. Aceste date contrazic cunoştinţele noastre de până acum asupra populaţiilor din perioada amintită şi ne obligă la o revizuire fundamentală, deschizătoare de noi perspective.

Cea mai mare surpriză o constituie descoperirea scrierii şi a legendelor vamite, atât de diferite – ca mentalitate – de legendele celorlalte popoare antice, pe care le cunoaştem.

După cum se ştie, Aheii au năvălit în Creta, distrugând cultura minoică şi dezvoltând apoi cultura myceniană, distrusă la rândul ei de către Dorieni. Atât Aheii cât şi Dorienii au năvălit în Grecia, din nord. Dar faptul că textul legendelor vamite este scris cu caractere ale scrierii cretane lineare A, sensibil mai arhaice decât cele mai vechi caractere de acest tip cunoscute în Creta, pune în mod neaşteptat problema originii cretanilor din minoicul mijlociu (când apare scrierea lineară A), indicând totodată soluţia: deşi au fost consideraţi băştinaşi, şi aceştia au coborât din nord, şi anume dintr-o regiune măcar vecină, dacă nu chiar din regiunea locuită de Vamiţi. Altminteri, scrierea lineară A, cu caracter arhaic faţă de cea minoică, nu putea fi găsită la Vamiţi.

Deosebirile dintre credinţele celor două popoare – deşi credinţele minoicului cretan ne sunt cunoscute îndeosebi prin analogie cu cele myceniene, pe care le *bănuim* inspirate de cele dintâi, fără a avea prea multe dovezi în acest sens şi înşelându-ne, poate, în chip grosolan – deosebirile acestea se explică lesne, dacă admitem cretanilor şi Vamiţilor origini sau chiar rase diferite, tradiţii şi mentalităţi deosebite, principalul factor comun rămânând scrierea (lineară A), împrumutată de unii de la ceilalţi, datorită vecinătăţii (dacă Vamiţii au împrumutat-o de la viitori cretani, sau aceştia de la Vamiţi, e o problemă pe care n-o putem soluţiona în faza actuală a cunoştinţelor noastre, dar nimic nu ne împiedică să ne arătăm preferinţa pentru Vamiţi, ale căror concepţii ne apar net superioare). Ceea ce ştim cu siguranţă e că în Creta securea dublă era obiectul unui cult deosebit şi nu putem considera decât cel puţin tulburătoare coincidenţa care face ca simbolul lui Ormag să fie „marea secure de os a puterii“, atât de des amintită în legendele vamite.

Ceea ce rămâne fără explicaţie e pricina pentru care societatea împărţită în clase, palatele, cetăţile şi caracterele linearului A apar în Creta abia în minoicul mijlociu (atunci când în Creta se răspândea folosirea bronzului), în vreme ce Vamiţii le cunosc cam în aceeaşi perioadă (sec. XX î.e.n.) dar grefate încă pe o cultură de tip eneolitic. Singura explicaţie, care nu găseşte însă sprijinul arheologilor, ar consta în acceptarea ipotezei unei discontinuităţi de populaţie atât între minoicul timpuriu şi cel mijlociu, cât şi în cadrul acestuia din urmă. Peste cretanii minoicului timpuriu ar fi năvălit, cu alte cuvinte, în valuri succesive, populaţia minoicului mijlociu, aducând cu ea scrierea lineara A (din patria comună cu Vamiţii) şi tehnica bronzului (învăţată de la o populaţie rămasă misterioasă – pelasgii? – în vremea parcurgerii Greciei continentale).

Această nouă surpriză, pe care ne-o aduce străvechiul pământ al Dobrogei, e amplificată încă, dacă cercetăm fondul legendelor seminţiei lui Vam. Arătam că ele se deosebesc în chip radical de cele similare, până acum cunoscute; principala deosebire constă în faptul că legendele Vamiţilor alcătuiesc o mitologie a *omului,* spre deosebire de toate celelalte mitologii, care narează şi glorifică, în primul rând, faptele zeilor. În mod evident, simpatia se îndreaptă de astă dată către oamenii care izbutesc să-nfrângă puterea zeilor, întemeiată pe spaimă. E de asemenea semnificativă învăţătura ce se desprinde din istoricul luptei lui Vam, aceea că un singur om nu poate birui, în vreme ce o colectivitate, animată de aceleaşi năzuinţe, e invincibilă.

Dacă se înţelege de la sine că nu putem cere unei mitologii,

sintetizând credinţele şi cunoştinţele unor oameni care au trăit acum patru mii de ani, să corespundă datelor furnizate de ştiinţa modernă, nu e mai puţin uimitor faptul că legendele Vamiţilor încearcă să explice apariţia religiei şi că explicaţia lor corespunde, în linii mari, adevărului, atunci când descoperă originea religiei în spaima de necunoscut şi în nădejdea realizării unor dorinţe. Deşi sugerează legătura interesată dintre stăpânitori (regi) şi cult, legendele nu se ridică totuşi până la demascarea caracterului şarlatanesc al religiei. În condiţiile istorice date, lucrul nici n-ar fi fost cu putinţă, de vreme ce Vamiţii luptă *efectiv* împotriva lui Ormag, îl consideră o putere *reală.* Epoca îndoielilor, întâi, şi apoi a negării existenţei aşa-ziselor forţe supranaturale e cu mult ulterioară eneoliticului, şi nu putem cere Vamiţilor să gândească în afara coordonatelor ce-i limitează. Cosmogonia lor, de asemenea, poartă pecetea depărtatelor timpuri când a fost creată şi, dacă astăzi oricare şcolar zâmbeşte aflând cum a făurit uriaşul Panca lumea, explicaţiile Vamiţilor nu sunt totuşi mai naive decât multe dintre teoriile „ştiinţifice" ale celebrului Pliniu, care şi-a scris tratatele cu trei mii de ani după ei.

Esenţială rămâne poziţia lor de principiu şi faptul că au simţit nevoia să explice apariţia religiei, în care au văzut o putere negativă, după cum au păstrat amintirea vremurilor de dreptate ale comunei primitive. Căci lumea scăldată într-o veşnică lumină aurie, lumea în care nu existau bogaţi şi săraci, lumea dinaintea ivirii lui Ormag nu reprezintă altceva decât idealizarea societăţii lipsită de clase, pe care Vamiţii nu o mai cunoşteau decât ca o legendă, de felul „vârstei de aur" a grecilor sau a lumii „paradisiace" din legendele vechiului testament.

Oamenii de ştiinţă au fost viu interesaţi de faptul că noile texte cuprind o versiune inedită a cunoscutei legende a „potopului". Se ştie că această legendă apare la Sumerienii din Mesopotamia, de la care a fost preluată de greci şi evrei. Faptul că o regăsim, esenţial modificată, printre credinţele vamite, pare a da o nouă confirmare ipotezei arheologului J. de Morgan, după care „potopul" n-ar reprezenta transfigurarea prin legendă a unei inundaţii catastrofale, pricinuită de revărsarea Tigrului şi Eufratului, ci amintirea uriaşelor inundaţii ce au urmat ultimei perioade glaciare (8 000 î.e.n.). Descoperirea de către savanţii români a aşa-numitei „culturi de prund" în ţara noastră, ceea ce înseamnă că teritoriul R.S.R. face parte dintre pământurile pe care au apărut primii oameni, dă şi mai mult temei ipotezei lui Morgan: au existat deci *aici* oameni care au *trăit* „potopul" post-glaciar şi care au transmis urmaşilor, printre care şi Vamiţii, amintirea acestui cataclism, împodobind-o cu plăsmuirile bogatei lor închipuiri. Tocmai datorită

existenţei legendei potopului se poate considera că Vamiţii reprezintă o populaţie băştinaşă, făcând parte – în orice caz – dintre purtătorii culturii Gumelniţa, şi probabil chiar Hamangia, cu care viaţa neolitică a început în Dobrogea (din păcate n-avem încă ştiri din paleoliticul dobrogean).

Ceea ce deosebeşte însă versiunea vamită de toate cele până azi cunoscute e viziunea diametral opusă a legendei lor; într-adevăr, dacă în versiunea „clasică" divinitatea pedepseşte omenirea „plină de păcate", cruţându-l doar pe un singur credincios (Ziusudra, Umnapişti, Noe sau Deucalion), Vamiţii îi fac să piară pe cei ce trăiesc sub legea lui Ormag, scăpându-i tocmai pe locuitorii din Naat, care-şi atrăseseră mânia zeului. Dintr-o biruinţă a divinităţii „potopul" devine acum prilejul unei strălucite biruinţe a omului, în urma căreia se descotoroseşte de narţii asupritori.

Se cuvine remarcat, de asemeni, că legendele dau o explicaţie mitică existenţei raselor albă şi neagră. Dacă nu ne poate mira necunoaşterea celorlalte rase, rămâne deocamdată o enigmă faptul că Vamiţii din actuala Dobroge au avut contact cu negrii – şi încă un contact prietenesc, justificând dragostea cu care textele îi înfăţişează. Să nu uităm, totuşi, că arheologii au descoperit schelete cu caractere „negroide" – dintr-o epocă mult anterioară – în grotele de la Grimaldi din Italia.

În sfârşit, n-am vrea să trecem peste o trăsătură caracteristică a acestui popor, care ni-l face deosebit de apropiat: simpatia cu care priveşte robii şi, în genere, nedreptăţiţii, apriga lui sete de dreptate. Într-o epocă aspră, bântuită de războaie de jaf, într-o epocă pe care o cunoaştem drept crudă şi primitivă, Vamiţii se ridică împotriva războiului şi iau partea oamenilor simpli, muncitori şi cinstiţi. Până şi pretextul care declanşează acţiunea lui Vam e o ridicare împotriva nedreptăţii şi arbitrarului divinităţii.

Această trăsătură caracteristică a legendelor e atât de neobişnuită pentru epoca respectivă, încât prof. Vasile Theodorescu, descoperitorul culturii vamite, a emis ipoteza că textele ajunse până la noi împodobesc cu faldurile legendei lupta de eliberare pe care Vamiţii ar fi purtat-o împotriva unei alte populaţii, al cărei conducător ar fi devenit, în imaginaţia populară, „puternicul Ormag". Pe fondul unor realităţi istorice şi sociale s-ar fi grefat, deci, credinţele, tradiţiile şi încercările de explicare a lumii, pe care un popor îndrăzneţ, talentat şi plin de fantezie ni le-a transmis. Iar, dacă aşa stau realmente lucrurile, atunci putem numi, fără şovăială, poporul ce se închina lui Ormag şi pe care Vamiţii l-au izgonit, cucerindu-şi libertatea: e, fără doar şi poate, cel

care avea să creeze, în Creta, cultura minoicului mijlociu.{38}

{1} Scrierea cretană a trecut prin mai multe etape, cunoscute drept scriere pictografică, hieroglifică, lineară A şi B, dintre care numai cea din urmă fusese descifrată până la remarcabila contribuţie adusă de prof. V. Theodorescu.

{2} Nartazuba (sălaşul zeilor) de la *nart* (zeu) şi *zuba* (sălaş).

{3} La popoarele primitive, sceptrul, semnul puterii regeşti, era o secure de luptă, bogat împodobită.

{4} Prof. V. Theodorescu propune identificarea acestui ostrov cu Insula Şerpilor, principala insulă din Marea Neagră.

{5} Slam, ţesătură aurie, cu aspect de blană, purtată de narţii de seamă. Slamul era indestructibil.

{6} Acest templu a căpătat numele de „Clopotul lui Ormag" în amintirea întâmplării povestite mai sus.

{7} Mastara (stăpâna umbrelor) de la *mas* (umbre) şi *ra* (stăpână).

{8} Mastazuba (sălaşul umbrelor).

{9} Formulă consacrată, exprimând acceptarea. Va reveni ades în textul legendelor.

{10} Săpăturile arheologice au scos de mult la lumină unele schelete acoperite de o substanţă colorată (ocru, roşu sau galben). S-a presupus că acest colorant, presărat peste cadavru şi fixat pe oase, după descompunere, avea un rost magic şi s-a formulat ipoteza că ocrul roşu avea menirea de a conserva simbolic sângele mortului. Nu se cunoştea însă semnificaţia ocrului galben, singurul – de altfel – pe care Vamiţii îl foloseau. Legendele lor lămuresc sensul ritului.

{11} „Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam".

{12} Aluzie la credinţa Vamiţilor – despre care se va mai vorbi – că pământul e o turtă uriaşă, aflată pe unul dintre talgerele cumpenei lumii. Pe celălalt talger se afla cerul.

{13} Locuţiune proverbială. Va reveni în textul legendelor.

{14} Varietate neidentificată.

{15} Săpăturile arheologice confirmă faptul că Zubalei nu i se aduceau jertfe.

{16} Chip de aur, de la *sa* (chip) şi *ia* (aur).

{17} Neputând înţelege rostul somnului, Vamiţii l-au explicat cum s-au priceput. Faptul că viaţa continuă în somn, în ciuda unei morţi aparente, i-a determinat să simbolizeze somnul prin feciorul Mastarei (moartea) şi-al lui Saian (principiu al vieţii).

{18} Zeiţa dreptăţii. Se va mai vorbi despre ea în textul legendelor.

{19} Copac neidentificat, poate un copac mitic.

{20} Gestul acesta, reprodus pe trei lespezi de piatră ajunse până la noi, pare să fi avut la Vamiţi o semnificaţie legată de un rit al blestemului. Vamiţii, în orice caz, îi atribuiau o putere înfricoşătoare.

{21} E vorba despre piatra vrăjită pe care Zubala o scăpase în mare şi pe care Pil o primise la Dumvur (vezi „Omul cu inima arsă").

{22} Buruiana *stica* n-a putut fi identificată. Cele trei luni în care a fost culeasă sunt lunile de iarnă (decembrie, ianuarie, februarie).

{23} Pentru a o purifica.

{24} Ca mai toate popoarele primitive, Vamiţii credeau că rostirea numelui dă celui ce-l rosteşte o anumită putere asupra purtătorului numelui respectiv. În cazul de faţă, pronunţându-i numele, Lua o sileşte pe Taruna să apară sau, cu alte cuvinte, o cheamă. Urmele acestei concepţii se găsesc şi în folclorul nostru, unde nu se spune pe nume anumitor boli pentru a nu le „aduce“, pentru a nu le „chema“.

{25} Formulă obişnuită în legendele Vamiţilor. E vorba de pământul aflat sub braţele, presupuse întinse, ale zeului – adică la picioarele lui.

{26} Ceremonialul acesta al înrobirii e atestat şi de tăbliţa de piatră purtând numărul de inventar 562/1960, aflată în depozitul muzeului din Constanţa.

{27} Credinţele Vamiţilor presupuneau că uriaşul Panca ţine în mâini cumpăna lumii, cu cele două talgere de piatră pe care se aflau cerul şi pământul. Panca trebuia să aibă grijă ca talgerul cerului (ocupat de zei) să atârne mai greu decât cel al pământului (populat de oameni), ceea ce nu s-ar fi întâmplat în chip firesc, pământul fiind de fapt mai greu. Imaginea simboliza credinţa că, în raporturile cu oamenii, zeii sunt întotdeauna favorizaţi. În cazul de faţă, tulburat de ceea ce se petrece pe pământ, Panca pierde din ochi talgerul cerului şi, pentru o clipă, pământul atârnă mai greu în cumpănă. Legenda uriaşului Panca va fi povestită mai încolo.

{28} Saha, căpetenia duhurilor bune, care, după credinţa Vamiţilor, luptă cu duhurile rele, conduse de Bus. Semnul lui Saha e un semn magic, necunoscut nouă, având desigur rostul să alunge duhurile rele.

{29} Neamul Agranilor, cunoscut doar din legendele Vamiţilor, a fost situat de prof. V. Theodorescu în delta Dunării.

{30} Pentru toate popoarele primitive, imaginea din vis este o imagine reală.

{31} Vezi „Povestea strălucitorului Saian şi-a preafrumoasei Mastara”.

{32} Sălta, pentru păşea, căci oamenii aceştia nu păşeau, nu aduceau un picior înaintea celuilalt, aşa cum se întâmplă în mersul obişnuit. Mersul lor, pe care legendele îl atribuie mai târziu doar narţilor şi care constituie şi caracteristica zeilor Heladei, constă din deplasarea ambelor picioare simultan, un fel de salt, deci. Grecii explicau chiar poziţia picioarelor (lipite unul de altul) la statuile arhaice ale zeilor, prin dorinţa sculptorilor de a reda mersul acesta caracteristic (explicaţie falsă, fireşte, cauza fiind nepriceperea artiştilor primitivi de a reda mersul şi de a degaja picioarele).

{33} Luceafărul, considerat în aproape toate religiile primitive drept steaua iubirii.

{34} Încă un exemplu al credinţei în puterea numelui – şi a cuvântului, în genere. Ormag nu exista „pentru că nu avea nume”. Odată numit, capătă fiinţă. Vezi şi nota de la pag. 115.

{35} Fecioară (în limba Vamiţilor).

{36} Milga fusese şi ea creată de Tarbit.

{37} Uimirea lui Birgun se explică prin faptul că numai Ormag, Zubala, Pil, Ramal, Gurz şi Bolob, care alcătuiau tagma „narţilor de seamă”, cunoscuseră vechea cetate Naat. „Narţii de rând“, creaţi după instaurarea puterii „narţilor de seamă”, sunt eroii unor legende integrate mitologiei Vamiţilor, dar pe care nu le-am publicat aci, mărginindu-ne la transcrierea ciclului lui Vam. Datorită puterii de care dispunea, Mastara a fost ulterior trecută în rândul „narţilor de seamă”. E totuşi semnificativ, pentru antipatia cu care Vamiţii îşi considerau zeii, faptul că în lumea lui Ormag, Taruna, zeiţa dreptăţii, aparţine tagmei

„narţilor de rând”.

{38} Cu tot riscul de a-l dezamăgi pe cititorul care s-a familiarizat cu lumea Vamiţilor, redacţia ţine să precizeze că această lume e în întregime închipuită de autor. Nici un document, atestând existenţa Vamiţilor, nu a fost descoperit, prof. V. Theodorescu e un personaj născocit, şi aparenţa „ştiinţifică” a comentariilor ce însoţesc legendele vamite nu constituie decât un procedeu literar. Dacă lupta seminţiei lui Vam pentru libertate şi demnitate umană va lăsa totuşi urme în amintirea cititorului, dacă ecoul măreţei lupte a omului împotriva spaimei, cu tot cortegiul ei de fantasme, – nu se va stinge curând, atunci socotim că autorul şi-a atins ţinta. (N.R.).